

ATRASTS tulkojumā.

Rainis un Aspazija

Found in Translation.
Rainis and Aspazija

ATRASTS TULKOJUMĀ

Rainis un Aspazija

Raiņa un Aspazijas 150. gadadienai veltītais projekts

FOUND IN TRANSLATION

Rainis and Aspazija

Project devoted to the 150th anniversary of Rainis and Aspazija

*Ārvalstu augstskolu studentu tulkojumu un
eseju konkursa laureātu darbi*

*The winning works of the translation and
essay contest of foreign university students*

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

**Raiņa (1865-1929)
un Aspazijas (1865-1943)
150. gadadiena**

Svinam kopā ar UNESCO

**RAINIS un
ASPАЗIJA**
PASTĀVES, KAS PĀRVERĒSIES!

Publikācija „Atrasts tulkojumā. Rainis un Aspazija” izdota kā UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas un Latviešu valodas aģentūras īstenotā projekta „Atrasts tulkojumā.

Rainis un Aspazija” noslēguma darbs, apkopojot informāciju par tā norisi deviņās projekta dalībaugstskolās, kur tiek apgūta latviešu valoda un kultūra. Publikācijā iekļauti arī projekta studentu tulkojumu un eseju konkursa laureātu darbi.

Publikācijas tapusi ar UNESCO Līdzdalības programmas atbalstu.

Projekta īstenotāji:

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Latviešu valodas
aģentūra

Projekta atbalstītāji:

Kultūras ministrija

K U L T U R A . L V

ATRASTS TULKOJUMĀ

Rainis un Aspazija

Raiņa un Aspazijas 150. gadadienai veltītais projekts

FOUND IN TRANSLATION

Rainis and Aspazija

Project devoted to the 150th anniversary of Rainis and Aspazija

**Ārvalstu augstskolu studentu tulkojumu un
eseju konkursa laureātu darbi**

**The winning works of the translation and
essay contest of foreign university students**

Saturs

- 6 Priekšvārds
- 8 Aspazija
- 10 Rainis
- 14 Raiņa un Aspazijas savstarpējā sarakste
(1894–1929) UNESCO programmas
„Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā
- 18 Projekts
„Atrasts tulkojumā. Rainis un Aspazija”
- 35 Projekta dalībnieki un viņu veikums
- 36 ***Vašingtonas Universitāte (Sietla, ASV)***
Projekta koordinators augstskolā – Iveta Grīnberga
  - 38 **Rolands Upeniņš**
Projekta konkursa laureāts, labākās esejas autors
  - 44 **Emīlija Beiere**
Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore
- 58 ***Prāgas Kārļa universitāte (Čehija)***
Projekta koordinators augstskolā – Pāvels Štolls
  - 60 **Nadja Vaverova**
Projekta konkursa laureāte, labākās esejas autore
  - 66 **Ivana Kmentova**
Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore
- 72 ***Tartu Universitāte (Igaunija)***
Projekta koordinators augstskolā – Ilze Zagorska
  - 74 **Evelīna Aruste**
Projekta konkursa laureāte, labākās esejas autore
  - 80 **Aive Mandele**
Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore

- 86 **Sanktpēterburgas Valsts universitāte (Krievija)**
Projekta koordinatore augstskolā – Everita Andronova un Anna Daugaviete (Daugavet)
- 88 **Darja Poholkova**
Projekta konkursa laureāte, labākās esejas autore
- 96 **Natalja Alpatjeva**
Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore
- 104 **Pekinas Svešvalodu universitāte (Ķīna)**
Projekta koordinatore augstskolā – Marija Nikolajeva
- 106 **Jaņžana Guo**
Projekta konkursa laureāte, labākās esejas autore
- 110 **Guns Džans**
Projekta konkursa laureāts, labākā tulkojuma autors
- 112 **Vitauts Dižā Universitāte (Kauņa, Lietuva)**
Projekta koordinatore augstskolā – Kristina Vaisvalavičiene
- 114 **Daina Zozāite**
Projekta konkursa laureāte, labākās esejas autore
- 118 **Regīna Sabonīte**
Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore
- 122 **Poznaņas Ādama Mickeviča universitāte (Polija)**
Projekta koordinatore augstskolā – Tatjana Navicka
- 124 **Anna Haščiņska-Ruda**
Projekta konkursa laureāte, labākās esejas un labākā tulkojuma autore
- 132 **Ivana Franko Ļvovas Nacionālā universitāte (Ukraina)**
Projekta koordinators augstskolā – Jurijs Sadlovskis
- 134 **Vita Didjaka**
Projekta konkursa laureāte, labākās esejas autore
- 140 **Oksana Miheļa**
Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore
- 144 **Greifsvaldes Ernsta Morica Arnta universitāte (Vācija)**
Projekta koordinators augstskolā – Jekaterina Fedorina
- 146 **Dāvids fon der Līe**
Projekta konkursa laureāts, labākās esejas autors
- 152 **Berita Krama**
Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore

Priekšvārds

Foto autors: Jānis Deinats

Dace Melbārde,
Kultūras ministre

*Labā sirds ir visa sākums,
Labā sirds ir visa beigums,
Vairāk cilvēks nespēj sasniegt.*

Tā savulaik teicis Rainis, ticot, ka padarīt pasauli par labāku vietu varam vien tad, ja apziņa par labā vairošanu mīt ikvienā no mums. Šī doma sasauca ar UNESCO konstitūcijā ierakstīto – „tā kā aizsākums kariem meklējams cilvēku prātā, tad arī miera aizsardzībai vispirms jā sākas kā idejai cilvēku prātā”.

Laikā, kad visapkārt valda trauksme un sabiedrība tiecas pēc stabilitātes, ir svarīgi mūsu dižgaru teiktajā rast atbalstu un pārliecību, ka pret kara spēku var cīnīties ar gara spēku. Rainis, Aspazija un viņu veikums tam ir pierādījums, to novērtējusi arī UNESCO, iekļaujot viņu abu 150. gadadienu svinamo dienu kalendārā 2014.–2015. gadam. Viņi tautas prātos miera, sociālā taisnīguma un sievietes līdztiesības idejas vairoja caur kultūru, radot spēcīgu dzeju, lugas un meklējot iespējas katru sabiedrības locekli iedvesmot kļūt par pārmaiņu cilvēku.

UNESCO pārlicību par pasaules dižgaru atbalstu cēlām idejām stiprina ar svinamo dienu kalendāra iniciatīvu. Tās mērķis ir izcelt notikumus un personības, kas ar saviem darbiem izglītībā, zinātnē un kultūrā sekmējušas savstarpējo kultūru bagātināšanos un sapratni starp tautām. Ikviens tiek aicināts viņus izvēlēties par saviem piemēriem, kam līdzināties.

UNESCO svinamo dienu kalendāra pamatā ir vēl viena būtiska ideja – dalīšanās ar vērtībām. Mēs esam aicināti ne tikai izvirzīt šim kalendāram savus īpašos notikumus un personības, bet arī interesēties, vērtēt un salīdzināt pašu izceltās vērtības ar tām, ko svinamo dienu kalendārā iekļāvušas citas valstis. Līdzās Raiņa un Aspazijas 150. gadadienai UNESCO svinamo dienu kalendārā šogad iekļauta arī Žana Sibēliusa (*Jean Sibelius*) 150. gadadiena, kas cildina šī somu komponista ietekmi un nozīmi simfoniskās mūzikas attīstībā 20. gadsimta Eiropā. Tāpat iekļauta arī 1200. gadadiena kopš Svētā Metodija dzimšanas, kurš kopā ar savu brāli Svēto Kirilu ir senbaznīcslāvu valodas rakstības izveidotāji un simboliskas figūras kristīgās un slāvu kultūras attīstībā un izplatībā.

Projekts „Atrasts tulkojumā. Rainis un Aspazija” ir lielisks piemērs tam, kā jauniešiem no dažādām pasaules valstīm un kultūrām izdevies īstenot ideju par dalīšanos vērtībām. Tulkojot Raiņa un Aspazijas darbus dzimtajā valodā, jaunieši mācījušies atveidot gan Raiņa un Aspazijas lietoto valodu, gan kultūras nianšes, kas saistītas ar katras tautas vērtībuzpratni un tradīcijām. Savukārt, rakstot esejas par abu literātu darbību un daiļradi, studenti pratuši novērtēt kultūras daudzveidību, vienlaikus saskatot vērtības, kas stāv pāri kultūras atšķirībām un vieno cilvēkus visā pasaulē neatkarīgi no valodas, kādu viņi lieto.

„Bezveidību lai atkal veidos vērstu!” Lai šis Aspazijas aicinājums mūs mudina aizvien turēt cieņā vispārcilvēciskas vērtības un tautu intelektuālo un morālo solidaritāti kā pamatu, uz kura būvēt drošāku un labāku nākotni!

Dr. habil. phil. *Maija Kūle*,
Latvijas Universitātes profesore

Aspazija

*Vēsturiski viņa
ir Jaunās strāvas
mākslinieciskā
veidola radītāja,
to atzīst pat
Rainis.*

Katrā kultūrā mēdz būt radošas izcilības, kas virza domāšanu, rada simbolus, ievieš jaunus vārdus un tēlus, padziļina izjūtas un pārveido saskarsmi. Reizēm tie ir intelektuāļi, daudz biežāk – dzejnieki un rakstnieki, retāk – politiski līderi. Latvijas kultūrā šādas izcilības ir Aspazija un Rainis – viens otru papildinošs pāris – gan līdzīgi savā simboliskajā spēkā, gan atšķirīgi savā dzīves izpratnē.

Aspazija šajā pāri ir pirmā, kura 19. un 20. gadsimta robežā sāk izvaicāt tradicionālās kultūras postulātus, sapurināt ieradumus, klievēt patriarhālās netaisnības, kas saistās ar sievišķa dzimuma otršķirīgo lomu sabiedrībā. Aspazijas darbs liecina par uzdrošināšanos, kas pārsniedz personības mērogu un ir kļuvis nozīmīgs pat vesela laikmeta līmenī.

Aspazijai piemīt daudzas dumpīga cilvēka raksturiezīmes – radošs nemiers, fundamentāla intuīcija par progresu, ko papildina liels vārda mākslas talants, pacietība, izpalīdzība (arī Raiņa neirotikākajos brīžos). Klāt nāk arī sievišķa juteklība, spēja vārdos izteikt dziļākās ķermeniskās vēlmes, sniegt tām garīgi simbolisku raksturojumu.

Simbolisms cilvēka pašizpratnē, intensīva emocionalitāte, lirisms valodā un emancipācija ir atslēgas vārdi, ko Aspazija nozīmē Latvijas kultūrai.

Vēsturiski viņa ir Jaunās strāvas mākslinieciskā veidola radītāja, to atzīst pat Rainis. Drāma „Vaidelote” visus saceļ spārnos ar savu nedzirdēti skaisto poēziju un brīvības alkām, lugas „Zaudētas tiesības”, „Sidraba šķidrums” norāda virzienu, kur meklēt pārmaiņas, luga „Neaizsniegts mērķis” pieskaras sasāpējušām vietām sabiedrības ķermenī (tā Rainis par Aspazijas daiļradi). Bet liriskā dzeja atklāj bērna, mīlestības un dabas skaistumu.

Aspazijas spēks ir modernitātes gara ienešanā Latvijā – jauna valoda, jauni simboli, jaunas formas juteklības izteiksmei, aicinājums uz indivīda pašrefleksiju.

Ja salīdzina ar sengrieķu tēliem, tad Elza Rozenberga mums nav tikai Aspazija (šo pseidonīmu viņa pieņēma drauga Kārļa Jansona ietekmē). Drīzāk jaunībā viņa parādās kā kaislīgs (jāpiebilst – sieviešu dzimtas) Dionīss, kurā savijas raganas un Saules meitas simbolika. Itāliete Kjāra Makoni (*Chiara Macconi*) Aspaziju nosauc par sarkano komētu.

Daiļes un patiesības kopums ir Aspazijas dzīves moto. Kā sabiedriskā aktīvistē viņa tiecas pēc sociāla taisnīguma un tam atbilstošām patiesām zināšanām

par sabiedrību. Būdamā Satversmes sapulces delegāte, Aspazija savās runās analizē nabadzību, sieviešu ciešanas, kritizē baznīcas konservatīvos uzskatus, iestājas par dzimumu nevienlīdzības mazināšanu, astoņu stundu darbadienu, pilsonisku civillaulību uz mīlestības pamatiem, izglītības modernizāciju, skolu nodošanu valsts pārziņā, mājkalpotāju materiālo nodrošinātību, kultūras daudzveidību.

Aspazija ir pārliecināta, ka, atmodinot garīgos spēkus un ļaujot runāt sievietes izjūtu valodai, ir iespējams pārveidot pasauli. Sieviete savā garīgumā ir pilnvērtīgs cilvēks un nav nekāds uz mūžu nolemtais „otrais dzimums” (Simonas de Bovuāras (*Simone de Beauvoir*) apzīmējums).

Kā sieviete viņa pati tiecas pēc dailes – gan personiskas, gan poētiskas dailes. Patiesība un daiļums, tāpat kā prāts un jūtas, nedrīkst būt šķirti.

Dzīves otrajā pusē Aspaziju nogurdināja pūlis, nesapratne, pēc Raiņa nāves viņa pamazām kļuva vientuļa. Politiskās pārmaiņas sakarā ar Otro pasaules karu dzejniecē radīja bailes un pamestības sajūtu.

Mūsdienās pie Aspazijas paveiktā esam tik ļoti pieraduši, ka pat reizēm grūti iedomāties dzīvi bez viņas veikuma.

Tagad dzīvojam modernitātes laikmetā – savā neatkarīgā un atjaunotā valstī. Sekojam eiropeiskām brīvības, individuālās pašapziņas, vienlīdzības, demokrātijas vērtībām. Sieviešu emancipācija ir notikusi, dzimumu līdztiesības ziņā Latvija ir vienā no pirmajām vietām Eiropas Savienībā. Kultūras sfērā saglabājas emocionāls lirisms, sievietes izteiksmes valodu turpina kopt raženas mūsdienu Latvijas rakstnieces (kaut gan dzejnieču nozīme ir sarukusi). Simbolisms ir kļuvis par neatņemamu kultūras daļu.

Tomēr ir radušās jaunas problēmas (kuras savulaik iezīmēja Aspazija, taču tolaik tās nebija rakstnieces domu centrā) – patērētājsabiedrības materiālistiskā alkatība, relativisms, apziņas manipulācija, dailes aizstāšana ar neglītuma estētiku u. c.

Kultūra 21. gadsimtā prasa jaunu attīstības loku. Aspazija latviski eiropeiskajai, modernajai dzīves izjūtai ir ielikusī literāri interpretētus pamatus. Tie ir jāveido tālāk, un tas jādara jaunatnei, kas saprot Aspaziju un atrod to tulkojumā jeb spēj lasīt mūsdienīgās interpretācijās.

*Patiesība un
daiļums, tāpat
kā prāts un
jūtas, nedrīkst
būt šķirti.*

Dr. art. *Ieva Struka*
teātra zinātniece

Rainis

*Kopš Raiņa
100 gadu
jubilejas šajā
laikā Latvijā
allaž notiek
Dzejas dienas,
un tajās jau
piecdesmit
gadus spīd saule.*

Latviešu dzejnieks, dramaturgs, sabiedriska darbinieks, domātājs un humānists pasaules nākotnes spēka avotus meklējis mazo tautu neizmantotajā kultūras mantojumā, sludinājis Eiropas civilizācijas nepārtrauktu attīstību ne caur ģēnijiem, bet tautu – tās atdzimšanu paaudzēs; rakstījis par Nākotnes cilvēku, par mākslas mērķi uzskatījis civilizēt sabiedrību, izglītot paaudzes, sapņojis par divvalodu sistēmu – katra dabiskā mazas un lielas tautas valoda un mākslas kopvaloda.

Septembris

Rainis jeb īstajā vārdā Jānis Pliekšāns piedzima 1865. gada 11. septembrī. 200 kilometrus uz dienvidaustrumiem no Rīgas, pārdesmit kilometrus no Daugavpils. Krievijas impērijas rietumu un nākamās neatkarīgās Latvijas austrumu nomalē. Latgalē. Tā sauc vienu no četriem vēsturiskajiem Latvijas novadiem.

Rainis savus bērnības gadus saucis par Saules gadiem un bērnības mājas jeb zemi – par Saules zemi. Tāda tā Raiņa piedzimšanas brīdī noteikti bija, jo septembris ir zeltītu lapu, rūsganas zāles un siltas atvasaras laiks. Kopš Raiņa 100 gadu jubilejas šajā laikā Latvijā allaž notiek Dzejas dienas, un tajās jau piecdesmit gadus spīd saule. Tā runā Latvijas dzejnieki.

Rijas melnā mute

Latgale izsenis bijusi etniski raiba. Tā, atrazdamās Krievijas impērijas sastāvā, robežojas ar etniskajām lietuviešu, baltkrievu un krievu zemēm. Pieskaitot klāt ebrejus un poļus, kā arī tālaika oficiālās vietējās varas pārstāvju vāciešus, veidojas Latvijas Bābele, kurā netrūkst kaislību, tomēr dabiskā kārtā izveidojas sapratne par pasaules krāsainību.

No mūsdienu skatupunkta būtisks šķiet kas cits – Latgale ir reliģioza, tauta tur dzīvo ciešā katoļticības un tradicionālās kultūras mijiedarbībā – Kristus bērniņš ir dzīvs un klātesošs Ziemassvētkos, tāpat kā šūpošanās Lieldienās. Gads ir sakārtots saulgriežos. Rudenī pār zemi veļas aizgājēju gari un dodas uz savām bijušajām sētām mieloties. Raiņa bērnībai pieder viena no spilgtākām epizodēm tumšajā rijā. Pašā dienvidū, kad visi atpūšas, puika

dodas ekspedīcijā uz riju. Starp tumšajām sijām puteklainajā gaisā viņš dzird un redz aizsaules/viņsaules garus. Gan mirušo dvēseles, gan pašu nelabo. Uz mūžu paliek sajūta, ka līdzās redzamai pasaulei pastāv arī neredzamā. Jo spilgti tas izpaudīsies Raiņa lugās, kur simboliskiem un pārdabiskiem tēliem tiks piešķirtas pilnvērtīgas dzīves, bet varonis būs tas, kurš spēj pārvietoties turp un atpakaļ no mirušo valstības. Nevaroņu jeb vienkāršu cilvēku dzīve rit lineāri, un no nāves nav atpakaļceļa.

Taisnība

Raiņa ģimnāzijas gadi aizrit Rīgā, tolaik ko tādu var atļauties tikai turīgu vecāku dēls. Tur viņš mācās latīņu un sengrieķu valodu, uzsāk tulkot Puškinu (*Александр Пушкин*). 1884. gadā viņš iestājas Pēterburgas Universitātes Juridiskajā fakultātē, kur studē vienlaikus ar Pēteri Stučku – nākamo māsas vīru, Ļeņina līdzgaitnieku. Šis ir marksistisko ideju laiks, kas dzirdīgākās ausis rod studentu vidū, jo tieši viņi, nevis proletariāts, ir morāli nobrieduši jaunas pasaules celšanai, altruistiskām rūpēm par sabiedrības attīstību, ideālu iekārtu, kurā tiktu piepildīts Lielajā Franču revolūcijā iezīmētais, bet neistenotais mērķis par brīvību, brālību un vienlīdzību. Jaunais Rainis, pabeidzis studijas, kļūst par kustības Jaunā strāva dalībnieku un šīs kustības laikraksta „Dienas Lapa” redaktoru. Saviem biedriem jeb, kā viņš pats uzskata, brāļiem viņš ir vajadzīgs ne tikai kā diplomēts jurists, bet arī kā domātājs un... kā dzejnieks. Kā cilvēks, kurš prot idejām piešķirt, pirmkārt, vārdus jeb poētisku izteiksmi, otrkārt, to enerģiju, ko spēj sublimēt tikai māksla. Laikraksta „Dienas Lapa” brīvdomīgie raksti, protams, ir labi zināmi arī cariskās Krievijas slepenajiem dienestiem. Rainis top tiesāts pirmo reizi un izsūtīts trimdā uz Slobodsku. Viņa draugi „savādā kārtā” tiek cauri sveikā. Starp brāļiem ir bijis nodevējs. Šī nodevība Rainim sāpēs visu mūžu, un pēc Bībeles motīviem veidotajā lugā „Jāzeps un viņa brāļi” viņš ierakstīs pats sevi – Jāzepa tēlā. Brāļu krūtīs iedurto ērkšķi viņš nēsās līdzī visu dzīvi, kaut arī oficiāli pārstāvēs sociāldemokrātus pat tad, kad viņi to nodos vēl un vēlreiz.

1905. gadā, kad Rīgā notiek Pēterburgas Asiņainās svētdienas atbalss – strādnieku demonstrācija 13. janvārī, kurā iet bojā desmitiem cilvēku, Raiņa dzeja ir tā, kas iedvesmo. Paša Raiņa dzīvē 1905. gada notikumi ir liktenīgi – lai izvairītos no aresta, viņš pamet Latviju un dodas uz rietumiem – uz Šveici. Lielais Rainis kopā ar savu sievu – jau pirms pirmās trimdas apprecēto skaisto

*Kalna, kraujas,
bezdibeņa
motīvs Raiņa
darbos parādās
pieminami bieži,
un ir ļoti skaidri
iezīmēts cilvēka
garīgais ceļš.*

un lepno, talantīgo un ne mazāk populāro dzejnieci Aspaziju – izceļo naktī, slepus, atsacījies no sava vārda un kļuvis par ierindas pilsoni Arturu Nagliņu. Šī trimda ilgs četrpadsmit garus gadus, taps vairāki dzejoļu krājumi, visas nozīmīgākās Raiņa lugas, bet no trimdas viņš atgriezīsies jau citā valstī – neatkarīgajā Latvijas Republikā.

Cilvēkdievs

Ideja par Nākotnes cilvēku Rainim dzimst vēl ģimnāzijas gados. Šis indivīds jeb Nākotnes cilvēks ar savu prātu, rīcību vai garu izveidos matricu, kurā dzīvot cilvēcei, kas gatava jaunai attīstības pakāpei. Kā dzejnieks un domātājs Rainis uzskata, ka Eiropas civilizācijai piedāvā jaunu konceptu. Pēc viņa domām, nebijusi ir iecere uzrakstīt romānu par Nākotnes cilvēku un rakstīšanas laikā pašam sasniegt nebijušu eksistences līmeni, proti, pagarināt mūžu līdz divsimts vai trīssimts gadiem, jo cilvēka dzīvi nosaka viņa mērķu lielums. Nākotnes cilvēks spēs uzveikt nāvi, nemitīgi pārcelt tālāk sasniegtā robežas, katru darbību pārvērst par garīgu radīšanu. Tomēr jāatzīst, ka šai idejai ir radniecīgas idejas Eiropas kultūrā – sākot ar Fjodora Dostojevskā (*Фёдор Достоевский*) Cilvēkdievu un beidzot ar Frīdriha Nīčes (*Friedrich Nietzsche*) Pārcilvēku, tāpēc Nākotnes cilvēks šķiet vien uzlabota un lokalizēta versija, un, iespējams, tieši tādēļ romāns paliek neuzrakstīts, lai gan šī tēma lasāma visos Raiņa darbos. Toties Rainis pārtulko Johana Volfganga fon Gētes (*Johann Wolfgang von Goethe*) „Faustu”. Sabiedrībai tiek iedota ne vien virkne jaunvārdu latviešu valodā, bet arī augsne prāta un domātspējas trenīņam.

Stikla kalns

Kalna, kraujas, bezdibeņa motīvs Raiņa darbos parādās pieminami bieži, un ir ļoti skaidri iezīmēts cilvēka garīgais ceļš. Kalnā nevar ne uzkāpt, ne uzjāt ar pirmo reizi, un, nonākot tā galā, beidzas tikai cīņa ar pretinieku, bet vēl paliek cīņa ar sevi. Nogrūst otru no kraujas vai ieģrūst bedrē var strauji, bet ar to vēl nav rasts atrisinājums – jau atkal sākas cīņa ar sevi. Ne protagonistu, ne antagonistu uzvara Raiņa darbos vēl nav uzvara, savus varoņus Rainis pakļauj nebeidzamas pārtapšanas nepieciešamībai.

Kā jau minēju, lielākā daļa Raiņa darbu top otrās trimdas periodā, Šveicē, nelielajā Lugānas pilsētā un tās piekalnes ciematīņā Kastaņolā. Virs pilsētas majestātiski slejas no daudzām pusēm saskatāmais Sansalvatores kalns. Kalns ir Raiņa acu priekšā garos trimdas gadus kā uzmācīga, nemainīga ainava, pārvēršoties viņa iztēlē par simbolu – fiziski iespējamu un garīgi meklējamu vertikāli.

Prezidents

Kad Rainis un Aspazija 1920. gada aprīlī, pusotru gadu pēc Latvijas Republikas proklamēšanas, pārrodas Rīgā, viņus stacijā sagaida daudztūkstošu pūlis un uz rokām aiznes līdz automobilim. Viņu ievēl Satversmes sapulcē (vēlāk arī Saeimā) par deputātu, bet neievēl vienīgajā amatā, pēc kura Rainis patiesi tīko, proti, par pirmo Valsts prezidentu, jo Rainis ir sociāldemokrāts. Rainis jūtas nodots ne tikai no brāļiem sociāldemokrātiem, bet no visas tautas. Rainis kļūst par izglītības ministru, četrus gadus ir Latvijas Nacionālā teātra direktors, raksta dzeju, izdod Kopotus rakstus, iegūst īpašumā Durbes pili, bet tas viss nav tas, nav tas, nav tas. Kad viņš bija tālu prom no dzimtenes, viņu mīlēja vairāk, dziļāk un patiesāk. Kopš viņš ir dzimtenē, viņš ir viens no mums.

Septembris

1929. gada 12. septembris ir saulains. Iepriekšējā diena ir Raiņa dzimšanas diena. Rainis nejūtas labi, ierodas ārsts, bet pēc pēkšņas elpas trūkuma lēkmes Rainis ir miris. Tas ir – viņš ir kļuvis nemirstīgs.

*Rainis kļūst
par izglītības
ministru, četrus
gadus ir Latvijas
Nacionālā teātra
direktors, raksta
dzeju, izdod
Kopotus rakstus,
iegūst īpašumā
Durbes pili, bet
tas viss nav tas,
nav tas, nav tas.*

Dr. philol. *Jānis Zālītis,*

Raiņa un Aspazijas muzeja (Memoriālo muzeju apvienība) eksperts

Raiņa un Aspazijas savstarpējā sarakste

(1894–1929) UNESCO programmas

„Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā

Rakstniecības un mūzikas muzeja kolekciju krātuvē glabājas apjomīga Raiņa un Aspazijas kolekcija – vairāk nekā 45 tūkstoši vienību, tostarp korespondence – gandrīz 14,5 tūkstoši vienību. Abu dzejnieku savstarpējo saraksti (1894–1929), iekļaujot tajā arī dažādos avotos publicēto epistolāro materiālu, kura oriģināli nav saglabājušies, veido vairāk nekā 2,5 tūkstoši vēstuļu latviešu, vācu un krievu valodā. Tas ir neaizstājams informācijas avots par norisēm Raiņa un Aspazijas radošajā biogrāfijā un personiskajā dzīvē, par viņu attieksmi pret laikmeta politiskajiem, sociālajiem un kultūras procesiem, ieguldījumu latviešu kultūras eiropeizēšanā un neatkarīgas Latvijas valsts tapšanā. 2009. gadā šī divu pasaules mēroga radošu personību savstarpējā korespondence, kas gan materiāla apjoma, gan satura ziņā ir unikāla parādība kultūras vēsturē, kam grūti atrast analogu, tika iekļauta UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā.

Raiņa un Aspazijas savstarpējā sarakste nekad nav publicēta pilnā apjomā un lasītājiem nav pieejama kā vienots avots, proti, kā abu sarakstes partneru dialogs, kurā vēstule sekotu vēstulei, dodot iespēju izsekot teksta saturiskajai un hronoloģiskajai saistībai. Plašāku publikāciju pagājušā gadsimta otrajā pusē piedzīvojušas tikai Raiņa vēstules Aspazijai: tās iekļautas piecos (19.–23.) no trīsdesmit sējumiem dzejnieka Kopotu rakstu zinātniskajā izdevumā (1977–1986). Rakstos publicētas 829 epistolārās vienības, taču gandrīz 500 Raiņa vēstuļu palikušas ārpus tiem.

No Aspazijas vēstulēm Ranim publicēta pavisam neliela daļa. 1937. gadā Aspazijas un brāļu Birkertu redakcijā nāca klajā krājums „Rainis un Aspazija dzīvē un mākslā. Sarakstīšanās” divās daļās. Tika plānots, ka „viss izdevums iznāks atsevišķās, nelielās grāmatās, kas tad ik pa divām trim iztaisīs vienu sējumu,” aptverot visu korespondences periodu no 1894. gada līdz Raiņa nāvei 1929. gadā. Paradzētais krājuma turpinājums tomēr nesevoja, un hronoloģiski izdevums noslēdzas ar Raiņa ieslodzījuma laiku Liepājas cietumā 1897. gada augustā. Arī Aspazijas Rakstu sešos sējumos (1985–1988) publicētas tikai nedaudzas vēstules Ranim, turklāt – tāpat kā „Sarakstīšanās” izdevumā – tās lielākoties iespiestas ar teksta izlaidumiem un īsinājumiem.

Brānīnī
na zālēmēn
1894 mēn?

(1894. jūl.)

jūrmalē.)

Reiņa m.

Un es domāju vēl neapņēmu tik tāli,
 ka varētu tev rakstīt godīgu, praktisku vēstuli,
 kas neapņemtu tavu mīlo, jautro prātu. Daudz
 daudz par esmu greibājis pret viņu, gribotot, ka
 tev to labi, viņi, ko neapņēmu, ne manēmu. Savs
 vēstulis, gandrīz demagoguāls, ko rakstīju tev
 šīs deans, atpūstā, šīs papstāts būs. Mācī
 Rakstos vaj, ka ko labi tev neapņēmu rakstīt,
 Un šīst dums šīs, un tad atkal nam vajadzīgs.
 Tas ir, šīs jauts ka tu tad atrodāsi tās labas jautākas
 un tev tik labi at, Un tad ar šīs, loto vajadzīgs,
 no šava atpūstā tās daudz, daudz par, pate Tu
 tad atpūstākas un parņemsi jaunā šīstānā,
 ko tu te jaudēsi, un es tev katrā tās būs
 būs šīs un būs šīs un atkal un neapņēmu

Daļu sarakstes veido pastkartes, kuru izvēle raksturo sūtītāja vai adresāta gaumi.

Raiņa un Aspazijas sarakste ietver Latvijas vēsturē un kultūras attīstībā būtiskus posmus: Jaunās strāvas laiku 19. gadsimta beigās, nacionālās pašapziņas veidošanos un 1905. gada notikumus, Pirmā pasaules kara gadus, patstāvīgas nacionālas valsts tapšanu, attīstību, neatkarīgās Latvijas pirmo desmitgadi. Vēstules tapušas Latvijā, Lietuvā, Krievijā un Šveicē, un cita starpā tajās iekļaujas arī informācija par politiskās un sabiedriskās dzīves notikumiem, sadzīves apstākļiem attiecīgajā reģionā. Sarakstes saturs atklāj arī reģionam piemītošās savdabīgās svešvalodu lietojuma īpatnības (piemēram, lejasvācu valodas ietekme pamazināmo formu lietojumā u. c.).

Daļu sarakstes veido pastkartes, kuru izvēle raksturo sūtītāja vai adresāta gaumi, intereses, vienlaikus atklājot saistību ar konkrēto ģeogrāfisko vietu un laikmeta mākslinieciskajām un estētiskajām tendencēm, – abi dzejnieki arī kolekcionējuši pastkartes par dažādām maksas tēmām.

Vēstulēs skats visplašākais tēmu loks, tostarp pārdomas par Nākotnes cilvēku, dienasgrāmatas rakstura piezīmes, tā sauktās radāmās domas, te atrodam arī atsevišķu dzejoļu pirmvarianti, Latvijas brīvvalsts laikā – Raiņa ārzemju ceļojumu dokumentējums. Vēstulēs „līdzdarbojas” simtiem dzejnieku laikabiedru, pasaules kultūras dižgaru, literāro varoņu (piemēram, Johana Volfganga fon Gētes Fausts, Verters, daudzi Henrika Ibsena (*Henrik Ibsen*), Viljama Šekspīra (*William Shakespeare*), antīkās pasaules tēli).

Jāpatur prātā, ka no cietuma, tāpat pagaidu noņemšanas Pleskavā un izsūtījuma Slobodskā sūtītās vēstules tika pakļautas kontrolei un cenzūrai, – tieši šis apstāklis lielā mērā arī noteicis krievu valodas lietojuma nepieciešamību Raiņa apcietinājuma laika vēstulju apmaiņā.

Saglabājis firmas *Schwarzwald* sienas pulkstenis melnā koka rāmītī (RTMM inv. nr. 124086), kas vāciski rakstītajās vēstulēs dēvēts par *Sonnenblume* un dažādos vēstulju tulkojumos saukts par saulespuķīti vai saulgriezīti. Dzejnieku sarakstē pulkstenis pieminēts kopš Panevēžas laika, kad tam vajadzēja skaitīt stundas līdz nākamajai cietumnieka apmeklējuma reizei, kļūstot arī par viņu vēstulju glabātuvī. Vēlāk, pēc atgriešanās dzimtenē, pulkstenis atradies Aspazijas istabā.

Raiņa un Aspazijas sarakste devusi vielu arī vairākiem daiļdarbiem, piemēram, Saulcerītes Vieses un Jūlija Bebriša „Zvaigzne iet un deg un...” (teātrī 1967, grāmatā 1969), Valda Rūmnieka un Andreja Miglas lugai „Ērkšķu krekls, zvaigznes ceļš” (1984), Haralda Ulmaņa izveidotajai un režisētajai vēstulju un dzejas kompozīcijai „Sauls dēls un Mēness meita”, kas 1990. gadā izrādīta Liepājas teātra Mazajā zālē. Plašs sarakstes materiāls izmantots Jāņa Kalniņa, Roalda Dobrovenska, Saulcerītes Vieses biogrāfiskajos romānos par Raini un Aspaziju, galvenokārt Slobodskas posma vēstules – Līvijas Volkovas monogrāfijā „Blaumaņa zelts”.

Īpaši sarakste aktualizēta šāgada – Raiņa un Aspazijas jubilejas gada – pasākumos. Varam pieminēt Rēzijas Kalniņas režisēto koncertuzvedumu „Tur, kur gars ar garu jūtās satiekas” Dzintaru koncertzālē, horeogrāfes Olgas Žitluhinas un profesora Gunāra Bībera veidoto poētiskās dejas traģēdiju „Viens un Divi”, kas pārstāvēja Latviju arī ES prezidentūras pasākumā Helsinkos, vides mākslas objektu „Raiņa un Aspazijas mīlas vēstules”, arī Ukrainā, Viņņicas amatiereteātrī *Obraz* režisores Līnas Meļņikas (*Lina Melnyk*) veidoto izrādi „Rainis un Aspazija. Romāns vēstulēs” 2015. gada septembrī.

Memoriālo muzeju apvienības (MMA) Raiņa un Aspazijas muzejs sadarbībā ar Rakstniecības un mūzikas muzeju patlaban strādā, gatavojot publicēšanai Raiņa un Aspazijas saraksti, sniedzot lasītājiem *vēstuli pret vēstuli* tās oriģinālvalodā un tulkojumā, katrai vēstulei pievienojot arī izvērstu zinātnisku komentāru.

Raiņa un Aspazijas savstarpējā sarakste (1894. gada februāris – 1897. gada jūlijs) publicēta MMA interneta vietnē <http://www.memorialiemuzeji.lv> sadaļā Muzeja raksti – Sarakste.

Dzejnieku sarakstē pulkstenis pieminēts kopš Panevēžas laika, kad tam vajadzēja skaitīt stundas līdz nākamajai cietumnieka apmeklējuma reizei, kļūstot arī par viņu vēstulju glabātuvī.

Indra Lapinska

Latviešu valodas aģentūras Izglītības daļas metodiķe

Projekts „Atrasts tulkojumā. Rainis un Aspazija”

Projekta iecere un mērķis

2013. gada novembrī UNESCO Ģenerālā konference tās 37. sesijā, novērtējot abu latviešu dižgaru pienesumu izglītības, kultūras un zinātnes procesu attīstībā, nolēma Raiņa un Aspazijas 150. gadadienu iekļaut UNESCO svinamo dienu kalendārā 2014.–2015. gadam. Ir svarīgi iepazīstināt sabiedrību Latvijā un ārzemēs ar abu dzejnieku garīgo mantojumu, tādēļ radās ideja par eseju un tulkojumu konkursu jauniešiem. Atsaucoties UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas (turpmāk UNESCO LNK) ierosmei, īstenojot šo iniciatīvu talkā nāca Latviešu valodas aģentūra (turpmāk – Aģentūra).

Aģentūra jau iepriekš ir realizējusi tulkošanas projektu studentiem un aktīvi sadarbojas ar dažādām izglītības iestādēm, tostarp augstskolām, kas nodrošina latviešu valodas apguvi Latvijā un ārpus tās. 2014. gadā ar Aģentūras atbalstu tika izdota izcilā lietuviešu valodnieka Aļģirda Sabaļauska (*Algirdas Sabaliauskas*) grāmata „Mēs – balti” (*Mes baltai*, 1986, 2002). Grāmatas tulkošanā piedalījās 17 studenti no Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Latvistikas un baltistikas nodaļas. Savukārt ideja par Rainim un Aspazijai veltītu tulkojumu un eseju konkursu kļuva par izaicinājumu iesaistīt ārvalstu studentus latviešu literatūras dižgaru darbu tulkošanā viņu dzimtajās valodās.

2015. gada 16. martā – Aspazijas dzimšanas dienā – UNESCO LNK un Aģentūra izsludināja pieteikšanos dalībai projektā „Atrasts tulkojumā. Rainis un Aspazija”. Projekta mērķis bija iesaistīt Raiņa un Aspazijas jubilejas gada norisēs jauniešus, kuri, studējot dažādās pasaules augstskolās, pievēršas latviešu valodas un literatūras apguvei. Īstenojot projektu, Aģentūras partneraugstskolas tika aicinātas organizēt gan tulkojumu un eseju konkursu studentiem, gan rīkot dažādus tematiskos pasākumus.

Raiņa un Aspazijas dzejā, dramaturģijā, publicistiskās apcerēs, prozas darbos, vēstulēs un dienasgrāmatās saglabātās vērtības joprojām ir aktuālas mūsdienu sabiedrībai un saskan ar UNESCO paustajām pamatnostādnēm –

humānisms, cilvēktiesību un sieviešu emancipācijas jautājumi, kultūras vērtību saglabāšana, daudzināšana un nodošana nākamajām paaudzēm. Projekta konkurss bija iespēja aktualizēt Raiņa un Aspazijas garīgo mantojumu, veidojot jaunus tulkojumus dažādās pasaules valodās, kā arī kļuva par impulsu jauniešiem domāt par jautājumiem, kas gadsimta garumā nav zaudējuši aktualitāti – līdztiesība, godaprāts, radošums. Vienlaikus projekts stiprinājis Baltijas studiju programmu darbību ārpus Latvijas, iegūstot jaunus latviešu valodas un kultūras un visa Baltijas reģiona speciālistus, kuri Latviju, latviešu valodu un literatūru popularizē pasaulē.

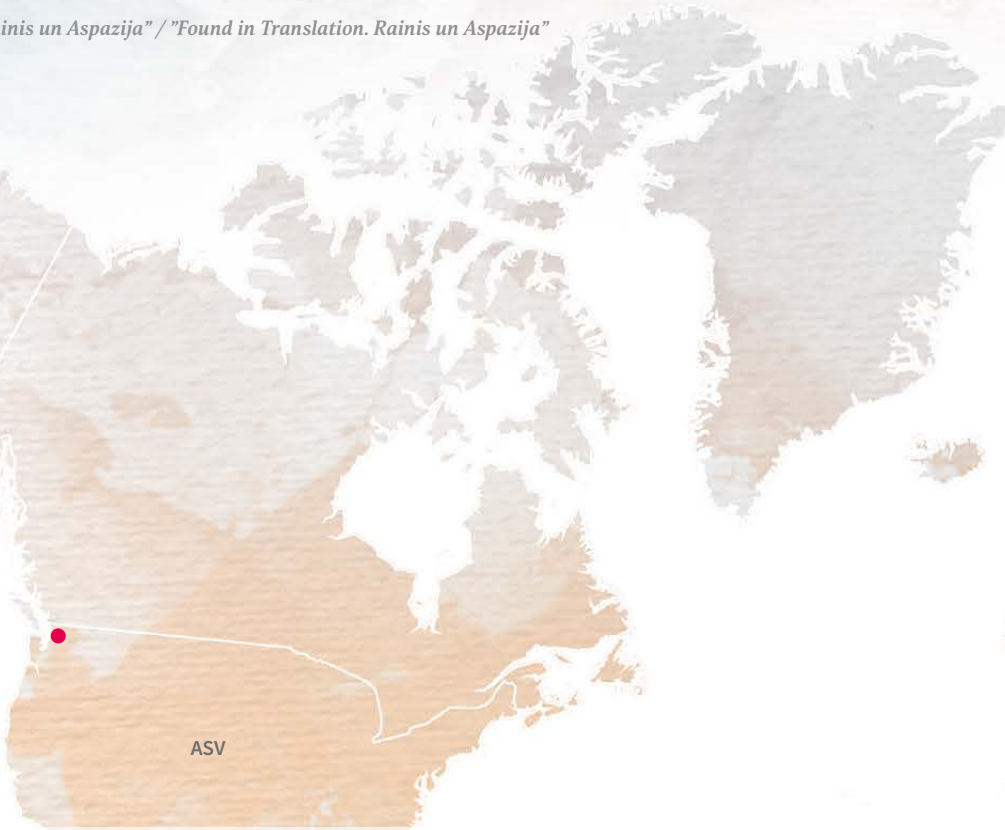
Projekta mērķauditorija un dalībnieki

Par mērķauditoriju projekta iniciatori izvēlējās studentus no ārvalstu augstskolām, ar kurām Aģentūra jau ilgstoši ir sadarbojusies. Kopš savas pastāvēšanas pirmsākumiem Aģentūra ir centusies uzturēt kontaktu ar 27 ārvalstu augstskolām. Primāri tās ir Eiropas augstskolas, ārpus Eiropas – ASV un Ķīnas augstākās izglītības iestādes. Sadarbība ar augstskolām izveidojusies, gan pateicoties pašu augstskolu un to lektoru aktīvai darbībai, gan arī pēc Aģentūras iniciatīvas. Aģentūra aktīvi sadarbojas ar apmēram 20 ārvalstu augstākās izglītības iestādēm.

Studentu interese un motivācija valodas apguvē ir ļoti atšķirīga. Valodu mācās gan studiju, gan pētnieciskiem nolūkiem (piemēram, lai apgūtu obligāto latviešu valodas kursu atbilstoši Baltistikas studiju programmas prasībām, lai paplašinātu zināšanas, studējot indoeiropēistiku, vēsturi un politiskās zinātnes). Profesionālās interesēs latviešu valodu apgūst tie, kuri vēlas strādāt tulkošanas jomā vai ar Latviju saistītos uzņēmumos, bet personiskās interesēs valodu mācās, lai ceļotu, sazinātos ar ģimeni vai draugiem, iemācītos jaunu, maz izplatītu valodu.

Projekts „Atrasts tulkojumā. Rainis un Aspazija” piesaistīja deviņu dažādu valstu augstskolu uzmanību. Projektā kopumā iesaistījās 57 ārvalstu studenti. Vislielākais dalībnieku skaits bija Tartu Universitātē – 11 studenti, un gandrīz tikpat liels skaits sasniegts Prāgas Kārļa universitātē un Pekinas Svešvalodu universitātē, katrā 10 studenti.

Visi projekta dalībnieki ir dažādu studiju programmu un dažādu kursu studenti. Daļai tulkošana varētu kļūt par viņu nākotnes darbu.

Augstskola

Vašingtonas Universitāte (Sietla, ASV)

Prāgas Kārļa universitāte (Čehija)

Tartu Universitāte (Igaunija)

Sanktpēterburgas Valsts universitāte (Krievija)

Pekinas Svešvalodu universitāte (Ķīna)

Vītauta Dižā Universitāte (Kauņa, Lietuva)

Poznaņas Ādama Mickeviča universitāte (Polija)

Ivana Franko Ļvovas Nacionālā universitāte (Ukraina)

Greifsvaldes Ernsta Morica Arnta universitāte (Vācija)

Studiju programma

Projekta dalībnieku skaits

Baltijas studiju programma

5

Austrumeiropas studiju programma

10

Dažādas studiju programmas
(latviešu valoda piedāvāta kā brīvās izvēles kurss)

11

Baltistikas studiju programma

3

Dažādas studiju programmas
(latviešu valoda piedāvāta kā brīvās izvēles kurss)

10

Dažādas studiju programmas

5

Latviešu filoloģija

3

Dažādas studiju programmas
(latviešu valoda piedāvāta kā otrā svešvaloda)

6

Baltistikas studiju programma

4

Projekta konkursa darbs

Projekta laikā studenti savā valstī sacentās par labāko Raiņa vai Aspazija dzejas vai prozas darba (fragmenta) tulkojumu un labāko radošo darbu. Katram konkursa dalībniekam bija jāveic divi uzdevumi – jātulko Raiņa vai Aspazijas darba fragments un jāuzraksta eseja vai cita žanra radošais darbs. Lai sekmētu studentu motivāciju piedalīties konkursā, tika noteiktas salīdzinoši brīvas prasības.

Tulkojums

Tulkojums bija jāveic katram konkursa dalībniekam individuāli vai sadarbojoties diviem dalībniekiem. Tika pieļautas arī atkāpes no striktiem formas vai valodas stila atveides principiem. Konkursa nolikumā tika piedāvāti vairāki Raiņa un Aspazijas darbu fragmenti, kā arī konkursa dalībnieki sadarbībā ar pasniedzējiem varēja izvēlēties citu, sev tīkamāku, Raiņa vai Aspazijas darbu vai tā fragmentu.

Izvēlei piedāvātie darbi

Rainis

1. Runa Satversmes sapulces 4. sesijas 5. sēdē.
1921. gada 28. septembrī. Fragments.
2. Runa pirmās Saeimas 5. sesijas 11. sēdē.
1924. gada 16. maijā. Fragments.
3. Runa Daugavpils stacijā
1920. gada 9. aprīlī.
4. Pārdomas
par morāli un mākslu.
5. Referāts Kultūras svētkos
1920. gada 5. jūnijā. Fragments.
6. Bērnu audzināšana.
Fragments.
7. „Agri no rīta”. Dzejolis no krājuma
„Tālas noskaņas zilā vakarā”.
8. „Ši dzīve bij tukša”. Dzejolis no krājuma
„Tālas noskaņas zilā vakarā”.
9. Jaungada vēlējums Latvijai
1920. gada 31. decembrī.

Radošais darbs

Projekta konkursa otrais uzdevums bija sagatavot eseju vai cita žanra darbu studentu dzimtajā valodā. Darbā bija jāatspoguļo Raiņa un Aspazijas teksta tulkotā fragmenta vai citos avotos paustās dzejnieku idejas. Studenti tika aicināti plašāk iepazīties ar Raiņa un Aspazijas uzskatiem un to saikni ar UNESCO idejām un ideāliem.

Radošais darbs varēja būt veidots brīvā formā (piemēram, īss, izskaidrojošs, interpretējošs pētījums par kādu no dzejnieku paustajām idejām, kultūrdialogs starp Raini vai Aspaziju un kādu citu ievērojamu personību vai studentu pašu u. c.).

Izvēlei piedāvātie darbi

Aspazija

1. „Cīņa par nākamību”.
Novele. Fragments.
2. „Patiesības augstā dziesma”.
Fantāzija.
3. „Saruna ar sirdi”.
Fragments.
4. Vēstule. Aspazija – Rainim.
Rīgā 1894. gada 20. maijā (1. jūnijā).
5. „Vienīgais draugs”. Tēlojums no
krājuma „Zila debess zelta mākoņos”.
6. Dienasgrāmatas fragments.
1925. gada 17. septembrī.
7. „Ilūzija un mirklis”.
Dzejolis no krājuma „Raganu nakts”.
8. „Pārdzīvots”.
Dzejolis no krājuma „Kaisītas rozes”.
9. „Es un tu”.
Dzejolis no krājuma „Izplesti spārni”.

Projekta pasākumi augstskolās

Papildus tulkojumu un eseju konkursam augstskolas rīkoja atvērtās lekcijas, diskusijas un citus pasākumus, lai iepazīstinātu gan Baltistikas, gan citu studiju programmu studentus ar Raiņa un Aspazijas daiļradi un tās nozīmi starptautiskā mērogā. Piemēram, Ukrainā 2015. gada 21. maijā Ivana Franko Ļvovas Nacionālās universitātes Zinātniskajā bibliotēkā notika tulkotāja, literāta un latviešu valodas lektora Jurija Sadlovskā un studentu Raiņa un Aspazijas dzejas lasījumi latviešu un ukraiņu valodā.

Savukārt Poznaņas Ādama Mickeviča universitāte 2015. gada 11. jūnijā organizēja literāro vakaru „150. Raiņa un Aspazijas gadadiena”, kurā studenti iepazīstināja publiku ar abu mākslinieku daiļradi. Pasākumā skanēja Raiņa un Aspazijas literārie darbi dažādās valodās (latviešu, poļu, angļu, vācu, krievu, franču, katalāņu, spāņu, lietuviešu, somu), bet muzikālu priekšnesumu ar Raiņa un Aspazijas vārdiem latviešu valodā sniedza grupa *Dziwy*.

Sanktpēterburgā – Krievijas Nacionālajā bibliotēkā – 2015. gada 15. jūnijā tika atklāta Rainim un Aspazijai veltīta izstāde. Izstādes atklāšanā piedalījās pārstāvji no Latvijas Republikas ģenerālkonsulāta, Krievijas Nacionālās

Raiņa un Aspazijas lasījumi Ivana Franko ĻNU bibliotēkā.
Foto autors: Universitātes Preses centrs

Raiņa un Aspazijas lasījumi Ivana Franko ĻNU bibliotēkā.
Studenti dzied Aspazijas šūpuļdziesmu ukraiņu valodā.
Foto autors: Universitātes Preses centrs

Latviešu literārais vakars „150. Raiņa un Aspazijas gadadiena” Poznaņas restorānā *Pod Pretekstem*.
Foto autors: T. Navicka

Sanktpēterburgas Valsts universitātes lektore Anna Daugaviete iepazīstina ar Raiņa un Aspazijas darbu izstādi Krievijas Valsts Nacionālajā bibliotēkā.
Foto autors: E. Andronova

bibliotēkas, latviešu diasporas pārstāvji, universitātes mācībspēki un deviņi baltistikas studenti. Izstādē tika eksponēti ne vien svarīgākie Raiņa un Aspazijas darbi, bet arī šo darbu tulkojumi Baltijas valstu un citās valodās, kā arī Raiņa un Aspazijas veiktie tulkojumi no vācu un krievu valodas, tādējādi iepazīstinot studentus un citus pasākuma dalībniekus ar daudzpusīgu un interesantu materiālu. Pasākuma laikā Baltistikas nodaļas studenti lasīja Aspazijas un Raiņa darbu atdzejojumus, ko bija veikuši viņi paši vai citi autori.

Vairākas augstskolas organizēja seminārus un priekšlasījumus, kas veltīti abu dzejnieku daiļradei. Vītauta Dižā Universitātē 2015. gada 21. maijā Daugavpils Universitātes profesors Valentīns Lukaševičs lietuviešu studentiem stāstīja par Raiņa un Aspazijas radošo biogrāfiju, dalījās pieredzē, kā Raiņa un Aspazijas daiļradi pieņem mūsdienu jaunatne Latvijā, kādi pasākumi tiek rīkoti, lai rakstnieku idejas un darbi tiktu aktualizēti. 2015. gada 2. oktobrī šajā universitātē notika abu dzejnieku daiļradei veltīts seminārs, kurā studenti vairāk uzzināja par Raiņa un Aspazijas darbu tulkojumiem lietuviešu valodā. Studenti iepazinās arī ar literatūru, kas pieejama Letonikas centra lasītavas fondos, un fotogrāfijām, kurās atspoguļota Raiņa vizīte Kauņā 1924. gadā. Visās tikšanās reizēs studenti kopā ar pasniedzējiem lasīja dzejnieku darbus un to atdzejojumus, dalījās tulkošanas pieredzē, diskutēja.

Raiņa un Aspazijas lasījumi Ivana Franko LNU bibliotēkā. Studenti lasa savus atdzejojumus.
Foto autors: Universitātes Preses centrs

Vītauta Dižā Universitātes Letonikas centra Raiņa un Aspazijas darbu krājumi.
Foto autors: Kr. Vaisvalavičiene

Sanktpēterburgas Valsts universitātes 3. kursa studente Kristina Berulava Krievijas Valsts Nacionālajā bibliotēkā lasa Raiņa dzeju.
Foto autors: E. Andronova

Daugavpils Universitātes profesora *Dr. philol.* Valentina Lukaševiča vieslekcija par Raiņa un Aspazijas daiļradi Vītauta Dižā Universitātē.
Foto autors: Kr. Vaisvalavičiene

Arī Tartu Universitātē studenti tika iepazīstināti ar Raiņa un Aspazijas dzīves gājumu un abu dzejnieku pazīstamākajiem darbiem (daļa pieejama Tartu Universitātes Baltistikas bibliotēkā). 2015. gada 26. maijā latviešu valodas lektore Ilze Zagorska nolasīja lekciju par Raiņa un Aspazijas darbu tulkojumiem igauņu valodā.

Prāgas Kārļa universitātē lekcijas par Raiņa un Aspazijas biogrāfiju un daiļradi tika iekļautas studijuursos „Modernā latviešu un lietuviešu literatūra” un „Literāro tekstu lasīšana”. Savukārt Greifsvaldes Ernsta Morica Arnta universitātē bija izvēlējusies īpašu uzmanību veltīt tulkošanas darbam, rīkojot tulkošanas seminārus, kuros studenti analizēja projekta laikā veiktos tulkojumus. 2015. gada 13. jūlijā Greifsvaldes Universitātē notika projekta prezentācijas pasākums. Tas tika rīkots universitātes Vēstures institūtā kolokvija „Austrumeiropas pētījumu aktuālās problēmas” laikā. Uz pasākumu pulcējās Baltistikas institūta darbinieki, studenti, vēstures institūta darbinieki un kolokvija dalībnieki. Lekcijā tika stāstīts par Raiņa un Aspazijas radošo biogrāfiju, par viņu grāmatu izdevumiem vācu valodā un to pieejamību universitātes bibliotēkā, tostarp arī par 2015. gada izdevumu *Das goldene Ross* („Zelta zirgs”). Studenti varēja uzzināt arī par pieejamajiem latviešu dzejas un prozas tulkojumiem internetā. Klausītāji varēja piedalīties dzejoļa „Lautzās priedes” simbolu atšifrēšanā un noskatīties XXIV Vispārējo latviešu Dziesmu un XIV Deju Svētku videoierakstu – Emīla Dārziņa dziesmas „Lautzās priedes”

Seminārs Vašingtonas Universitātē (Sietla).
Foto autors: I. Grīnberga

Tartu Universitātes projekta dalībnieki.
Foto autors: I. Zagorska

Seminārs Prāgas Kārļa universitātē.
Foto autors: P. Štolls

atskaņojumu. Projekta dalībnieki sniedza īsu informāciju par izvēlēto Raiņa vai Aspazijas teksta fragmentu, ieskicēja tā saturu, pastāstīja par tulkošanas problēmām, pauda savas domas par teksta aktualitāti.

Pekīnā 2015. gada 13. jūnijā tika rīkots seminārs, kurā viesojās pārstāvji no Latvijas vēstniecības Ķīnā un no tipogrāfijas *The Commercial Press*, kas publicējusi „Lielo ķīniešu–latviešu vārdnīcu”. Semināra laikā studenti ne tikai dalījās savā tulkošanas pieredzē, bet arī apmainījās viedokļiem par latviešu valodas apguves procesu. Līdzīgi pasākumi notika arī Vašingtonas Universitātē, Sanktpēterburgas Valsts universitātē, Poznaņas Ādama Mickeviča universitātē.

Projekta konkursa noslēgumā augstskolas rīkoja projekta prezentācijas pasākumus. Dažas augstskolas rīkotajā pasākumus plašākai auditorijai, piemēram, Vašingtonas Universitātes organizētajā projekta noslēguma pasākumā bija aicināti piedalīties arī Sietlas latviešu kopienas pārstāvji, kuri interesējas par latviešu literatūru. Viesi studentiem bija sagatavojuši pārsteigumu – arī viņi bija pārtulkojuši kādu Raiņa vai Aspazijas dzejoli. Pasākuma programmā bija iekļauta jaunās latviešu animācijas filmas „Zelta zirgs” kopīga skatīšanās un diskusijas par filmu.

Vītauta Dižā Universitātē noslēguma pasākums notika, piedaloties Baltu filoloģijas kursa studentiem. Pasākumā tika prezentēts projekts, tā mērķi un

Seminārs Greifsvaldes Ernsta Morica Arnta universitātē.
Foto autors: J. Fedorina

Seminārs Pekinas Svešvalodu universitātē.
Foto autors: M. Nikolajeva

norise, kā arī konkursa rezultāti. Konkursa dalībnieki dalījās pieredzē un lasīja savus darbus.

Ukrainā projekts tika prezentēts 2015. gada 22. septembrī K. Timirjazeva Viņņicas apgabala zinātniskajā bibliotēkā, kur notika Rainim un Aspazijai veltīts pasākums. Tajā ar saviem darbiem piedalījās arī projekta „Atrasts tulkojumā. Rainis un Aspazija” dalībnieki. Pasākumu apmeklēja Viņņicas apgabala pašvaldības pārstāvji, mākslas darbinieki, rakstnieki, Viņņicas Universitātes studenti, bibliotēkas darbinieki, kā arī Latvijas Republikas vēstniece Ukrainā Argita Daudze.

Dažas augstskolas saviem projekta dalībniekiem pasniedza arī nelielas balvas. Vašingtonas Universitāte konkursa dalībniekiem dāvināja latviešu mūzikas ierakstus. Ķīnā par piedalīšanos projektā visi projekta dalībnieki saņēma īpašu balvu – viņu darbi tika apvienoti krājumā, iesieti un pasniegti studentiem. Savukārt Vītauta Dižā Universitātē projekta dalībnieki saņēma universitātes sagatavotus sertifikātus un simboliskas dāvanas.

Projekta konkursa rezultāti

Kopumā konkursam tika iesniegti 56 studentu veiktie tulkojumi un 40 studentu radošie darbi. Tos vērtēja un labāko darbu izvēli veica augstskolu latviešu valodas lektori.

Studenti Raiņa un Aspazijas darbus tulkojuši angļu, čehu, igauņu, krievu, lietuviešu, ukraiņu, senajā un mūsdienu ķīniešu, poļu, vācu valodā, kā arī lietuviešu valodas dzūku izloksnē.

Arī darbu apjoma ziņā studentu izvēle variē – sākot no viena neliela dzejoļa līdz pat ievērojama apjoma lugas fragmentam. Īpaši izceļams iesniegto darbu vidū ir Vašingtonas Universitātes Sietlā studentes Emīlijas Beieres Raiņa lugas „Zelta zirgs” fragmenta tulkojums, viņai lieliski izdevies pārnest angļu valodā Raiņa dzejas plūdumu. Atdzejojums angļu valodā ir tuvs Raiņa tekstam, bet tai pašā laikā tas ir labi saprotams angļiski runājošiem. Atdzejojumu papildina sešpadsmit lappušu garš zinātnisks pētījums par lugas idejām, simboliem un Raiņa dzejas valodu.

Studenti lielākoties priekšroku devuši atdzejošanas darbam, daži projekta dalībnieki izvēlējās atdzejot pat vairākus darbus.

Lai gan vairāki studenti bija izvēlējušies tulkot gan Raiņa, gan Aspazijas darbus, tomēr pārsvarā tulkoti Raiņa darbi. Izņēmums ir Prāgas Kārļa universitātes studenti, kuri bija izvēlējušies Aspazijas darbus, turklāt šīs augstskolas studenti galvenokārt bija tulkojuši bērnu dzeju.

Īpašu interesi bija raisījis Raiņa referāts Kultūras svētkos. 1920. gada 5. jūnijā, kas vairākus studentus bija uzrunājis savas tematikas dēļ, proti, dzejnieks akcentē jaunatnes nozīmīgo lomu sabiedrības attīstībā. Šo darbu bija izvēlējušies tulkot seši dažādu augstskolu studenti.

Tulkoto darbu skaits augstskolās

Augstskola	Tulkotie/atdzejotie			Biežāk izvēlētie darbi
	Tulkotāju skaits	Raiņa darbi (skaits)	Aspazijas darbi (skaits)	
 Vašingtonas Universitāte (Sietla, ASV)	5	6	2	
 Prāgas Kārļa universitāte (Čehija)	10	7	10	<i>Rainis. Zelta sietiņš (7 studentu izvēle)</i> <i>Aspazija. Pasaciņa (6 studentu izvēle)</i>
 Tartu Universitāte (Igaunija)	11	3	7	<i>Aspazija. Saruna ar sirdi. Fragments (2 studentu izvēle)</i>
 Sanktpēterburgas Valsts universitāte (Krievija)	3	6	1	
 Pekinas Svešvalodu universitāte (Ķīna)	10	5	1	<i>Rainis. Runa Daugavpils stacijā 1920. gada 9. aprīlī (3 studentu izvēle)</i>
 Vitauta Dižā Universitāte (Kauņa, Lietuva)	4	2	2	
 Poznaņas Ādama Mickeviča universitāte (Polija)	3	1	3	<i>Rainis. Referāts Kultūras svētkos 1920. gada 5. jūnijā. Fragments (2 studentu izvēle)</i>
 Ivana Franko Ļvovas Nacionālā universitāte (Ukraina)	6	6	2	
 Greifsvaldes Ernsta Morica Arnta universitāte (Vācija)	4	2	2	

Projekta gaitā studenti veica arī dažus interesantus atklājumus, piemēram, Greifsvaldes Ernsta Morica Arnta universitātes studenti kopā ar latviešu valodas lektori Jekaterinu Fedorinu noskaidroja, ka Raiņa vēstules un dienasgrāmatas ieraksti vācu valodā nekad nav tikuši izdoti oriģinālā. Savukārt par Raiņa darbu „Pārdomas par morāli un mākslu” konstatēts, ka tas ir tulkojums no vācu valodas. Sākotnēji šis atklājums radījis apmulsumu un neziņu, kā rīkoties, tomēr diskusijās rasta pārliecība, ka šādai situācijai ir pat sava priekšrocība, proti, tā dod iespēju salīdzināt studentu tulkojumu ar oriģinālu un analizēt, kā teksta jēgu ietekmē starpniekvaloda. Latviešu lasītājam varētu būt nezināms fakts, ka latviešu dzejas un prozas tulkojumiem vācu valodā ir izveidota īpaša interneta vietne: www.lettlandlesen.com.

Projekta konkursā par laureātiem tika atzīti 17 studenti.

Kugsti jaunajam
Bafenberg jūdže!

Jūs jaunajam man būtu jebkādā priekš, ka jūdzis jaunākā drama "Gaudētas tapības" no dramatiķa jaunpauš, of laista jaunā mīfa, no šķīpotas ti kas daphne "bībeles arhodu" neatst. Ja jaunā jūdzis priekš, arobukt jām veža un neru- horofants, tad zera, ka papriestā jaunā jūdzis, ja nofaktā tiks ofnātkuphiv "Larsons" domas. "Wardelats" jām tūgud papriestā jūdzis!

Konkursa laureātu darbi

Augstskola	Tulkotie darbi	Radošie darbi
Vašingtonas Universitāte (Sietla, ASV)	<i>Rainis. Zelta zirgs (lugas fragments)</i>	<i>Eseja par Raiņa Nākotnes cilvēka konceptu</i>
Prāgas Kārļa universitāte (Čehija)	<i>Rainis. Zelta sietiņš (no krājuma „Zelta sietiņš”)</i> <i>Rainis. Ziemassvētku vīriņš (no krājuma lielajiem bērniem „Putniņš uz zara”)</i> <i>Aspazija. Pasaciņa (no krājuma „Dvēseles krēsla”)</i> <i>Aspazija. Pastarā tiesa (no krājuma „Sarkanās puķes”)</i>	<i>Eseja „Aspazijas darbs kā vārti modernajā latviešu literatūrā”</i>
Tartu Universitāte (Igaunija)	<i>Aspazija. Vienīgais draugs (tēlojums no krājuma „Zila debess zelta mākoņos”)</i>	<i>Pārdomas par Aspazijas darbu „Saruna ar sirdi”</i>
Sanktpēterburgas Valsts universitāte (Krievija)	<i>Rainis. Pasaulē pazudis, Dziļās telpās (no krājuma „Tie, kas neaizmirst”)</i> <i>Rainis. Agri no rīta, Velna skuķis (no krājuma „Tālas noskaņas zilā vakarā”)</i> <i>Aspazija. Zalkša līgava (lugas fragments)</i>	<i>Piezīmes par Raiņa referātu Kultūras svētkos 1920. gada 5. jūnijā</i>
Pekinas Svešvalodu universitāte (Ķīna)	<i>Rainis. Šī dzīve bij tukša (no krājuma „Tālas noskaņas zilā vakarā”)</i>	<i>Eseja „Vēsturi virzot, dzimteni mīlot”</i>
Vītauta Dižā Universitāte (Kauņa, Lietuva)	<i>Rainis. Bērnu audzināšana (fragments)</i>	<i>Tēlojums „Kad nav atbilžu, atliek tikai jautāt. Aspazijas portrets”</i>
Poznaņas Ādama Mickeviča universitāte (Polija)	<i>Rainis. Referāts Kultūras svētkos. 1920. gada 5. jūnijā (fragments)</i>	<i>Eseja par Raiņa referātu Kultūras svētkos. 1920. gada 5. jūnijā</i>
Ivana Franko Ļvovas Nacionālā universitāte (Ukraina)	<i>Rainis. Balta laime (no krājuma „Tālas noskaņas zilā vakarā”)</i> <i>Rainis. Jaungada vēlējums Latvijai 1920. gada 31. decembrī</i> <i>Rainis. Pārdomas par morāli un mākslu</i>	<i>Eseja „Divu diženo dzejnieku virsotnes: Bībeles motīvi Franko un Raiņa daiļradē: „Mozus” un „Jāzeps un viņa brāļi””</i>
Greifsvaldes Ernsta Morica Arnta universitāte (Vācija)	<i>Rainis. Referāts Kultūras svētkos. 1920. gada 5. jūnijā (fragments)</i> <i>Aspazija. Ciņa par nākamību (noveles fragments)</i>	<i>Eseja „Pārdomas par morāli un mākslu – manas domas par tulkošanas darbu”</i>

Visnotaļ lielais projekta dalībnieku skaits (57) liecina, ka tas ir guvis atsaucību un sākotnējās bažas par to, vai projekta uzdevums nebūs studentiem par grūtu, ir klievētas. Studenti pieņēma radošo izaicinājumu un ar patiesu interesi un aizrautību pievērsās Raiņa un Aspazijas daiļrades pētīšanai, apspriešanai, kā arī darbu tulkošanai, atzīstot, ka projekts tos vēl vairāk motivējis latviešu valodas apguvei. Daudzi no viņiem atzinuši, ka tulkojot var pilnveidot ne tikai latviešu valodas, bet arī dzimtās valodas prasmes. Par visgrūtāko uzdevumu tulkošanas procesā studenti atzinuši prasmi atveidot literāro darbu emocionālo noskaņojumu, jo latviešu valodas zināšanas pagaidām daudziem vēl neļauj pilnā mērā izprast lasītā teksta nianšes, kā arī pietrūkst zināšanu par Latvijas kultūru un vēsturi.

Projekta organizatori secina, ka šādas iniciatīvas veicina ārvalstu studentu interesi par latviešu valodas un kultūras studijām, tādēļ nākotnē būtu jāturpina līdzīgi projekti.

Studentu atziņas par projektu

Citāti no studentu darbiem un pārdomām

“*Raiņa Nākotnes cilvēks ir indivīds ar spēcīgu raksturu un spēju pārvarēt jebkuras grūtības, ar kurām viņš saskarsies nākotnē. Viņš ir sabiedrības ideāls, bet viņam pašam tā ir smaga nasta.*

“*Viņš [Rainis] ir gan politiķis, gan dzejnieks, viņš – publiska persona, tas viss ļoti spēcīgi jūtams tekstā [Referāts Kultūras svētkos 1920. gada 5. jūnijā]. Grūti saprast, vai tas ir romantisks patoss vai oratora patoss, kam jābūt uzticīgam žanram.*

“*Lasot Aspazijas pārdomas, no agrīnās igauņu literatūras vēstures nāk prāta mūsu pirmā dzejniece, viena no vadošajām atmodas laika kustības pārstāvēm Lidija Koidula. Gan nedaudz agrāk nekā Aspazija, taču savā ziņā tomēr laikmetīga un varbūt pat domubiedre.*

“*Ko nozīmē būt rakstniekam? Būt tautas vadonim, tās apgaismotājam? Taisnības meklētājam? Bet varbūt lasītājs ir jāuzjautrina vai jāskumdina? Vienas atbildes nav. Varbūt vislabākā atbilde ir būt pašam sev. Rakstīt to, ko tu gribi. Neslēpties, nebaidīties būt citādam.*

“*Ne Rainis, ne Franko nebija reliģiozi domātāji. Viņi kristietību uzskatīja vienīgi par lielo ideālu sfēru. Bībeles sižetos viņi meklēja gudrības arhetipu. Jāzeps, tāpat kā Mozus, zināja, ka pastāv daudz nozīmīgāki uzdevumi par ikdienas rūpēm. Tādēļ varonis, tāpat kā pats autors, ir lemts kalpošanai augstākam likumam, nevis tām vai citām normām. Tāda ir Raiņa metafizika. Un tāda ir arī Franko metafizika.*

Studenti pieņēma radošo izaicinājumu un ar patiesu interesi un aizrautību pievērsās Raiņa un Aspazijas daiļrades pētīšanai, apspriešanai, kā arī darbu tulkošanai, atzīstot, ka projekts tos vēl vairāk motivējis latviešu valodas apguvei.

“ Darba [Pārdomas par morāli un mākslu] nosaukums ir mazliet maldinošs. Manis lasītajā fragmentā atrodamas nevis autora pārdomas par morāli, bet drīzāk pārdomas par to, kas dod ierosmi vai iedvesmu jebkuram cilvēkam, it īpaši māksliniekam.

“ Aspazijas darbus caurvij asprātība un ironija. Darbi liecina par autores labo izglītību.

“ Jaunieši interesējās par visu, lai arī pavirši, bet tādā veidā viņi mācās, viņiem jāļauj tā darīt [par Raiņa referātu Kultūras svētkos 1920. gada 5. jūnijā].

“ Jaunība ir mans aktuālais dzīvesposms [par Raiņa referātu Kultūras svētkos 1920. gada 5. jūnijā].

“ Mums ir jāseko Raiņa domai un jāsaprot, cik svarīga ir jaunatne un cik ļoti tās stiprais gars un potenciāls uzlabo pasauli, atstājot neiznīcināmas un ārkārtīgi vērtīgas pēdas mākslas vēsturē [par Raiņa referātu Kultūras svētkos 1920. gada 5. jūnijā].

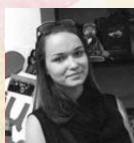
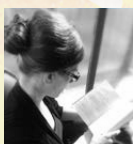
“ Mani aizkustināja frāze par asarām karavīru acīs [par Raiņa runu Daugavpils stacijā 1920. gada 9. aprīlī].

“ Kareivju ieguldījuma novērtējums un pateicība viņiem ir izteikta ļoti spēcīgā un aizkustinošā veidā [par Raiņa runu Daugavpils stacijā 1920. gada 9. aprīlī].

Projekta dalībnieki un viņu veikums

Vašingtonas Universitāte (Sietla, ASV)

*Vašingtonas
Universitātē
Sietlā var apgūt
latviešu valodu
pilna laika
Baltijas studiju
programmā.*

Baltijas studiju programma darbojas kopš 1994. gada, tās direktors ir profesors Guntis Šmidchens. Studentiem tiek piedāvāti latviešu (arī lietuviešu un igauņu) valodas kursi, kā arī priekšmeti, ko māca angļu valodā: Latviešu literatūras un kultūras vēsture, Baltijas tautu kultūra, Baltijas valstis un Skandināvija, Baltija pēc 1991. gada u. c. Amerikāņu studentus interesē ne tikai latviešu valoda, bet arī Latvijas vēsture, mūzika, literatūra un māksla. Programmas pastāvēšanas divdesmit gados latviešu valodu ir mācījušies ap divsimt studentu, apmēram puse no tiem ir latviešu izcelsmes, bet pārējie – amerikāņi. Vairāk nekā četri simti studentu, lielākoties amerikāņi, noklausījušies kursus, ko pasniedz angļu valodā. Baltijas kultūra un vēsture tiek integrēta arī citos studiju priekšmetos, piemēram, kursā levdas folkloristikā tiek runāts par latvju dainām, bet kursā Skandināvu rakstniecības sievietes studentus iepazīstina arī ar Baltijas, tostarp Aspazijas, dzīvi un daiļradi.

Vašingtonas Universitātē tiek popularizēts Latvijas vārds un veidots latviešu kultūras tēls. Latvijas vārds tiek minēts līdzās citām Ziemeļeiropas valstīm – Zviedrijai, Somijai, Dānijai, Norvēģijai un Islandei, jo Baltijas studiju programma darbojas Skandināvijas studiju departamenta paspārnē. Vašingtonas Universitāte piedāvā studentiem apgūt ap 50 dažādu svešvalodu, tostarp arī latviešu valodu.

Universitātes bibliotēkārš Maikls Bigins (*Michael Biggins*) ir izveidojis lielāko, salīdzinot ar citām Amerikas universitāšu bibliotēkām, latviešu grāmatu kolekciju, bet Mūzikas departamenta profesors Džefrijs Boers (*Geoffrey Boers*) jau vairākus gadus veido latviešu kora mūzikas nošu un ierakstu kolekciju. Vašingtonas Universitātes koris 2013. gadā piedalījās Latviešu Dziesmu un deju svētkos.

Projekta koordinators augstskolā

Latviešu valodu Vašingtonas Universitātes Skandināvu studiju departamentā mācu jau astoto gadu. Mans darbs nav tikai mācīt senu, skaistu un no lingvistikas viedokļa unikālu pasaules valodu, bet gan arī iepazīstināt amerikāņu studentus, kuri dažkārt pat neko nav dzirdējuši par mūsu valsti, ar vienreizīgu kultūru un literatūru. Bieži jūtos kā Latvijas vēstniece universitātē, jo esmu šeit vienīgā Latvijas pārstāve.

Kad pastāstīju studentiem par iespēju piedalīties Raiņa un Aspazijas darbu tulkošanas konkursā, sastapos ar milzīgu atsaucību. Gandrīz visi gribēja piedalīties, pat ņemot vērā to, ka lielākā daļa studentu latviešu valodu mācījās vēl tikai pirmo gadu. Tā kā valodas klase satiekas katru dienu, mums bija iespēja vesela semestra piektdienas veltīt abiem latviešu dzejniekiem. Iepazīstināju studentus ar Raiņa un Aspazijas dzīvi, studenti lasīja dzejnieku darbus angļiski, lai saprastu, ko vēlas tulkot. Katrs izvēlējās sev vispiemērotāko. Pats tulkošanas process izrādījās ļoti radošs un noderīgs. Studenti iemācījās daudz jaunu vārdu, vingrinājās pretstatīt teikumu konstrukcijas angļu un latviešu valodā.

Noslēguma pasākumā piedalījās vairāki Sietlas latviešu sabiedrības pārstāvji, arī viņi, studentu iedvesmoti, bija iztulkojuši kādu Raiņa vai Aspazijas dzejoli. Konkursa uzvarētāja Emīlija padziļināti interesējās par latviešu tautasdziesmām un moderno dzeju. Viņa izvēlējās tulkot fragmentus no Raiņa lugas „Zelta zirgs”. Emīlijas veikums nav tulkojums, bet gan atdzejojums, savukārt eseja ir zinātnisks pētījums par lugas valodu.

Uzvarētāji un ieguvēji ir visi, kas piedalījās. Liels paldies par šo iespēju!

Mg. philol.
Iveta Grīnberga

*Latviešu valodas un kultūras
vieslektore Vašingtonas
Universitātes Skandināvu
studiju departamentā*

Rolands Upenieks

Projekta konkursa laureāts, labākās esejas autors

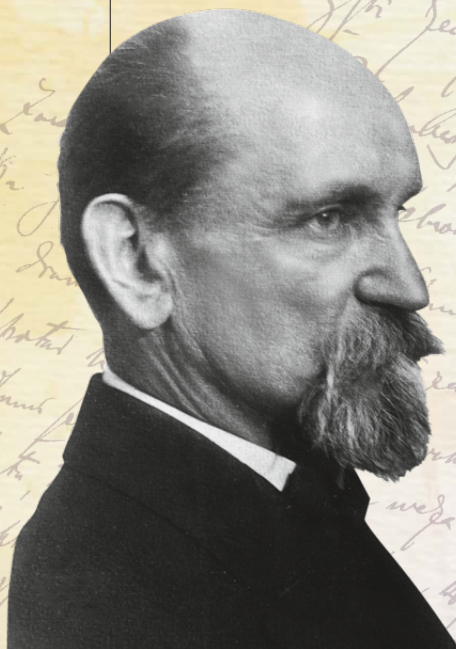

Rolands Upenieks, Vašingtonas Universitātes (Sietla, ASV) Mikrobioloģijas fakultātes (pamatspecialitāte) Baltijas studiju programmas students, latviešu valodu apgūst kā izvēles kursu (pirmais studiju gads)

Roland Upenieks, University of Washington, Seattle (USA), Department of Microbiology (major), Baltic Studies program, Latvian (optional), 1. year

Rolands Upenieks, iesaistoties projektā, bija pirmā gada latviešu valodas klasē, lai arī viņa mājas valoda ir latviešu. Rolands teica, ka izvēlēties latviešu valodas kursu, lai mammai vairs nebūtu viņam jāaizrāda, ka viņš nelieto galotnes. 2015./2016. studiju gadā viņš turpina apgūt valodu otrā gada latviešu valodas kursā.

Dzejas tulkošana ir vislabākais veids, kā iemācīties saprast valodu. Katram vārdam ir spēks un nozīme, un, lai pareizi iztulkotu, vispirms jāsaprot stāsts, ko var atrast katrā vārdā. Raiņa un Aspazijas dzejas tulkošana deva iespēju iet tālāk par vienkāršu saprašanu. Es sāku izjust valodu dziļāk – par to man ir liels prieks. To man deva šis konkurss.

Roland Upenieks. Essay

Rolands Upenieks. Eseja

Established in 2000, the Millennium Development Goals are eight objectives the United Nations set to be reached by this year, 2015. These targets cover a range of categories: education, health, and human rights. This agenda will lead to a greater global society, and it will do so through the empowerment of individuals. Jānis Pliekšāns, more commonly known as “Rainis,” believed in the “Man of the Future.” These are individuals that are the embodiment of human perfection as he saw it. They are well educated, harbor a strong moral character, and are willing to grow as individuals. Despite having passed eighty-six years prior, the philosophy of Rainis’ “Man of the Future,” remains both a relevant aspect of our society, the United Nations’ Millennium Development Goals, and the United Nations itself.

2000. gadā Apvienoto Nāciju Organizācija nosauca astoņus tūkstošgades attīstības mērķus, kas sasniedzami līdz 2015. gadam. Šī programma paredz izglītības, veselības un cilvēktiesību jomu attīstību. Globālās sabiedrības uzlabošanā liela loma būs zinošiem individiem. Jānis Pliekšāns, kas pazīstams ar pseidonīmu Rainis, ticēja *Nākotnes cilvēka* idejai. *Nākotnes cilvēks* Raiņa skatījumā ir indivīds, kas tiecas uz cilvēka pilnību. Tie parasti ir labi izglītoti cilvēki ar stipru morālo stāju, kuri ir gatavi attīstīt savu personību. Lai arī Raiņa filozofijā *Nākotnes cilvēka* koncepts tika radīts pirms astoņdesmit sešiem gadiem, tas joprojām ir svarīgs aspekts gan mūsdienu sabiedrībai, gan arī Apvienoto Nāciju Organizācijas tūkstošgades attīstības programmai un organizācijai pašai.

Oneself

*For others, take to the field
Toil and grow through unrelenting war.
With battlefields stretching into the horizon;
Each is a chance to hone your blade.*

*But be wary to be like those with poor souls.
They strip away that which you have earned;
And spit upon you as they grind you into form.*

*Struggle, deliberate, and surmise for yourself.
You are a king, and you open fortune's doors.*

A rally call for self-perfection, "Pats" is a tale of unrelenting struggle. The first paragraph in particular bears great semblance to the ideas of Socrates, and his pursuit for Truth. The pursuit of Truth is the pursuit of unreachable perfection, where an individual's life can be seen as a journey along a road, and the Truth is the destination. The caveat is that the destination is unreachable, and is always infinitely far away. The point of this struggle isn't to reach the end, but instead, like Rainis' unending toils, the goal is to simply be better than before. Each step forward along the path is a step farther away from the start. Every victory offers tools to help conquer the next struggle.

The "Man of the Future," is an ideal image, a perfect human, and this unending struggle is how that perfection is reached. Rainis goes on to warn the reader; there are people who are not as strong, and to take heed to be like one of them. They'll strip away that which you have worked for, and that what makes you who you are. But that too is part of the struggle. The path is a difficult one, and it is here that Rainis reminds the reader of their poten-

Pats

*Priekš citiem darbodamies, attīsti
Pats savus spēkus negurstošā karā –
Un mūžīgs darba lauks būs tavā varā,
Un mūžam jaunots spēks un ieroči.*

*Bet sargies būt kā nabadzīgie garā,
Kas, sevi projām sviežot, laimīgi –
Uz tevi sļaus un samīs barā.*

*Pats cīnies, palīdzi, domā, spried un sver,
Pats esi kungs, pats laimei durvis ver.*

Dzejolis „Pats” ir aicinājums uz sevis pilnveidošanu un stāsts par nepielūdzamu cīņu. Pirmajā pantā atrodamas līdzības ar Sokrāta idejām un viņa patiesības meklējumiem. Dzišanās pēc patiesības ir dzišanās pēc nesasniedzamas pilnības, kur indivīda dzīve ir kā brauciens pa ceļu, bet patiesība – galamērķis. Šis galamērķis nav sasniedzams, un tas vienmēr ir bezgalīgi tālu. Cīņas galvenā ideja nemaz nav sasniegt galamērķi, bet gan kā Rainis – smagā darbā vienkārši kļūt labākam nekā pirms tam. Katrs solis uz priekšu pa ceļu ir solis tālāk no sākuma punkta. Katra uzvara piedāvā rīkus, kas palīdzēs uzvarēt nākamo cīņu.

Nākotnes cilvēks ir ideāls tēls, ideāls cilvēks, un šī nebeidzamā cīņa ir kā ceļš uz pilnību. Rainis brīdina lasītāju, ka ir cilvēki, kuri nav tik spēcīgi, un katram ir jāuzmanās, lai nekļūtu par vienu no tiem. Šādi cilvēki atņems jums to, pie kā esat strādājuši, un to, kas pats esat, taču arī tā ir daļa no cīņas. Ceļš ir grūts, un Rainis atgādina lasītājam, ko katram ir iespējams sasniegt. Katrs ir kā karalis, un tikai katrs pats atver savas laimes durvis, bet tikai tad, ja viņš paliek indivīds. Cīņa slēpjas ne

tial. They are a king, and they alone open fortune's doors, but only if they remain individuals. The struggle lies not just in the work itself, but in the resilience required to remain devoted, and that is how success will come to the reader; through their own will. This is a strong character, an embodiment of "The Man of the Future."

The Mountaineer

*With time's passing, the lonelier you'll become.
One after another, friends will part.
The occasional traveler may touch your heart,
And a scarce flower, blossoming at the
cliff's edge.*

*But those too will wilt.
Suffocated by the stillness in your heart,
The icy peaks will offer no solace.*

*And freezing ice will blanket you,
And the world's longings will burn in your
heart.*

In contrast to "Pats," "Kalnā Kāpējs" is much darker in content. While "Pats" offers a more jovial representation of the "Man of the Future," here they are represented more as a self-sacrificing figure. Here the individuality is stressed again, but more so in an emotional context. The reader is isolated, companions and loved ones parting, leaving only themselves. As the progress the solitude is overwhelming, and the farther progress the less they desire to move forward. Ultimately when the end arrives, the reader still feels the Earth's longings burning in their heart. "Kalnā Kāpējs" illustrates "Man of the Future" more as a solitary ship at sea, only

tikai paša darbā, indivīdam jābūt izturīgam un jāziedo sevi šim darbam. Tikai tad darbam būs panākumi, kuri tiks sasniegti ar paša gribu. Tas ir stiprs raksturs, kas iemiesots *Nākotnes cilvēkā*.

Kalnā Kāpējs

*Tad kļūsi vientuļīgāks gads pēc gada,
No tevis atšķelsies pēc drauga draugs.
Rets ceļotājs, kas būs tev dvēslē rada,
Un reta puķe, kas tev klintīs augs.*

*Tad zudīs arī tie, – un kalnu tālēs
Bez gala klusums sirdī tevīm zņausgs;
Tev nebūs dusas atrast ledus galēs:*

*Visapkārt tevi ledains vairogš segs,
Bet visas zemes ilgas krūtīs degs.*

Dzejolis „Kalnā kāpējs” ir saturiski daudz drūmāks nekā „Pats”. Ja dzejoli „Pats” tiek piedāvāts dzīvespriecīgs *Nākotnes cilvēka* attēlojums, „Kalnā kāpēja” centrā ir personība, kas pati gatava ziedoties. Te atkal tiek uzsvērts indivīds, bet vairāk emocionālā kontekstā. Lasītājs tiek izolēts, ceļabiedri un mīļie atvadās un atstāj viņu vienu. Attīstības gaitā vientuļība ir milzīgi liela. Jo lielāka attīstība tiek sasniegta, jo mazāka paliek vēlme doties uz priekšu. Kad tiek sasniegts galamērķis, lasītājs joprojām jūt, ka Zemes ilgas deg viņa sirdī. „Kalnā kāpējs” attēlo *Nākotnes cilvēku* kā vientuļu kuģi jūrā, ko laiku pa laikam kāds apciemo. Par spīti nošķirtībai apkārtējās sabiedrības kaprizes viņu joprojām ietekmē.

occasionally graced by the company of others. Despite their solitary conditions the whims of society around them still resonates with them.

Both “Pats” and “Kalnā Kāpējs” provide illustrations of the man of the future, and despite their contradicting messages, they are complimentary. On the one hand “Pats” is an illustration of the victories the “Man of the Future” will experience. Through hard work they will experience triumph at their own hands, but they must be wary of fitting in too much, and remain isolated figures on a pedestal. It is here where “Kalnā Kāpējs” is relevant. Life on this pedestal will be taxing and isolated, and they will be cursed with the world’s desires, but they will be preserved in ice, and remembered for their sacrifices.

“The Man of the Future” is an individual with not just strength of character, but the strength to endure the hardships they will face. They are an ideal for society to follow, but their idolatry will be taxing and consuming. It is a position that only few will be able to fill, but through the efforts of Rainis and his philosophical ideals, and the United Nations and their Millennium Development Goals, the opportunity will arise for more individuals to step into these roles, leading society as a whole, forward.

Abi dzejoļi attēlo *Nākotnes cilvēku*. Kaut arī dzejoļi ir pretrunīgi, tie papildina viens otru. No vienas puses, „Pats” apraksta uzvaras, ko *Nākotnes cilvēks* piedzīvos. Smaga darba rezultāts būs paša rokām sasniegts mērķis, taču jābūt piesardzīgam, lai neiekleļautos sabiedrībā par daudz, jo viņam jāpaliek vientuļam indivīdam, kas tiek uzlikts uz pjedestāla. Tieši šai aspektā dzejoļis „Kalnā kāpējs” ir ļoti būtisks. Dzīve uz pjedestāla būs grūta un vientuļa, viņš būs nolādēts ar pasaules iegribām, toties viņa vārds būs iecirsts akmenī un viņa nesto upuri atcerēsies mūžīgi.

Nākotnes cilvēks ir indivīds ar spēcīgu raksturu un spēju pārvarēt jebkuras grūtības, ar kurām viņš saskarsies nākotnē. Viņš ir sabiedrības ideāls, bet viņam pašam tā ir smaga nasta. Reti kurš to varēs sasniegt, bet, pateicoties Raiņa filozofiskajiem ideāliem un Apvienoto Nāciju Organizācijas tūkstošgades attīstības mērķu programmai, vairākiem indivīdiem radīsies iespēja vadīt sabiedrību uz laimīgāku nākotni.

Emīlija Beiere

Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore

Emīlija Beiere, Vašingtonas Universitātes (Sietla, ASV) Angļu literatūras fakultātes (pamatspecialitāte) Baltijas studiju programmas studente, latviešu valodu apgūst kā izvēles kursu (pirmais studiju gads)

Emily Beyer, University of Washington, Seattle (USA), Department of English Literature (major), Baltic Studies program Latvian (optional), 1. year

Emīlija Beiere, strādājot ar Raiņa lugas „Zelta zirgs” tulkojumu, bija pirmā gada latviešu valodas klasē.

Sākumā es ļoti baidījos tulkot Raiņa bērnu lugu „Zelta zirgs”, jo mana latviešu valoda vēl ir bērna līmenī. Šī luga bija tik nozīmīga, tā piedalījās latviskās identitātes veidošanā pagājušajā gadsimtā. Zelta zirga tulkojums angļu valodā bija dziļi mani ietekmējis, bet, strādājot pie mana tulkojuma no latviešu valodas, katrai rindai, frāzei, detaļai pēkšņi bija cita nozīme. Pēc vairākiem melnrakstiem un sarunām ar skolotājiem Ivetu Grīnbergu un Gunti Šmidchenu teksts angļu valodā sāka „dziedāt” un pats projekts kļuva izpildāms.

**Rainis. Zelta zirgs (fragments).
Emīlijas Beieres tulkojums**

**Rainis. The Golden Horse (Excerpt).
Translation by Emily Beyer**

Excerpt from *Zelta Zirgs* Act 1, Scene 1:

The father, a poor farmhand, is dying. He senses the Black Mother has arrived to help him die. He speaks to his sons about his savings. This passage and other excerpts are in a Latvian folk song meter, trochaic tetrameter (or four beat) lines. I have tried to preserve this musical effect in English with lines that roughly scan in iambic tetrameter.

TĒVS

Ak, es jūtu, es jau jūtu,
Vai tik nau jau atnākusi
Mana aizejamā diena?*

FATHER

Oh I feel it now, I feel it –
Has my departing day arrived?

MELNĀ MĀTE

(Ģērbusies melnās segās un plīvuri
aiztinusies, paceļas aiz tēva gultas.)

THE BLACK MOTHER

*(Clothed in black blankets and a veil
wrapped around her, rises behind the
father's bed.)*

ANTIŅŠ

Tētiņ, nelaidis to dienu,
Priekšā stāsies tavi dēli

ANTIŅŠ

Don't let that day come, my Papa.
Your sons are standing all around you.

MELNĀ MĀTE <i>(Uzpūš viņam dvašu.)</i>	THE BLACK MOTHER <i>(Blows out a breath on him.)</i>
TĒVS	FATHER
Kas man vaigā vēsi dvašo?	Who blows such cool breath on my cheek?
MELNĀ MĀTE <i>(Pakrata viņu aiz pleca.)</i>	THE BLACK MOTHER <i>(Shakes him on the shoulder.)</i>
TĒVS	FATHER
Kas aiz pleca mani krata?	Who shakes me on my shoulder there?
MELNĀ MĀTE <i>(Parausta viņu aiz kājām.)</i>	THE BLACK MOTHER <i>(Pulls him by the legs.)</i>
TĒVS	FATHER
Kas aiz kājām mani rausta?	Who pulls me by my legs and feet?
ANTIŅŠ	ANTIŅŠ
Tētiņ, še tik tavi bērni.	It is just your children, Papa.
TĒVS	FATHER
Būs gan tomēr ienākusi Nelūgtā un vēlā viešņa; Slepu iekšā iezagusies Vai pa šķirbiņu gar logu; Vai pa atslēgcaurumiņu, Vai pa skursteni pret dūmiem.	She must have entered already, Unwelcomed, late arriving guest. She must have crept in secretly Through the gap along the window Or through the keyhole's empty eye, Or down the chimney with the smoke.
ANTIŅŠ	ANTIŅŠ
Krūts tev vāja, saudzies, tētiņ!	Your chest is weak, take care, Papa!
MELNĀ MĀTE <i>(Pēc brītiņa ņem tēvu aiz rokas.)</i>	THE BLACK MOTHER <i>(After a while, takes the father's hands.)</i>
TĒVS	FATHER
Kas tik auksti ņem man roku?	Who coldly takes me by the hand?
ANTIŅŠ	ANTIŅŠ
Tētiņ, es tev aukstām rokām Uzpūtišu siltu dvašu. <i>(Pieliecas un pūš uz rokām dvašu.)</i>	Papa, I will blow my warm breath On your cold hands to heat them up. <i>(Holds and blows on hands with his breath.)</i>

MELNĀ MĀTE

(Pēc brītiņa liek tēvam roku uz krūtīm.)

THE BLACK MOTHER

(After a while, puts her hands on his chest.)

TĒVS

Lūk, nu spiež un ņem man elpu!

FATHER

Look! She presses down and takes my breath.

ANTIŅŠ

Tētiņ, ņem šē manu elpu!
Viņa spēcīga un jauna.
(Pieliecas tēvam pie mutes.)

ANTIŅŠ

Papa, please take my breath,
still strong and young.
(Bends next to the father's mouth.)

MELNĀ MĀTE

(Atsēstas uz gultas malas; tad spiež tēvam uz ceļiem, tad uz krūtīm.)

THE BLACK MOTHER

(Sits on the edge of the bed; then presses the father on the knees, then on his chest.)

TĒVS

Lūk, tur, lūk, kāds sēd uz gultas.
Lūk, nu gulstas man uz ceļiem!
Nu vēl augstāk, augstāk rāpjas –

FATHER

Who sits by me on the bed? Look!
Who weighs on my knees now? Look!
Who crawls higher and higher still?

(Pēc brītiņa, elpu atņemdams.)

Pagaidi nu, mana diena,
Atlaidies vēl mazu brīdi!
Nu jau iešu tevīm līdzī,
Es jau redzu, neizbēgšu.
Ļauj man tikai vienu vārdu
Teikt uz dēliem, projām ejot!

(After a short moment, catching breath.)

Just wait a little while, my day.
Release a small moment for me
To say my final words to them.
I see now I will not escape.
Allow me one word, then I'll go.
I'll gladly go away with you.

ANTIŅŠ

Neej, neej, mīlo tētiņ!
Neatstāj mūs vienus pašus!
Paliksim mēs kā bez galvas.

ANTIŅŠ

Don't go, don't go, dearest Papa!
Don't leave us all alone to be
Without our wise head of household.

BIERNS

Pats jau tiešām ir bez galvas.

BIERNS

One so heedless was born headless.

LIPSTS

Plecos cepure bez prāta.

LIPSTS

A hat on shoulders with no mind.

TĒVS

Ak, es eju, mani bērni

FATHER

Sadly, I must go my children.

ANTIŅŠ

Tētiņ, neej, mīļo tētiņ!
Gluži viens tu būsi iedams.
Visi nāks no bērēm mājās,
Atstās tevi vienu guļam.
Kas tev uzsegs kažociņu?
Kas tev pacels pagalvīti?
Kas tev paladziņu kārtos?
Kas tev sacīs mīļu vārdu,
Kad tev mitrums kaulus laužīs?

ANTIŅŠ

Papa, don't go, dearest Papa!
You'll leave completely all alone.
We will return from the funeral
Having deserted you asleep.
Who will lay a fur coat on you?
Who will lift the pillow for you?
Who will arrange the quilt and sheets?
Who will say loving words to you,
When your bones break in the moist
earth?

TĒVS

Sen man kaulus salauzīja
Rudzu maisi, kviešu kūļi;
Arklis, zemi drupinādams,
Drupināja manas miesas
Viešņa ved, lūk, miera mājās,
Iešu līdzī atdusēties.

FATHER

My bones were broken long ago
By sacks of rye and sheafing wheat;
Plows crumbling soil crumbled my frame.
She leads me to a peaceful home.
I will go with our guest to rest. ....

BIERNS

Ko tu, tēvs, tik daudz nu tērzē?
Domā labāk mantu skaitīt,
Ko tu atstāsi mums, dēliem.

BIERNS

What do you prattle on about?
Better to count your possessions.
What do you plan to leave your sons?

TĒVS

Ak, mans dēls, ko nabags sakrās?
Jūs jau paši viss mans dārgums
Un tas vārds, ko es jums teikšu,
Kas tā lielākā no mantām.

FATHER

Oh, son, what can a beggar save?
You, yourselves, are all my treasure
And this, a single word I'll say
That is the greatest possession. ....

BIERNS

Jā jel, jā! Bet runā ašāk!
Saki nu to savu vārdu,
Kur tā lielākā no mantām?

BIERNS

Then continue! Say it faster!
What is this precious word? Tell us!
Where is the greatest possession? ....

TĒVS

Klau tad: – vienība tā manta;
Tā ir paglabāta sirdis;
Jo kurš vājāks ir un vārgāks,
Jo tam vienība ir dārga.
Visi, kam nau citas mantas,
Esat viens! un būsāt stipri -

FATHER

Listen then—it is unity;
That wide estate saved in your hearts.
One may be weaker or poorer,
Yet one with unity is rich.
All those who have no property—
Be one and you will find your strength!

Excerpt from Act 1, Scene 6:

The three brothers' father has died. The older brothers have found and fought over a small amount of money that their father had saved for Antiņš.

(Tie paši; ienāk ķēķī Baltais tēvs, ģērbies kā nabags; ķēķa durvis uz istabu stāv vaļā.)

(The same; The White Father enters, dressed as a beggar; the back door to the room is open.)

NABAGS

Sveiki, mani mīļie bērni!

THE BEGGAR

Good evening, my beloved children.

BIERNS

Kas tad šis par tādu tēvu?

BIERNS

Who is this, another father?

LIPSTS

Viens te miris, cits jau klātu.

LIPSTS

Another arrives as soon as one dies.

NABAGS

Lai jel visi labie gari
Žāvē jūsu asariņas!
Nu jums lielas bēdas, bērni,
Miris jūsu mīlais tētiņš,
Aizgājis kā vecais gadiņš.

THE BEGGAR

May all good spirits dry your tears.
Your sorrow is great now, children.
Your cherished father has passed on.
He has departed like the old year.

LIPSTS

To mēs paši labāk zinām.

LIPSTS

We know that better without you.

NABAGS

Cik vēl ir no viņa pāri,
Tik tur guļ uz nama galda.
Drīz i to ņems Zemes māte
Atpakaļ iekš sava klēpja.
Raidīs atkal jaunu staigāt.

THE BEGGAR

Here on the kitchen table, he lies
As if asleep. What's left of him—
The Mother Earth will take that soon
Inside her lap, then she will send
A new person to walk again.

BIERNS

Nelaikā tu šurpu nāci.

BIERNS

You didn't come at a good time.

ANTIŅŠ

(Uz nabagu.)

Palūk tēvu, mīļo vecīt,
Cik viņš vārgs un noliesējis;
Rokas plānas izdilušas.

ANTIŅŠ

(To the beggar.)

Look at our papa, dearest sir,
How he became wasted and gaunt;
Thin hands have become skin and bone.

Excerpt from Act 2, Scene 1:

Both Antiņš and NabagsThe Beggar have been sent away by Lipsts and Bierns from the family's house. Antiņš and Nabags walk into the forest. They switch into folk song meter when the conversation turns to the sleeping princess.

NABAGS

Tev, dēls, arī būtu laiks precēties. Kas tevi, nabadziņu, apkops? Kur tu piemetīsies? Es tevi ieprecināšu bagātās mājās, tu man dosi kādu kukulīti, kādu drēbīti.

THE BEGGAR

It is also time for you to marry, my son. Who will take care of you? a poor girl? Where will you stay? I'll cheer you up with a daughter from a rich house. You will give me a little bread and some clothing.

ANTIŅŠ

Es negribu precēties, tētiņ.

ANTIŅŠ

I don't want to get married, Papa.

NABAGS

Tā visi jaunie saka. Bet, kad es tev došu krietnu meitu, gan tad tu gribēsi.

THE BEGGAR

All the young men say this. But when I give you an honest girl, you will surely want to.

ANTIŅŠ

Es nekad neprecēšos, tētiņ.

ANTIŅŠ

I will never get married, Papa.

NABAGS

Tu postā aiziesi tāds, kāds tu esi.

THE BEGGAR

You will go to waste with this attitude.

ANTIŅŠ

Kad es aiziešu, tad drīzāk būšu pie sava mīļā tēva. Tikai tos svētkus gribu vēl redzēt, kā tur nāks tas karaļdēls un nocels no stikla kalna gulošo princesi.

ANTIŅŠ

If I go to waste, then I will be with my beloved father sooner. It's just that I still want to see the festival. Where this prince will come and carry the sleeping princess down from the glass mountain.

NABAGS

Ko tad tie brāļi tevi smēja ar to princesīti,
kas stikla kalnā? Vai tad tu esi viņu
redzējis?

ANTIŅŠ

Neprasi, tēt, neprasi manim.

NABAGS

Kādēļ, dēliņ, lai es neprasu par viņu. Man
prātā ļaužu dziesmiņa:
Zili stikli, zaļi ledi –
Vidū balti sniega svārki.

Zili stikli, zaļi ledi –
Vidū bāli mēness vaigi;
Zili stikli, zaļi ledi –
Vidū gari saules mati.

ANTIŅŠ

Nemini viņu, nemini, miļo tētiņ! Nemini
ne vārdiņa.

NABAGS

Kādēļ lai es neminu, dēliņ? Viņa tik
skaisti guļ savā zārciņā. Visi ļaudis nāca
un skatījās, un nožēloja viņu, tik jaunu un
skaistu.

ANTIŅŠ

Ak, tētiņ, ko tu dari! Ko tu dari! –
Tu manu dvēseli šķetini laukā; tu manas
sirds saknītes plēs no zemes ārā!

NABAGS

(Pusdziedoši.)

Zili stikli, zaļi ledi –
Vidū stinga dvēselīte.

THE BEGGAR

Why did your brothers laugh at you
about that little princess on the glass
mountain? Have you seen her then?

ANTIŅŠ

Don't ask, Papa, don't ask me.

THE BEGGAR

Why, shouldn't I ask about her, son? I
have a little folk song stuck in my head—
The emerald ice, the sapphire glass –
The snow's white skirt between.

The emerald ice, the sapphire glass –
The moon's pale cheek between.
The emerald ice, the sapphire glass –
The sun's long hair between.

ANTIŅŠ

Don't mention her! Don't mention her,
Papa! Don't even say the tiniest word.

THE BEGGAR

Why shouldn't I mention her, son? She
sleeps so beautifully in her little coffin.
All the people came and looked and
pitied her, so young and beautiful.

ANTIŅŠ

Oh, Papa, what are you doing? What are
you doing? You unravel my soul. You tear
the roots of my heart from the earth.

THE BEGGAR

(Half-singing.)

The emerald ice, the sapphire glass –
The frozen soul between.

ANTIŅŠ*(Sāk skaļi raudāt.)***NABAGS**

Miļo puisīt, ko tu raudi?
Vai tev žēl ir princesītes?

ANTIŅŠ

Žēl man ir tās princesītes,
To es raudu, miļo tētiņ.

NABAGS

Vai tu redzēji, ka žēlo
Stikla kalna princesīti?

ANTIŅŠ

Ak tu, tētiņ, svešo tētiņ,
Vai es redzējis to esot?
Katru dien es viņu redzu,
Manās acīs viņa dzīvo.
Sauls spodras sniega segas,
Mirdzin balti sarmas pušķi.
Slaiki, caurspīdoši pirksti,
Vārīgi kā lūzens ledus,
Tura, liegi aptvēruši,
Sastingušu vizbulīti.

NABAGS

Sapnī, dēls, tu viņu redzi –

Act 2, Scene 8:

Having taken Antiņš' clothing, Nabags leaves Antiņš with a magical rhyme that will bring copper, silver, and gold horses with copper, silver, and gold clothes. Antiņš doesn't believe in the rhyme. Having also given all the embers from his campfire to the lost children, Antiņš barely survives the winter solstice night in the forest. As the dawn approaches, the lost children return as spirits. They wake Antiņš. This scene is cast in folk song meter.

PIRMAIS GARIŅŠ

Celies augšā! Ko tu guli?
Ej pie sava darba, puisīt!

ANTIŅŠ*(Begins to cry out loud.)***THE BEGGAR**

My boy, what do you cry about?
Do you feel pity for the princess?

ANTIŅŠ

Yes, I feel sorry for her, Papa.
I cry about the little princess.

THE BEGGAR

And have you seen the glass mountain
Where the poor little princess sleeps?

ANTIŅŠ

Oh Papa, my dearest stranger,
When have I seen the sad princess?
I see her living every day.
She lives out each day in my eyes.
The sun's blankets of shining snow,
White hoarfrost feathers glittering—
Her slender transparent fingers
That gently grasp the fragile blooms.
Her bouquet of stiff anemones,
As delicate as brittle ice.

THE BEGGAR

In a dream, my son, you see her—

THE FIRST SPIRIT

Why do you sleep? Rise for your climb!
Dear boy, your work awaits you! Go!

ANTIŅŠ*(Mozdamies.)*

Vai jau rīts ir? – Ak, cik auksti!
 Ak, jel necelties! Tik gulēt!
 Turat mani, saldie sapņi!
 Nedodat tam aukstam rītam,
 Kurš nāk nokaut manas ilgas.

ANTIŅŠ*(Waking.)*

It's morning so soon? And so cold!
 Ah, to not wake, to only sleep.
 So hold me closer, my sweet dreams.
 Don't give me to this cold morning
 that comes to kill my desires.

PIRMAIS

Celies pats! Cel savas ilgas!

THE FIRST SPIRIT

Wake up! Wake up your desires!

ANTIŅŠ

Laipnie sapņu zēni, nākat!
 Liekat manim neatmosties!
 Vēja māte sapnī pūta,
 Sniega māte mani sedza,
 Baltais tēvs ar Melno māti
 Ķildojās dēļ manas dvēšles.
 Lēnā nakts un stingrā sala,
 Vedat mani prom no dzīves,
 Turp, kur visas manas domas
 Tēvs un skaistā princesīte!

ANTIŅŠ

Kind boys, kind dreams come and bend
 low.
 Prevent me from awakening!
 The Wind Mother blew in my dreams.
 The Snow Mother blanketed me.
 The Black Mother and White Father
 Were quarrelling over my soul.
 Unsparing cold and lengthy night,
 Please lead me far away from life
 To where all my thoughts go – yonder
 To the fair princess, to my father.

PIRMAIS

Stikla kalnā, ledus zārkā
 Princesīte tevis gaida.
 Pilnas acis lielu asru.

THE FIRST SPIRIT

The princess is waiting for you
 in the ice casket on the glass peak.
 Her eyes are brimming with large tears.

OTRAIS

Vaida: kur mans modinātājs?
 Ko mans saulvedis vēl neļāj?

THE SECOND SPIRIT

“Where is the one who will wake me,”
 She sighs. “Does Saulvedis ride yet?”

PIRMAIS

Celies, Antiņ, ko tu guli?
 Sasit stiklu, kausē ledu!

THE FIRST SPIRIT

Get up, Antiņš, why do you sleep?
 Go break the glass and melt the ice!

ANTIŅŠ

Sapnīši, jūs mīļie zēni,
 Ko jūs mani kaitinājat?

ANTIŅŠ

My dearest boys, my little dreams,
 Why are you teasing me like this?

PIRMAIS

Celies, ģērbies, sēdies seglos!
Laiks tev jāt uz karaļpili.

THE FIRST SPIRIT

Get up, get suited and saddled!
It's time to ride to the castle!

OTRAIS

Celies, jāj uz kalna cīņu!

THE SECOND SPIRIT

Get up, ride to the mountain's fight!

PIRMAIS

Celies, jāj uz kāzu svētkiem!

THE FIRST SPIRIT

Get up! Ride to the wedding feast!

ANTIŅŠ

Ko jūs, zēni, mani smejat?
Kails un sasalis še stāvu,
Kur mans zirgs un manas drēbes?

ANTIŅŠ

Why do you make fun of me boys?
I stand here naked freezing cold.
Where are my horse and my clothing?

PIRMAIS

Saki tikai sakumiņu,
Ko tev pamācīja vecis, –
Zviegdams zirdziņš skries ar drēbēm.

THE FIRST SPIRIT

Recite the rhyme the beggar said.
Just start to say the few first lines –
A neighing horse will come with clothes.

ANTIŅŠ

Vai tad tiešām nesapņoju?
*(Bērni viņu ķersta, rausta, kutina, knaiba,
k dzied ausīs.)*

ANTIŅŠ

So, I'm not really dreaming then?
*(The children catch him, pull him, tickle
him, pinch him, and yell in his ears.)*

VIENS CAUR OTRU

Vai tev kut? Vai sāp? Vai dzirdi?

ONE THEN ANOTHER

This doesn't tickle? This doesn't hurt?
You can't hear something in your ears?

ANTIŅŠ

Vai! Jau jūtu! Vai! Jau dzirdu!
Nu, kas tad jūs, kad ne sapņi?

ANTIŅŠ

Oh! I feel that! Oh! I hear you!
Who then are you if not my dreams?

PIRMAIS

Es – miļš vārdiņš, ko tu teici.

THE FIRST SPIRIT

I am a loving word you said.

OTRAIS

Es – labs devumiņš, ko devi.

THE SECOND SPIRIT

I am a heartfelt gift you gave.

TREŠAIS

Es – tavs žēlumiņš par svešiem.

I am your sorrow for strangers.

CETURTAIS

Es – tavš vaidš, par vājiem vaidēts.

And I, your sighs for weaker beings.

PIRMAIS**THE FIRST SPIRIT**

Mēs – tās ogļites, ko sniedz
Salā noklīdušiem bērniem.
(Vicina savas zvaigznītes.)

We are those little coals you gave
To wandering children in the snow.
(They swing their little stars.)

ANTIŅŠ**ANTIŅŠ**

Kā tad tā? Ak, brīnums! Brīnums!

How can it be? a miracle!

PIRMAIS**THE FIRST SPIRIT**

Nebrīnies, bet steidzies pili!

Do not waste time wondering. Hurry!
Now hurry, ride to the castle!

OTRAIS**THE SECOND SPIRIT**

Steidzies, saki sakumiņu!

Now say the little saying! Hurry!

ANTIŅŠ**ANTIŅŠ**

Ak, es neticu pagalam,
Labāk likšos atkal gulēt.
(Bērni viņu apstāj un rausta.)

I don't believe it. It can't be.
Better I go to sleep again.
(Children stop him and pull on him.)

CITS CAUR CITU**ONE THEN ANOTHER**

Celies! Celies! Saki! Saki!

Get up! Get up! Say it! Say it!

PIRMAIS**THE FIRST SPIRIT**

Steidzies, kamēr nau par vēlu!
Pelēks gaišums jauc jau tumsu,
Meži tric no ausmas šalkas.
Klusums ievelkas jau zemē,
Velk mūs līdzī dziļā klēpī.

Go quickly while it's not too late!
Gray light now mixes with the dark,
The forest trembles at daybreak.
Silence still lingers on the earth
And pulls us into its deep lap.

VISI**ALL SPIRITS**

Steidzies! Saki sakumiņu!

Hurry! Hurry! Say it! Say it!

PIRMAIS**THE FIRST SPIRIT**

Saki pakaļ, es tev teikšu:
Klau, klau, klaudzinu –
Atskrej, zirdziņ!

I'll say it first then you repeat:
I tap, tap, and tap –
My horse runs to me!

ANTIŅŠ	ANTIŅŠ
Klau, klau, klaudzinu – Atskrej, zirdziņ!	I tap, tap, and tap – My horse runs to me!
<i>(Bērni ceļ viņa labo kāju un klaudzina trīs reizes pēc katra teikuma.)</i>	<i>(The children lift his right leg and stomp three times after each sentence.)</i>
ANTIŅŠ	ANTIŅŠ
Laid! Es nevaru vēl ticēt.	Let go! I can't believe in it!
PIRMAIS	THE FIRST SPIRIT
Dari vien, kas tev tur jātic! Drēbes ir vējā, Atnes man jaunas.	Just say it and believe in it! The wind stole my clothes. Now bring me new ones.
<i>(Bērni cilā Antiņa kāju tāpat kā augšā.)</i>	<i>(Children continue to stomp Antiņš foot, just as above.)</i>
ANTIŅŠ	ANTIŅŠ
Drēbes ir vējā, Atnes man jaunas.	The wind stole my clothes Now bring me new ones.
PIRMAIS	THE FIRST SPIRIT
Vilnaino vietā Atnes man vara!	Replace my wool clothes. Now bring me copper!
ANTIŅŠ	ANTIŅŠ
Vilnaino vietā Atnes man vara!	Replace my wool clothes. Now bring me copper!
<i>(Bērni, tāpat kā augšā, klaudzina. Atspīd iesārts spožums. Parādās aiz kokiem vara zirgs ar vara drēbēm.)</i>	<i>(Children stomp his foot, just as above. a rosy light approaches and shines. The copper horse and copper clothing appear from behind the trees.)</i>
ANTIŅŠ	ANTIŅŠ
Ak tu brīnums! Ak tu brīnums! Ak tu nepieredzēts skaistums! Vara zirgs ar vara drēbēm.	What a miracle! a miracle! Oh, what incredible beauty! The copper horse and copper clothes.
PIRMAIS	THE FIRST SPIRIT
Jāj nu tieši stikla kalnā.	Now ride onto the glass mountain.

VISI

Pasveicini princesīti!

ANTIŅŠ

Sveiki, mani sapņu bērni!
Tālā, daiļā princesīte,
Nāku vest tev jaunu sauli!

(Priekšskars.)

ALL SPIRITS

And give our love to the princess!

ANTIŅŠ

Good-bye, dear children from my
dreams!
Fair princess far in the distance,
I come bringing you the new sun!

(Curtain.)

Prāgas Kārļa universitāte (Čehija)

*Prāgas Kārļa
Universitāte
ir visvecākā
universitāte
Centrāleiropā
(1348),
baltistikai te ir
senas tradīcijas.*

Prāgā latviešu valoda tiek mācīta Prāgas Kārļa universitātes Filozofijas fakultātes Austrumeiropas studiju institūta Baltistikas nodaļā. Latviešu valodas studiju programma ir akreditēta Austrumeiropas studiju specialitātes daļā. Šajā programmā studenti kā galveno studiju priekšmetu var izvēlēties latviešu, lietuviešu, krievu vai ukraiņu valodu. Latvijas vēstures un kultūras lekcijas ir obligātas visu šo valodu apguves programmu studentiem.

Latviešu valodu var apgūt gan bakalaura un maģistra studiju programmā, gan arī var to pētīt doktorantūrā. Patlaban jau ir izstrādāti un vēl top vairāki doktora darbi par tēmām, kas saistītas ar Latviju. Prāgas Kārļa Universitāte ir visvecākā universitāte Centrāleiropā (1348), baltistikai te ir senas tradīcijas jau kopš 19. gadsimta – īpaši izceļami vairāki pētnieki: Augusts Šleihers (*August Schleicher*), Josefs Zubatijs (*Josef Zubaty*), Radegasts Paroleks (*Radegast Parolek*) un citi.

Projekta koordinators augstskolā

Latviešu valodu, literatūru un Baltijas kultūras vēsturi Prāgas Kārļa universitātes Filozofijas fakultātē pasniedzu kopš 1998. gada, atdzejoju un tulkoju no latviešu uz čehu valodu un pētu latviešu–čehu vēsturiskos un kultūras sakarus, īpaši tos, kas saistīti ar brāļu draudzēm. Pašlaik rakstu savu habilitācijas darbu – pētījumu „Sirdsšķīstie ļaudis latviešu un čehu literatūrā”.

Par konkursa norisi varu teikt, ka biju patīkami pārsteigts gan par studentu lielo atsaucību – piedalījās desmit studenti, gan par dažu atdzejojumu augsto kvalitāti. Atdzejotājiem, protams, latviešu valodas zināšanas bija svarīgas, bet ne mazāk svarīga viņiem bija izkopta dzimtā valoda, dzejas izjūta un atdzejotāja talants.

Ph. D.
Pāvils Štolls

*Latviešu valodas, literatūras
un Baltijas kultūras vēstures
lektors Prāgas Kārļa
universitātē*

Nadja Vaverova

Projekta konkursa laureāte, labākās esejas autore

Nadja Vaverova, Prāgas Kārļa universitātes (Čehija) Filozofijas fakultātes Austrumeiropas studiju programmas maģistra studiju programmas 3. kursa studente

Nadja Vaverová, Univerzita Karlova (CZ), Filozofická fakulta, Východoevropská studia, 3. ročník magisterského studia

Nadja Vaverova ir Austrumeiropas studiju maģistra programmas baltistikas moduļa absolvente, patlaban studē doktorantūrā un raksta doktora darbu par baltu folkloras tēmu.

Ierosme studēt latviešu valodu man radās, iepazīstoties ar latviešu folkloru. Svarīgas bija arī manas simpātijas mazu tautu valodām. Manu attieksmi pret latviešu kultūru var raksturot ar vārdu „mīļa” – mīļa kultūra, mīļa valoda, mīļa Latvija, mīļi cilvēki.

Izvēlējos tulkot Aspazijas darbus, jo šķita, ka viņas tekstos iekodētās atziņas ir pārlaicīgas.

Nad'a Vaverová. Aspazijino dílo jako brána do moderní lotyšské literatury

Nadja Vaverova. Aspazijas daiļrade kā vārti modernajā latviešu literatūrā

Současný lotyšský literární kritik Guntis Berelis ve své monografii o dějinách lotyšské literatury uvádí Aspaziji hodnocením, že „s Aspazijí začíná historie moderního lotyšského písemnictví“.¹ Přestože lotyšská literatura se v průběhu 19. století úspěšně rozvíjela, tvorba byla spojena s místními poměry, byla zaměřena z významné části na národní otázku a inspirace evropskými literárními proudy ji zasahovaly se zpožděním. Lotyšská literatura byla zatížena svou obrozenskou fází, související s pronikáním lotyštiny do společenských, politických i ekonomických sfér, a teprve na konci 19. století se začala plně otevírat evropským kulturním vlivům. Na druhou stranu lze říci, že v porovnání s ostatními evropskými okrajovými částmi Ruského impéria se těšila relativně velké volnos-

Mūsdienu latviešu literatūrkritiķis Guntis Berelis monogrāfijā par latviešu literatūras vēsturi nodaļu par Aspaziju iesāk ar vērtējumu, ka „ar Aspaziju sākusies latviešu modernās rakstniecības vēsture“¹. Lai gan latviešu literatūra 19. gadsimtā sekmīgi attīstījās, tā bija saistīta ar vietējiem apstākļiem, tā orientējās lielākoties uz nacionālo jautājumu, un Eiropas literārie strāvojumi tajā ienāca ar noka vēšanas. Latviešu literatūra atradās savā atmodas fāzē, kas bija saistīta ar latviešu valodas iekļūšanu sabiedriskajās, politiskajās un ekonomiskajās sfērās, un tikai 19. gadsimta beigās tā sāka pilnīgi atvērties Eiropas kultūras ietekmēm. No otras puses, var teikt, ka, salīdzinot ar pārējām Krievijas impērijas Eiropas nomales daļām, tā bija samērā brīva, piemēram,

¹ Berelis G. *Latviešu literatūras vēsture: No pirmajiem rakstiem līdz 1999. gadam*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999, s. 35.

¹ Berelis G. *Latviešu literatūras vēsture: No pirmajiem rakstiem līdz 1999. gadam*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999, 35. lpp.

ti (například v Litvě po polsko-litevském povstání roku 1863 až do roku 1904 platil zákaz publikování v latince).

První desetiletí 20. století přináší stupňující se politické a kulturní změny jak v rámci carského Ruska, tak v celé Evropě, zejména co se týče emancipace menších národů. Toto období změn je těsně spojeno s literaturou, v níž se objevují nové, různorodé styly a směry bortící dosud zachovávaný způsob tvoření textů, souborně nazývané jako moderna. Jejich vliv se do lotyšské literatury dostává obvykle v transformované podobě, přičemž u některých autorů dochází k radikální změně paradigmatu. Mezi prvními, kdo se pouštějí do inovací, stojí ženy, a tak se logicky do popředí společensky rezonujících témat na přelomu 19. a 20. století dostává ženská emancipace. Ta se také stává jedním z hlavních Aspazijiných témat, k němuž se hlásí již svým pseudonymem, odkazujícím ke vzdělané a společensky činné Periklově družce.

V situaci probouzejícího se národa byly aktuální národnostní i různé další společenské otázky. Literární historička Saulcerite Viese píše: „Aspazijina tvorba zanechala hlubokou stopu v lotyšském demokratickém umění a v rozvoji společenského myšlení.”² Skutečně, Aspazija spatřovala svou roli také ve společenském dění, účastnila se aktivit hnutí „novosměrovců“ (Jaunā strāva), společně se svým literárně a politicky činným manželem Rainisem pobývala jak ve vyhnanství, tak v exilu a po vzniku lotyšského státu

² Viese S. *Aspazija*. Rīga: Liesma, 1975, s. 5.

Lietuvā no 1863. gada jeb no poļu–lietuviešu sacelšanās līdz 1904. gadam bija spēkā drukas aizliegums.

20. gadsimta pirmajās desmitgadēs notiek arvien lielākas politiskās un kultūras izmaiņas gan cariskajā Krievijā, gan visā Eiropā, kas īpaši attiecas uz mazāku tautu emancipāciju. Šis pārmaiņu laikmets ir cieši saistīts ar literatūru, kurā parādās jauni, daudzveidīgi stili un strāvojumi, kas maina līdzšinējo tekstu veidošanu un kas kopumā tiek saukti par modernismu. To ietekme latviešu literatūrā parasti izpaužas transformētā veidā, turklāt dažu autoru gadījumā notiek radikāla paradigmas maiņa. Starp pirmajiem, kas iesāk jauninājumus, ir sievietes, tāpēc loģiski, ka sabiedriski rezonējošo tēmu priekšgalā 19. un 20. gadsimta mijā parādās sieviešu emancipācija. Šī tēma arī kļūst par vienu no galvenajām Aspazijas tēmām, kam viņa pievēršas, jau izmantojot pseidonīmu, tādējādi norādot uz sevi kā uz izglītoto un sabiedriski angažēto Perikla dzīvesbiedrēni.

Mostošās tautas situācijā aktuāls bija nacionālais jautājums, bet līdzās tam arī daži citi sabiedriski jautājumi. Literatūrvēsturniece Saulcerite Viese raksta: „Aspazijas daiļrade atstājusi dziļas pēdas latviešu demokrātiskās mākslas un sabiedriskās domas attīstībā.”² Patiesi, Aspazija saskatīja savu lomu arī sabiedriskajā dzīvē, viņa piedalījās jaunstrāvnieku aktivitātēs, kopā ar savu literāri un politiski aktīvo dzīvesbiedru Raini viņa bija gan izsūtījumā, gan trimdā, bet pēc Latvijas valsts nodibināšanas 1920. gadā kļuva par Satversmes sapulces

² Viese, S. *Aspazija*. Rīga: Liesma, 1975, 5. lpp.

se v roce 1920 stala poslankyní. Svě ideje vložila do básní a her burcujičích proti sociální nerovnosti a dalším společenským nešvarům včetně neuspokojivého postavení žen. Hlavní hrdince hry Ztracená práva Laimė vkládá do úst příznačně bojovné: „Život mne vyzval na souboj, tak i já použiji všech svých zbraní.“³ Přesto Laima končí tragicky: před chystaným soubojem o její čest mezi vykořisťovatelsky zhýralým Langartsem a vzdělavcem ryziho charakteru Strautiņšem vezme osud do svých rukou – zastřelí nejdříve Langartse a pak i sama sebe. Do Laimy Aspazija vkládá všechn svůj revoluční elán, spravedlivé rozhořčení a nietzscheovsky inspirovanou ideu silné osobnosti: „Boj se stává čím dál urputnější, napadají mne ze všech stran, ale já se nevzdám, jen těm nejsilnějším patřím svět.“⁴

Přestože pobaltské národy v rámci carské říše lze nazvat vysoce gramotnými,⁵ s obrodou národa, společnosti a sociálními otázkami souvisí také vzdělanost, které se Aspazija věnuje. Zůstaneme-li u zmíněného dramatu, je otázka vzdělanosti hybným motorem Laimy, ve svízelné sociální situaci se knih vzdává jako posledního majetku, sní o vzdělání pro své sourozence a kladná postava Strautiņše je postavou vzdělance.

deputāti. Savas idejas viņa pauda dzejoļos un lugās, kas aicināja cīnīties ar sociālo nevienlīdzību un cietim sabiedrības trūkumiem, ieskaitot neapmierinošo sieviešu stāvokli. Lugas „Zaudētās tiesības” galvenajai varonei Laimai viņa liek teikt kaujinieciskumam raksturīgus vārdus: „Dzīve mani izaicinājusi uz cīņu, tad es arī izlietoju visus ieročus.”³ Tomēr Laima beidz savu dzīvi tragiski: pirms divkaujas viņas goda dēļ starp netiklo Langartu un godīgo, izglītoto Strautiņņu viņa ņem likteni savās rokās – nošauj vispirms Langartu, tad pati sevi. Laimā Aspazija ieliek visu savu revolucionāro aizrautību, taisnīgo sašutumu un Ničes inspirēto stiprās personības ideju: „Cīņš top arvienu karstāks, tie man uzbrūk no visām pusēm, bet es tomēr nepadošos, tikai stiprākajam pieder pasaule.”⁴

Baltijas tautām cariskās impērijas laikos bija salīdzinoši augsta lasītprasme,⁵ tomēr ar tautas atmodu un sociālajiem jautājumiem ir saistīta arī izglītība, ar ko nodarbojas Aspazija. Raugoties uz minēto drāmu, izglītības jautājums ir Laimas virzītājspēks, grūtā sociālā situācijā viņa šķiras no grāmatām, atdodot pēdējo, kas viņai piederēja, sapņo par savu brāļu un māsu izglītību. Strautiņņa pozitīvais tēls ir izglītotās personības tēls.

Salīdzinot ar iepriekšējās paaudzes nozīmīgajiem latviešu autoriem (Matīsu un Reini

³ Aspazija. Zaudētās tiesības: Drāma 5 cēlienos. In: Aspazija, *Kopotī raksti III*. Rīga: Liesma, 1986, 3. sēj., s. 213.

⁴ Tamtēz, s. 235.

⁵ Již na konci 18. století se Livonsko, z velké části zásluhou ochrannovského hnutí, může pochlubit jen 37% negramotností mezi rolnictvem, viz Švec, L. – Macura, V. – Štol, P., *Dějiny pobaltských zemí*, Praha: Lidové noviny, 1996, s. 119.

³ Aspazija. Zaudētās tiesības: Drāma 5 cēlienos. Grām.: Aspazija. *Kopotī raksti III*. Rīga: Liesma, 1986, 3. sēj., 213. lpp.

⁴ Turpat, 235. lpp.

⁵ Jau 18. gadsimta beigās Vidzemē, arī pateicoties hernhūtiešu kustībai, 63 procenti zemnieku prata lasīt, sk.: Švec L., Macura V., Štol P. *Dějiny pobaltských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1996, 119.

Aspazija se oproti staršim a významným lotyšským autorům (Matiss a Reinis Kaudziteovē, Rūdolf Blaumanis) zaměřuje na poezii a dramata, tedy literární druhy lakoničtější, ale o to možná někdy umělecky náročnější. Příčina snad tkví v Aspazijině sociálně aktivním zaměření, jež si žádá údernější formu, než by dokázala plnit rozsáhlejší románová tvorba. Novátorství samozřejmě nepřinášelo jen chválu: na počátku Aspazijiny slávy v polovině 90. let „nebylo týdne, kdy by v některých z hlavních lotyšských novin Aspazijino jméno nebylo zmíněno v pozitivním či negativním smyslu“.⁶ To však autorku neodradilo ani od literární činnosti, ani od společenského aktivismu.

Shrneme-li Aspazijin přínos, lze říci, že patří k průlomovým osobnostem literárního i společenského života, svým vzděláním a géniem mnohdy převyšuje současníky. Je novátorská ve formě a zejména v obsahu, otevírá domácí literaturu cizím vlivům, sama je napojena na evropskou kulturu a svou tvorbou i životem je iniciátorkou změn společenských poměrů. Významným okruhem jejího společenského apelu je otázka emancipace žen a sociální nerovnost a přes zdánlivě rozporuplný příklon k cizím kulturám nepřestává být zastánkyní národních snah. Její literární, společenské či politické konání lze považovat za jakousi pomyslnou bránu vedoucí k moderní lotyšské literatuře. Pozvednutím soudobé kulturní úrovně a svými názory se Aspazija stala výraznou osobností lotyšského národa.

⁶ Viese S. *Aspazija*. Rīga: Liesma, 1975, s. 6.

Kaudzītēm, Rūdolfu Blaumani), Aspazija nodarbojas galvenokārt ar dzeju un drāmu, t. i., ar lakoniskākiem literatūras žanriem, kas dažkārt mēdz būt mākslinieciski prasīgāki. Iespējams, ka iemesls tam ir Aspazijas sociāli aktīvā pozīcija, kas prasa efektīvāku formu, tādu formu, ko nevarētu sasniegt ar plašu romānu klāstu. Jauninājumi, protams, ne vienmēr tika uzverti ar sajūsmu. Aspazijas slavas sākumā, 19. gadsimta 90. gadu vidū, „nav tādas nedēļas, kad vismaz vienā no vadošajiem latviešu laikrakstiem pozitīvā vai negatīvā nozīmē netiktu pieminēts dzejnieces vārds“⁶. Tas tomēr autori neaturēja ne no literārās darbības turpināšanas, ne no sabiedriskajām aktivitātēm.

Rezumējot iepriekš teikto par Aspazijas ieguldījumu, var teikt, ka viņa pieder pie literārās un sabiedriskās dzīves celmlaužiem, pie personībām, kas ar savu izglītību un personības ģēniju bieži vien apsteidz savus laikabiedrus. Viņas daiļrades forma un saturs ir novatorisks. Pati būdama saistīta ar Eiropas kultūru, viņa atver latviešu literatūru ārzemju ietekmēm. Ar savu daiļradi, tāpat kā arī ar savu dzīvi, viņa iedvesmo sabiedrības stāvokļa pārmaiņas. Viņas aicinājuma svarīgais aspekts ir jautājums par sieviešu emancipāciju un par sociālo nevienlīdzību. Par spīti šķietami pretrunīgajai sekošanai svešām kultūrām, viņa turpina aizstāvēt nacionālos centienus. Viņas literāro, sabiedrisko un politisko darbību var uzskatīt par vārtiem uz moderno latviešu literatūru. Paceļot sava laika kultūras līmeni un paužot savus uzskatus, Aspazija kļuvusi par spilgtu latviešu tautas pārstāvi.

⁶ Viese S. *Aspazija*, 6. lpp.

Ivana Kmentova

Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore

Ivana Kmentova, Prāgas Kārļa universitātes (Čehija) Filozofijas fakultātes Austrumeiropas studiju programmas latviešu valodas fakultatīvā kursa absolvente

Ivana Kmentová, Univerzita Karlova (CZ), Filozofická fakulta, Východoevropská studia, výběrový kurz lotyštiny

Ivana Kmentova ir bijusī Austrumeiropas studiju bakalaura programmas studente, papildinājusi savas zināšanas Baltistikas nodaļas latviešu valodas fakultatīvajosursos.

Manas letonikas studijas ir saistītas ar Prāgas Kārļa universitātes Filozofijas fakultātes Baltistikas nodaļu un Pāvelu Štollu. No 2004. līdz 2008. gadam studēju bakalaura studiju programmā, pēc tam turpināju studijas fakultatīvajosursos. Izvēlējos latviešu filoloģiju pilnīgi nejauši, bet studiju laikā man pavērs latviešu valodas un kultūras pasaule, tā mani ļoti ieinteresēja, un tagad es vairs nevaru iedomāties savu dzīvi bez tās. Latviešu kultūra, manuprāt, ir ļoti bagāta un daudzos aspektos līdzīga mūsu kultūrai – laikam tāpēc tā man ir tik tuva. Mani ļoti interesē valoda un man patīk atklāt un pārbaudīt tās iespējas, kā arī meklēt līdzības un atšķirības starp latviešu un čehu valodu, tāpēc mani vilina tulkošana.

Tulkojot Raiņa un Aspazijas tekstus, ieguvu nozīmīgu un interesantu pieredzi. Vissvarīgākais un reizē arī visgrūtākais katrā tulkojumā ir pārnest oriģinālteksta būtību, turklāt tulkot dzeju laikam ir vēl grūtāk nekā tulkot prozu. Tas man bija vislielākais pārbaudījums. Latviešu valoda, salīdzinot ar čehu valodu, savā izteiksmē, manuprāt, ir robustāka un arī ekonomiskāka. No otras puses, latviešu valodai ir tendence būt patētiskākai. Bija grūti saglabāt šo valodas īpatnību, vienlaikus rūpējoties par to, lai čehu tulkojums neizskatītos smieklīgi.

Ivana Kmentova. Atdzejojumi

Ivana Kmentová. Překlady poezie

Aspazija

Pasaciņa

Mazā, sirmā kumeliņā
Jāj pa ceļu pasaciņa.

Ātri, ātri steidzas viņa,
Rokā zelta pātadziņa.

Jāj un jā, un neapstājas,
Zemes virsū nav tai mājas –

Līdzko jaunie sapņi beidzas,
Viņai projām jāizsteidzas.

Ilgi, šķiet, es projām biju;
Nu es atkal ieraudziju:

Mazā, sirmā kumeliņā
Jāj pa ceļu pasaciņa.

Sidraborti pakaviņi,
Zili puķu iemauktiņi;

Pavadā kā pērles sienas
Senās, mīļās bērnu dienas.

Jāj un jā, un neapstājas,
Zemes virsū nav tai mājas.

(no dzejoļu krājuma „Dvēseles krēsla”)

Aspazija

Pohádka

Na hřbetě malého siváka
Po cestě jede pohádka.

Rychle, rychle kvapí,
V ruce bičik zlatý.

Jede, cválá, nespočine,
Domov má ve světě jiném.

Sotva nové sny se skončí,
Už pryč spěchá, už se loučí.

Dlouho, zdá se, pryč jsem byla;
Teď jsem opět uviděla:

Na hřbetě malého siváka
Po cestě jede pohádka.

Podkověny stříbrem svítí,
Uzda z modravého kvítí;

V otěžích jak perly vpletené
Dny dětství milé, vzdálené.

Jede, cválá, nespočine,
Domov má ve světě jiném.

(ze sbírky „Dvēseles krēsla”)

*Aspazija***Pastarā tiesa**

*Moto: Dies irae, dies illa,
Solvat saeculum in favilla.*

Es uguns liesma esmu,
Es esmu austošs rīts,
Priekš ienākušās pļaujas
Mans asmens spoži trīs. –

Es vētras zvanis esmu
Un zvanu negaisu
No simtu simtām balsīm
Kā draudu atbalsu.

Es melnos padebešos
Kā zibens iešaujos
Un liels un cēls, un spēcīgs
Kā soģis parādos –

Zem maniem milzu soļiem
Slīgst drebnot cilvēce
Un kustas, jūk un sabrūk
Šī vecā pasaule.

Un, vecam drupās krītot,
Kā jauna Ēdene
Starp gavilēm un lāstiem
Nāk lielā nākotne.

(no dzejoļu krājuma „Sarkanās puķes”)

*Aspazija***Poslední Soud**

*Motto: Dies irae, dies illa,
Solvat saeculum in favilla.*

Jsem planoucí oheň,
Jsem den, když rozbřeskne se,
Před žní, jež přichází,
Mé břitké ostří zaleskne se.

Jsem vichřice zvon
A bouří zvěstuju –
Tisícovek hlasů
Na hrozby odezvu.

Do černých mračen
Jako blesk vrazím
A veliký, vznešený a mocný
Co soudce se zjevím

Pod mými obřimi kroky
Lidstvo se sklání, začalo se chvět
A zmítá se, drolí a bortí
Tento starý svět

A za jásetu i kleteb
Staré se v trosky obrací,
Tu přichází veliký zítřek
Jak Eden, jež se navrací.

(ze sbírky „Sarkanās puķes”)

Rainis

Ziemsvētku vīriņš

„Tu, papu, saki man taisnību,
Kā ir ar to Ziemsvētku vīriņu?
Vai Ziemsvētku naktī viņš tiešām nāktu:
Labos balvotu un ļaunos maisiņā vāktu?”

– „Nu, kā tev pašam tā lieta šķiet?” –
„Man pašam šķiet, ka tā nevar iet:
Dot visiem balvas, – tur vajadzētu kaudzi,
Jau „bēnu ritos”, cik tur bij daudz!”

– „Nu, viņam varbūt ij kaudzes ir.” –
Bet kā tad viņš labos no ļauniem šķir?”
– „Nu, varbūt skolotājs viņam to saka.” –
„Tad jānes tam visa liecību paka!”

„Un pērn mūsu naskākais Jānītis
„Nekā no viņa nav dabūjis.”
– „Nu, aizmirsās.” – „Ak tavu miega mīci!
Bet, papu, vai pats tu tam vīriņam tīci?”
– „Ko es? Tās balvas tik bērniņi rod.” –
„Bet papu, man liekas: tu pats man tās
dod.” –
– „Nu ko?” – „Tad šoreiz es būšu tas vīriņš,
Tev došu, ja turēsies rātņš un tīriņš!”

(no dzejoļu krājuma „Putniņš uz zara”)

Rainis

Vānočni mužiček

„Ty, tati, ŗekni mi popravdē,
Jak to s tīm Vānočnīm mužičekem je.
Že by vāžņē na Štēdrý den chodil,
Hodnē odmēnil a zlē do pytle hodil?”

– „Jak jeví se ta věc tobě osobně?” –
„Mně osobně jeví se dost
nepravděpodobně:
Všechny podělit – to by musela být kupa,
Jen na dětském dni jaká nás byla tlupa!”

– „No možná těch kup i několik má.” –
„Ale jak hodné od zlobivých rozezná?”
– „Tak třeba řekne učíteli o radu.” –
„To by musel přecíst vysvědčení
hromadu!”

„Ale nejčipernější z nás – Jánītis –
Od něj loni nedostal vůbec nic.”
– „Tak zapomněl.” – „To je ale hlava
děravá!
A ty, tati, věříš, že to on dárky rozdává?”

– „Co já? Nadílku přece dostanou jen
děti.” –
„Ale mně se zdá, že já ji mívám od tebe,
tati.”
– „A co?” – „Tak letos tím mužičekem budu
já sám,
Když budeš způsobilý, něco ti dám!”

(ze sbírky „Putniņš uz zara”)

Rainis

Zelta sietiņš

Zelta sietiņš,
Sudraba stīgas,
Dimanta sēkliņas
Sijājamas.

Vasaras rītu
Laimiņa staigā,
Pār lauku sijā
Dimantu rasu.

Kurš cauri skatās
Sietiņa acīm,
Redz visu pasauli
Dimantos mirdzam.

(no dzejoļu krājuma „Zelta sietiņš”)

Rainis

Zlaté síto

Zlaté síto,
Stříbrem pletené,
Semínka k prosetí –
Diamanty.

Letním ránem
Laima kráčí,
Na pole přesívá
Rosu diamantů.

Ten, kdo se podívá
Přes mřížku síta,
Uvidí celý svět
Diamanty zářit.

(ze sbírky „Zelta sietiņš”)

Tartu Universitāte (Igaunija)

*Latviešu
valodu Tartu
Universitātē
var apgūt kopš
19. gadsimta
sākuma.*

1803. gadā, paralēli igauņu un somu lektorātam, tika atvērts arī latviešu valodas lektorāts. Tolaik latviešu valodu mācīja topošajiem luterāņu mācītājiem.

Laikā no 1803. līdz 1919. gadam latviešu valodu universitātē pasniedza trīs lektori (Oto Benjamins Gotfrīds Rozenbergers (*Otto Benjamin Gottfried Rosenberger*), Hermanis Karls Eduards Klemencs (*Hermann Karl Eduard Clemenz*), Jēkabs Lautenbahs).

Latviešu valodas lektora vietu atjaunoja 1940. gadā, kad darbu universitātē uzsāka Kārlis Draviņš. 1944. gadā viņa darbu pārņēma Kārlis Abens, kurš vēlāk sastādīja pirmo latviešu–igauņu (1959, 1966) un igauņu–latviešu (1967) vārdnīcu. Pēc Abena aiziešanas pensijā latviešu valodu kādu laiku mācīja Māra Veinberga, taču 20. gadsimta 70.–80. gados latviešu valodu universitātē vairs nepasniedza.

Latviešu valodu atsāka mācīt 1997. gadā. Latviešu valodas kursus līdz 2014. gada beigām koordinēja Tartu Universitātes Filozofijas fakultātes Valodu centrs. Kopš 2015. gada, kad universitātē tika veiktas strukturālas reformas, kursus piedāvā Filozofijas fakultātes Pasaules valodu un kultūru koledžas Baltijas reģiona valodu nodaļa.

Latviešu valoda ir brīvās izvēles kurss, un to katru gadu izvēlas apmēram trīsdesmit studentu. Studentiem tiek piedāvāti ne tikai latviešu valodas kursi, bet arī citi ar latviešu kultūru un vēsturi saistīti studiju kursi, ko māca gan igauņu valodā – Latviešu un lietuviešu tautas kultūra un sabiedrība, Baltu tautas un valodas: izcelsme, attīstība un mūsdienas, Latvijas vēsture, Latviešu literatūra, gan angļu valodā – Baltijas valstu kultūra un vēsture.

Projekta koordinators augstskolā

Latviešu valodu Tartu Universitātē pasniedzu kopš 2006. gada. Pati tolaik igauņu valodu biju apguvusi tikai divus gadus, tāpēc šis darbs bija izaicinājums ne tikai (latviešu) valodas mācīšanās, bet arī (igauņu) valodas mācīšanās ziņā. Būdama lektore, esmu ļoti daudz uzzinājusi par latviešu valodu, jo studenti mēdz uzdot jautājumus, par kuriem ikdienā neaizdomātos, piemēram, kāpēc ‘durvis’ un ‘griesti’ ir daudzskaitlinieki. Vislielākās grūtības igauņiem sagādā tas, ka latviešu valodā ir gramatiskā dzimte, diakritiskās zīmes, kā arī tas, ka īpašības vārdi, skaitļa vārdi saskaņojas ar lietvārdu dzimtē un skaitlī. Pielāgojoties igauņu valodai un studentu vajadzībām, izveidoju mācību materiālu „Latviešu valoda igauņu studentiem”. Patlaban studēju doktorantūrā un pētu latviešu darbības vārdu priedēkļus un to atbilsti igauņu valodā.

Mācību procesā ar studentiem bieži tulkojam – nelielus tekstiņus, dziesmas, pasakas, taču šis projekts bija kaut kas pavisam jauns. Studentus motivēja iespēja piedalīties starptautiskā konkursā, kā arī pašiem pārbaudīt savas tulkošanas spējas un prasmes. Uzslavas vērts ir tas, ka studenti diezgan labi tika galā, lai gan Raiņa un Aspazijas valoda ir visnotaļ sarežģīta. Konkursam noslēdzoties, vairāki studenti ir izteikuši vēlmi turpināt nodarboties ar tulkošanu, jo tas ir labs veids, kā apgūt valodu un popularizēt latviešu literatūru Igaunijā.

Mg. philol.
Ilze Zagorska

*Latviešu valodas un kultūras
lektore Tartu Universitātē*

Evelīna Aruste

Projekta konkursa laureāte, labākās esejas autore

Evelina Aruste, Tartu
Universitātes (Igaunija)
Filozofijas fakultātes
Literatūras un kultūras zinātnes
doktorantūras 1. kursa studente

Evelin Arust, Tartu Ülikool
(EE), filosoofiateaduskond,
Kirjandus ja kultuuriteadused,
doktorantuuri 1. kursus

Mans vārds ir Evelīna Aruste, un es studēju Igaunijas literatūru Tartu Universitātē. Esmu doktorante, pētu Igaunijas literatūras kritiku žurnālā Looming.

Latviešu valodu esmu mācījusies trīs semestrus. Latviešu valoda ir interesanta, bet grūta. Grūta tāpēc, ka latviešu valoda ir tik atšķirīga no igauņu valodas.

Latviešu kultūra ir aizraujoša – man ļoti patīk latviešu daba, tautiskie ornamentī, kultūrvēsturiskās vietas. Es domāju, ka tādi konkursi kā „Atrasts tulkojumā. Rainis un Aspazija” ir ļoti laba iespēja, kā mācīties iepazīt latviešu valodu un kultūru.

Evelin Arust. Mõtiskelu Aspazija „Kõnelus südamega“ üle

Evelīna Aruste. Pärdomas par Aspazijas darbu „Saruna ar sirdi”

Aspazija „Kõnelus südamega“ on ühe inimese isiklik sissevaade oma hingeellu. Samal ajal räägib see lugu ka looja raskustest ning mõistuse ja südame tahtmiste ebakõladest. Tekstifragmendi keskmesse asetub süda – käskija, soovide esitaja. Tema ihalused ning tujud tekitavad luuletajas kimbatust: süda on alailma kurb ja ei leia rahu. Liialt hoiab ta möödanikust kinni. Vahel on südamel omad soovid ning luuletaja, looja tunneb ennast südamest eraldatud olevat. Aga olgugi nii erinevate igatsustega, on nad siiski üks.

Aspazija kirjutab lüürilise keele kaudu poeediks- poetessiks olemise raskustest. Tekst ei tule alati nii hõlpsalt nagu loodetud. Mõnikord toob see enesega kaasa valusaid pisaraid, mida tuleb peita – need ei ole publikule nägemiseks. Südame soovid võivad luua ennenägematuid ja kauneid

Aspazijas „Saruna ar sirdi” ir viena cilvēka personiskais ieskats savā dvēselē. Tajā pašā laikā tā stāsta par radītāja grūtībām un pretrunām starp prātu un sirdi. Teksta fragmenta pamatā ir dvēsele – pavēlniece, vēlmju izpildītāja. Tās ilgas un iegribas rada dzejniecē apjukumu: sirds aizvien vēl ir skumja un nevar atrast mieru. Pārāk daudz tā turas pie pagātnes. Dažkārt sirdij ir savas vēlmes, un dzejniece, radītāja, jūtas tā, it kā pati būtu atdalīta no savas sirds. Lai gan tām ir dažādas ilgas, viņas tomēr ir viens veselums.

Liriskā valodā Aspazija raksta par grūtībām būt dzejniecei. Teksts ne vienmēr nāk tik viegli, kā cerēts. Dažreiz tas atnes sāpīgas asaras, ko nepieciešamas paslēpt, – tās nav paredzētas publikai. Sirds vēlmes var radīt vēl nebijušas un skaistas dzejas rindas, bet var arī likt ciest un slepeni liet asaras.

luuleridu, kuid panna ka kannatama ning salaja pisaraid valama.

Lugedes Aspazija mõtiskelu meenub eesti varasemast kirjandusloost meie esimene naispoetess, ärkamisaegse liikumise üks juhtfigure Lydia Koidula. Veidi varasem küll kui Aspazija, kuid mingis mõttes siiski kaasaegne ja ehk ka salamisi mõttekaaslane. Vähemalt mõlemad võib pidada, üht eesti ja teist läti kultuuriloo algusaastate nimekamateks (nais)isikuteks. Koidula oma tagasihoidlikuma loomuse, kuid suurest isamaa-armastusest kantuna ei hoidnud ennast värssides tagasi. Igatsusest, valust, südame ja isamaa ühtsusest, kuid ka luuletaja raskustest pajatavad tema luuleread. Koidula tekstid on kahtlemata reserveeritud, kui seda olid ühe hilisema eesti luuletaja Marie Underi üdini naiselikud, isegi erootikasse kalduvad tekstid. Sellele vaatamata leidub Koidula värssideski avameelsust, naiselikke tundeid. Eriti tema hilisemas loomingus. See aga ei tähenda, et armastus isamaa vastu raugeks.

Koidulat ja Aspazijat võiksidki ühendada märksõnad nagu isamaa ja kodukultuuri tähtsustamine, soov elada sõltumatu naisena suveräänses ning vabas ühiskonnas. Aspazijale oli viimane kindlasti idee poolest lähemal ning tal tekkis ka võimalus ise seda kogeda. Koidula jaoks jäi veel mõte iseseisvast isamaast ning naisterahva sõltumatusest saavutamatuks kaugeks. Teisalt liidavad neid naiseks olemine ning loominguilise inimese katsumused. Justnimelt ka seesama südame ning mõistuse konflikt, pisarateks või pisaratest vormunud luuleread. Koidula loomingus leidub

Lasot Aspazijas pārdomas, no agrīnās igauņu literatūras nāk prāta mūsu pirmā dzejniece, viena no vadošajām atmodas laika kustības personām Lidija Koidula (*Lydia Koidula*). Viņa gan dzīvojusti nedaudz agrāk nekā Aspazija, taču tomēr bijusi laikmetīga un savā ziņā arī Aspazijas domubiedrene. Abas dzejnieces var uzskatīt par igauņu un latviešu kultūrvēstures 19. gadsimta ievērojamākajām personām. Koidula ar savu pieticīgo raksturu, tēvzemes lielas mīlestības iespaidota, nebija atturīga savās vārsnās. Par ilgām, sāpēm, sirds un tēvzemes vienotību, kā arī par dzejnieces likteņa smagumu vēsta viņas dzejas rindas. Bez šaubām, Koidulas teksti ir rezervētāki, nekā tie bija igauņu dzejniecei Marijai Underei (*Marie Under*), kura nedaudz vēlāk rakstīja sievišķīgus, pat erotikai tuvus tekstus. Taču arī Koidulas vārsnās lasāma atklātība un sievišķīgās jūtas. It īpaši viņas vēlinajā daiļradē, tomēr tas nenozīmē, ka mīlestība pret tēvzemi apsīktu.

Koidulu un Aspaziju vieno tādi atslēgvārdi kā tēvzeme un kultūra, vēlme dzīvot kā neatkarīgai sievietei suverēnā un brīvā sabiedrībā. Idejiski pēdējais bija noteikti tuvāks Aspazijai, un viņai pašai radās arī iespēja to piedzīvot. Doma par brīvu tēvzemi un sieviešu neatkarību Koidulai palika tāla un nerasniedzama. No otras puses, viņas vieno arī radoša cilvēka grūtības un tas, ka abas ir sievietes. Viņām ir kopīgs arī konflikts starp sirdi un prātu, un dzeja, kas radusies no asarām vai kļuvusi par asarām. Koidulas daiļradē ir atrodams dzejolis *Laulupisarad* („Dziesmu asaras”), kas atklāj daudz no tā, ko Aspazija apraksta

luuletus „Laulupisarad“, mis kõneleb paljuski sellest samast, millest kirjutab Aspazija oma tekstilõigis „Kõnelus südamega“. Luuleread on järgnevad:

Laulupisarad¹

*Kõik pisarad, mis sinu pärast
ma nutnud teiste teadmata,
ma nende laineid lauludesse
kõik võtnud välja valada.*

*Seal liiguvad nad nägemata
ja sinu nimi nende sees –
ei oska sõudu seletada
küll võõrad silmad valuvees.*

*Kuid sina tead, kust viisid tulnud!
Sa üksi sõnust aru said:
sa ise põuest piisatanud
ju laulu mul ja pisaraid!*

Siingi, nagu Aspazija tekstis, loeme isiklikust suhtest südamega. Koidula küll ei maini otsesõnu, et luuletus kirjeldab südame soovidest, käskudest lähtunud laulude sündimist, kuid on tõenäoline, et too „sa“, kellega Koidula „vestleb“, tähistab justnimelt luuletaja südant. Kes muu võiks poetessil põues olla ning teada, kus laulud ja viisid tekivad. Ka Koidula kõneleb silmaveest niisamuti nagu kirjeldab Aspazija pisaraid, mis kord loovad graatsilisi sõnu, kuid teisalt võivad ränkaskeks taagaks osutada, loomingule pärssivalt mõjuda.

Kui Aspazija tekstis jääb silma, et tema kõnelus südamega ei taha hästi õnnestuda, kuna süda ei soovi luuletajale vastata, vaid aina nutab, siis Koidula värssides ei ooda-

savā tekstā „Saruna ar sirdi“. Dzejas rindas ir šādas:

Lidija Koidula¹

Dziesmas asaras

*Tās asaras, ko es pie sevis
par tevi esmu lējusi,
to bangas savās dziesmās
es izraudāt vien spējusi.*

*Tās neredzamas projām aizslīd,
un tajās iekšā vārds tavš būs.
Šo plūdumu ir grūti skaidrot –
tā svešas acis sāpēs plūst.*

*Kur meldiņš ņemts – tev labi zināms!
Tev vienam saprotams ir tas:
pats azotē man esi licis
gan dziesmu šo, gan asaras!*

Glūži kā Aspazijas tekstā, arī šeit mēs lasām par dzejnieces attiecībām ar savu dvēseli. Koidula gan tieši nepiemin, ka dzejolis ir par sirds vēlmēm un dziesmu radīšanu pēc pavēles, bet, iespējams, dzejoli nosauktais „tu“, ar ko Koidula „sarunājas“, apzīmē tieši dzejnieces dvēseli. Kurš vēl cits varētu būt dzejnieces azotē un zināt, kur rodas dziesmas un melodijas. Koidula līdzīgi Aspazijai apraksta asaras, kas reizēm rada cēlus vārdus, bet reizēm var kļūt par nospiedošu nastu, kas kavē daiļrades attīstību.

Ja Aspazijas tekstā var pamanīt, ka viņas sarunas ar dvēseli neizdodas, jo tā nevēlas dzejniecei atbildēt, bet tikai raud, tad Koidulas värsmās atbilde nemaz netiek

¹ Koidula L. 1978, *Mu isamaa on minu arm*. Tallinn: Eesti Raamat, lk 95.

¹ Koidula L. *Mu isamaa on minu arm*. Tallin: Esti Raamat, 1978, lk 95. No igauņu valodas atdzejojis Guntars Godiņš.

tagi niivõrd vastust. Koidula räägib, nagu tegelikult ka Aspazija, intiimsest suhtest oma südamega. Ainult tema teab, kuidas sünnivad luuleread, ainult tema üksi võib lõpuni mõista luuletajat, loojat. Sest nagu sõnab Aspazija: olgugi üksteisest mõtteliselt kaugel, on nad siiski üks puu – tervik.

Looming sünnib südamest. Mõnikord kaasuvad elujuhtumustega südamevalu ja pisaraid, mis võivad leida lohutust värssides. Neist saavad laulud või lood, luuleread, millele publik tunneb loomuliku tõuget kaasa elada. Selline ongi eheda loometöö tulem. Hästi õnnestubki sõnaseade, mis kannab endas südame salakambrite kaudu avanenud elu sügavamaid mõtteid.

gaidita. Koidula, un, domājams, patiesībā arī Aspazija, runā par intīmām attiecībām ar savu dvēseli. Tikai viņa zina, kā rodas dzejas rindas, tikai viņa var pilnībā izprast dzejnieci, radītāju. Jo, kā saka Aspazija, lai arī viņas būtu tālu viena no otras, viņas joprojām ir viens koks – veselums.

Daiļrade rodas dvēselē. Dažreiz dzīves notikumiem nāk līdzī sirdssāpes un asaras, kas var rast mierinājumu vārsnās. Tās kļūst par dziesmām vai stāstiem, dzejas rindām, kam lasītājs jūt dabisku impulsu dzīvot līdzī. Tāds ir patiesa radošā darba rezultāts. Laba dzeja ir tāda, kas nes sevī caur sirds slepenajiem kambariem atklātas dzīves dziļākās domas

Aive Mandele

Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore

Aive Mandele, Tartu Universitātes (Igaunija) Filozofijas fakultātes Igaunu un somugru valodniecības bakalaura studiju programmas 1. kursa studente

Aive Mandel, Tartu Ülikool (EE), filosoofiateaduskond, Eesti ja soome-ugri keeleteadus, bakalaureuse 1. kursus

Latviešu valodu sāku mācīties 2010. gadā, un tā manā dzīvē ir daudz mainījusi. Latviešu valoda palīdzēja man atklāt to lielisko sajūtu, kas rodas, ja var tieši ar savām acīm un bez starpniekiem ieskatīties citā kultūrā, tās brīnumos un ikdienā.

Aspazijas stāsta tulkošana ir piedāvājusi iespēju kārtējam šādam ieskatam, un par to es esmu priecīga.

Aspazija. Vienīgais draugs Aives Mandeles tulkojums

Aspazija. Ainus sōber Aive Mandeli tōlge

Mana paslēptuve bija augšā uz bēniņiem, tur es biju droša, ka neviens neredzēs, ka es raudu, un par manām mulķībām nesmesies.

Pēc kukaiņa nāves, varbūt arī pēc pārciestās grūtās slimības, kura manu organismu bija stipri vājinājusi, es biju ļoti jūtīga, un katrs asāks vārds, katrs niknāks skatiens mani sāpināt sāpināja, un es vienmēr slēpos un raudāju. Varbūt es jau no pašas dzimšanas biju tāda bijusi; to es lāgā nezinu.

Tikai tagad iekš manis bija kaut kas atmodināts ticis, kas vairs nekad neiemiga: ciešanas apziņa. Ne māte, ne kāds cits manu slepeno būti nemanīja, jo visi saimniecībā bija aizņemti ar saviem darbiem. Tikai viens bija mani novērojis, viens, kam es nebiju nekādu sevišķu vēribu piegriezusi. Kad es biju viena palikusi savā viendabā – vai nu rotaļājos uz grīdsegas, vai ēdu pie

Minu pelgupaik oli ūleval pōōningul, seal vōōisin olla julge, et keegi ei nāe mind nutmas ega naera mu rumaluste ūle.

Pārast putuka surma, vōōimalik ka, et pārast vōōitlust raske haigusega, mis mu keha tublisti nōōrgendas, olin vāga tundlik ja iga teravam sōna, iga ōelam pilk haavas mind, seepārast peitsin end aina, ja nutsin. Ehk olin olnud selline juba sūnnist peale, ma ei tea.

Ent nūūd oli minus āratatud miski, mis enam kunagi ei uinunud: kannatusteadvus. Ei ema ega keegi teine pannud tāhele mu varjatud olemust, kogu maja oli hōōivatud oma tegemistega. Ainult ūks oli mind mārģanud, ūks, kellele ma ise mingit erilist tāhelepanu polnud pōōoranud. Kui olin jāānud omapāi, kas mārģisin pōōrandavaibal vōōi sōin oma vāikese lauakese juures, istus mu kōrvale alailma ūks suur hall kōuts. Ma māletan, et kord pūūdsin talle pakkuda

sava mazā galdiņa, pie manis bija piesēdies allaž kāds liels pelēks runcis. Es atminos, ka es viņam kādreiz tiku piedāvājusi burkānus, kuras kalpone nebija labi notīrījusi, un raudzīju viņu pierunāt, lai ēd, mudinādama: "Ēd nu vien un nekaunies!" Bet runcis burkānus tomēr nebija ēdis, kaut gan, pēc mana prāta, viņš tik smalks vis nebija, ka nebūtu varējis ēst to, kas man nesmēķē. Māte viņu bija dēvējusi par veco sliņķi, kas nevižojot vairs medīt. Kādreiz tā arī iebilda, ka esot jau arī tādēļ kūtrs, ka diezgan vecs un jau reiz gājis caur suņu nagiem.

Kādā dienā, kad es atkal biju uzgājusi savā bēniņu slēptuvē un, galvu rokās iespiedusi, raudāju, es sajutu, ka man kas miksts un silts apķeras ap kaklu. Kad es galvu pacēlu, es ieraudzīju lielo, pelēko runci, kurš ar kājām skāvās apkārt un ar platu mēli laizīja asaras nost, kuras pašas no sevis vēl bira pār vaigiem. Paceltu balsi viņš rūca un spiedās man ar varu pie krūtīm.

Runcis bija mani uzmeklējis, mani sapratis. Viņš jau arī bija gudrs un bija jau gājis caur suņu nagiem.

Es nu vairs nebiju viena, un man bija žēlotājs un draugs, un no tā laika es ar runci slēdzu ciešu, slepenu draudzību: es guldināju viņu mīksti, atdevu arvien pusi no tā, kas man smēķēja, un vienmēr kopā ar viņu rotaļājos.

Viņa kaķa mūžam viņam pie manis pāris mēnešus labi gāja. Papus gan viņu allaž gribēja dzīt ārā, sacidams, ka kaķa vieta esot laukā, ne istabā, un bieži gribēja sist ar rīkstēm, bet es, to aizstāvēdama, aplā-

porgandeid, mille teenijatūdruk oli jätnud korralikult puhastamata, ja proovisin teda veenda neid sööma, õhutades: "Söö aga, ära häbene!" Kuid kõuts jättis porgandid siiski puutumata, ehkki minu arvates polnud ta hoopiski nii suursugune, et poleks võinud süüa seda, mis minule ei mekinud. Ema oli ta ristunud vanaks laiskvors-tiks, kes ei viitsivat enam jahti pidada. Räägiti aga ka, et kõuts olevat sedavõrd loid vanadusest ja seepärast, et oli kunagi koerte küüsisist läbi käinud.

Ühel päeval, kui olin taas lipsanud üles oma põõningupeidikusse ja nutsin, pea kätel, tundsin, kuidas miski pehme ja soe keerab end mu kaela ümber. Pead tõstes silmasin suurt halli kõutsi, kes haaras minust oma käppadega ja lakkus laia keelega ära pisarad, mis iseenesest veel mõõda põski voolasid. Valjult nurrudes litsus ta end kõvasti mu rinna vastu.

Kõuts oli mind üles otsinud, oli mind mõistnud. Oli ta ju ka tark ja juba koerte küüsisist läbi käinud.

Enam ei olnud ma üks, mul oli kaasatundja ja sõber, ning sellest ajast peale sõlmisime kõutsiga tugeva salajase sõpruse: paitasin teda pehmelt, loovutasin talle alati poole sellest, mis mulle endalegi maitses, ja mängisin alati temaga koos.

Mõned kuud veeres tema kassielu minu kõrval hästi. Papa küll tahtis teda alatasa välja ajada, õeldes, et kassi koht olevat õues, mitte toas, ning üritas tihti teda vitsaga lüüa, mina aga varjasin teda oma kehaga – löödagu mind, palju tahes, ainult mitte minu sõpra.

ju ar savu ķermeni un sagaidīju, lai mani sit, cik grib, tikai ne manu draugu.

Bet nāca pavasaris. Māte ar mīļiem vārdiem pierunāja, ka siena šķūnis esot pilns ar pelēm, ka runcis istabā pavisam nosmokit. Šķūni un pa lauku staigājot, viņš dabūšot ne tikvien peles, bet jaunu, spožu kažoku un palikšot arī vesels no stīvuma, kas tam mita kaulos no agrākā suņu kouduma.

Es pārdomāju: mātei varēju ticēt, viņa nebija runci sītusi, bija laipna pret viņu bijusi, viņa bija tik daudz gudrāka par mani un zināja, kas manam draugam labāk der. Un kā lai es viņu savu rotaļu dēļ vien lai būtu paturējusi, kad viņam tur tik labi ies?

Es runci nobučoju un noskatījos pakal, kā māte to uz rokām, vēl apglaudīdama, iznesa pa durvim ārā. Pati līdz iet laukā, uz lielo šķūni, to es nedrīkstēju. Ārā bija vēl sniegs, un man vēl kā augam bija jāmit zemē, kamēr laiks nav atnācis asniņus ārā laist, kaut gan es ļoti labprāt būtu visam sniegam cauri gājusi un nopriecājusies par mana drauga lielo labklājību.

Palikusi viena, es tagad jau apzinīgāki sajutu savu vientulību nekā agrāk, tikai es tai vēl nepratu piemēroties. Arī vientulība jāmācās nest kā smags ledus vaiņags uz galvas ar asiem kristāla dzelkņiem.

Siltā kopibas dvēsmā arī vēl vēsvoja pa istabu. Tur gulēja dažādās krāsās šalles un šlipes, kuras es runcim biju ap kaklu sējusi. Ratiņi arī stāvēja izjūgti, jo nebija vairs, ko viņos priekšā jūgt. Kaktiņā pie krāsns stāvēja runča gulta. Bet viņam jau taču gāja tagad labi.

Kuid kevad saabus. Ema veenis mind lahekete sōnadega, et heinakūun olevat hiiri tāis ja et kōuts vōivat toas pāriselt hāābuda. Kūūnis ja pōllul kōndides ei leidvat ta mitte ūksnes hiiri, vaid saavat ka uue sārava kasuka ja tervenevat kangusest, mis oli jāānūd ta kontidesse varasematest koerahammustustest.

Kaalutlesin ja leidsin: ema vōis usaldada, tema ei olnud kōutsi lōōnūd, oli olnūd tema vastu lahke, ta oli minust nii palju targem ja teadis, mis minu sōbrale paremini sobib. Kuidas kūll vōiksin teda ainuūksi oma māngude nimel kinni hoida, kui tal seal ōues oleks nii hea?

Andsin kōutsile musi ja vaatasin jārele, kui ema ta sūles ja paitades uksest vālja kandis. Ise ma ōue suurde kūūni kaasa minna ei tohtinud. Ōues oli veel lumi ja mina olin kui taim, kel tuli maa sees varjuda, kuniks polnud veel aeg vōrseid vālja ajada, ehkki suurima heameelega oleksin lāinūd lābi kogu selle lume, et rōōmustada oma sōbra suure heaolu ūle.

Jāānūd omaette, tundsin ūksildust teravamalt kui varem, ainult ei mōistnūd veel sellega kohaneda. Ūksildustki tuleb ōppi da oma peas kandma nagu rasket jāāpār ga, millel teravad kristallokkad.

Ka soe ūhtekuuluvuse hingus levis veel toas. Seal lebasid mitmesugustes vārvīdes sallid ja lipsud, mida olin kōutsile kaela ūmber sidunūd. Kāru seisis lahtira kēdatuna, kuna polnud enam, kēda selle ette siduda. Ahju kōrval nurgas oli kōutsi magamisase. Aga vāhemalt lāks tal nūūd hāsti.

Es spiedu pieri cieši pie loga r utim un skatijos neapzinīgi t alum . Es nezinu, kā pēc tam pagāja dažas dienas. Klusi es gan iedomājos, ka runcis savā labkl jib  mani gluži aizmirsis. Vai tad nu viņš savā spožaj , jaunajā kažok  nevarēja kaut uz  su br tiņu atn kt un mani arī apciemot?

Bet varbūt viņš baidij s nākt pāri pagalam: mums bija tik lieli, nikni suņi. Labāk arī ir, ka viņš gaida, kamēr es drikst šu pie viņa noiet.

Tās pašas dienas vakarā ienāca māte ar kādu aizsegtu knup ti uz rokas. Es aiz ziņkārības pieskr ju klāt, bet viņa man to negribēja r dit un sāka papriekšu labin t, lai es neb d jot, gan jau viņš izveseļo oties.

“Kas? Ko?!”

Lēni viņa atvilka lakatiņu nost, kurš, kaut gan tumšas krāsas, tomēr no asinim bija vēl tumš ks samircis. Runcis bija gluži vai gabalos sapl sts no suņiem, kaut gan vēl vec , sikt  dzīviba iekšā turējās. To liecināja zaļās, plat s acis, no kurām vēl nebija izdzisis dzīvības spožums.

Mani ieraugot, m mie redzokļi ar gr tib m v r s uz manu pusi. Es neraud ju, un māte notic ja, ka tā mani aplabin jusi, tāpat kā es toreiz viņai biju tic jusi, kad tā man ar mīlestību bija runci izvilusi. Viņa arī tagad tik maigi runci noguld ja viņa senākā vietā pie krāsns kaktiņ  un paņēma sviestu ieriv t brūces, kaut gan sakostais ķermenis raustij s, kad tam pied r s.

Es apmetos runcim blakām uz gr das un nolēmu viņu kopt, lai man ļauj vai neļauj. Kaut kādas cietas un dzeļo as jūtas man  bija pamoduš s, izc l s starpsiena

Surusin p se tihedalt vastu aknaruutu ja vaatasin tühjal pilgul kaugusesse. Ma ei tea, kuidas m oodusid m oned p evad p rast seda. Endamisi kujutlesin, et k uts on nüüd head elu elades minu ilmselt peaaegu unustanud. Kas ei v oinuks ta oma uues l aikivas kasukas kas v oi korrakski mind külastada?

Aga v oib-olla kartis ta  le  ue tulla: meil olid nii suured, kurjad koerad. Ongi parem, kui ta ootab, kuni mina tohin tema juurde minna.

Sama päeva  htul tuli ema, kätel mingisugune kinnikaetud pamp. Uudishimust jooksin ligi, kuid ema ei tahtnud seda mulle näidata ja hakkas juba ette lohutama, et ärgu ma muretsegu, k ll ta terveks saab.

“Kes? Mida?!”

Tasakesi tõmbas ema k rvale r tiku, mille niigi tumedad värvid olid verest l bi ligunenuna veelgi tumenenud. K uts oli koertest vaat et tükkideks rebitud, ehkki vana ja sitke elu endiselt püsis. Sellest andsid tunnistust rohelised p arani silmad, millest polnud veel kustunud elu helk.

Tummad silmaterad p oordusid vaevaliselt minu poole, kui ta mind märkas. Ma ei nutnud ja ema uskus, et oli suutnud mind rahustada, just nagu mina olin teda uskunud tookord, kui ta armastusega minult k utsi v lja pettis. Ka praegu silitas ta k utsi n nda pehmelt tema vanas paigas ahjunurga k rval ja v oidis ta haavu, ehkki l bipuretud keha puudutamisel t mbles.

Heitsin k utsi k rvale p randale ja otsustasin tema eest hoolitseda, lubatagu seda v i mitte. Mingisugused s gavad, n ela-

starp mani un māti. Māte jau gan ar taisnu nodomu nebija kaķi atdevusi suņiem, bet viņa varēja zināt, cik vecs un stīvs bija jau reiz sakostais runcis un nespēja izbēgt asinskāriņgajiem zvēriem, kuri bija labi pāēduši un kuriem vajadzēja kāda sporta.

Stiprākā sports jau arvienu ir – saplosīt vājāko.

Viņa varēja arī zināt, ka viņa man atņēma miļāko un vienīgo dzīvo radibiņu. Bet siki apstākļi viņai bija krituši vairāk svarā: citi bija smējušies, ka es esot savāds bērns, nodarbojoties vairāk ar kaķi nekā ar lellēm.

To visu es nojautu ar savu bērna prātu – un naidis, tikpat liels kā sāpes, slepeni un dziļi palika manā dvēselē.

vad tundmused minus olid ārganud, kerkis sein minu ja ema vahele. Küllap ei olnud ema kassi selge kavatsusega koerte kätte andnud, kuid ta ju ometi teadis, et vana ja kange ning kord juba puretud kōuts ei suuda pōgeneda verehimuliste elajate eest, kes olid hāsti sōõnud ja kellel oli tarvidus mingit laadi spordi jārele.

Tugevama spordiks on ju ikka – kiskuda lõhki nõrgemat.

Küllap teadis ema ka, et vōtab mult ainsa ja armsaima loomakese. Ent tühised kaalutlused olid osutunud talle tāhtsamaks: teised olla naernud, et olen kummaline laps, kes tegeleb rohkem kassi kui nukku-dega.

Seda kōike aimasin ma oma lapsemōistusega – ja vaen, niisama suur kui valu, jāi varjatult ja sūgavalt mu hingē.

Sanktpēterburgas Valsts universitāte (Krievija)

*2015. gada
vasarā
bakalaura grādu
Latviešu valodas
un literatūras
specialitātē
ieguva seši
studenti.*

Sanktpēterburgas Valsts universitāte ir viena no nedaudzajām Krievijas augstskolām, kur var apgūt latviešu un lietuviešu valodu. Filoloģijas fakultātes Vispārīgās valodniecības katedrā 1999. gadā vecāko kursu studentiem tika piedāvāta papildu specializācija baltistikā, savukārt 2004. gadā tika atklāta studiju programma Baltistika, vienu gadu uzņemot studentus Latviešu valodas un literatūras specialitātē, otro gadu – Lietuviešu valodas un literatūras specialitātē.

Universitāte interesentiem piedāvā iespēju studēt bakalaura un maģistra studiju programmās. 2015. gada vasarā bakalaura grādu Latviešu valodas un literatūras specialitātē ieguva seši studenti.

Projekta koordinatores augstskolā

Anna Daugaviete

Esmu Sanktpēterburgas Valsts universitātes absolvente (2003). Iegūstot specializāciju vispārīgajā valodniecībā un baltistikā, turpināju studijas aspirantūrā un aizstāvēju disertāciju „Zilbju garums baltu valodās salīdzinājumā ar lībiešu un igauņu valodu” (2009). Tagad pasniedzu gan praktisko latviešu un lietuviešu valodu, gan teorētiskos baltu valodniecības kursus, kā arī vadu studentu kursa un bakalaura darbus.

Everita Andronova

Kopš 2003. gada Sanktpēterburgas Valsts universitātē pasniedzu praktisko latviešu valodu visu līmeņu studentiem, lasu lekcijas par Latvijas un latviešu valodas vēsturi, kā arī latviešu folkloru un literatūru. Vadu studentu kursa un bakalaura darbus par latviešu valodas vēsturi.

Par konkursu

Anna Daugaviete

Par konkursu domāju, ka būtu labāk, ja konkursā piedalītos nevis kāds viens darbs katrā kategorijā, ko mēs paši arī izvēlamies, bet visi dalībnieki no vienas augstskolas sacenstos ar visiem pārējiem no citām augstskolām un valstīm.

Everita Andronova

Konkurss bija laba iespēja pievērst papildu uzmanību Raiņa un Aspazijas personībai, veicināt studentos interesi par Latvijas vēstures un kultūras notikumu kontekstu. Veiksmīgā kārtā abu autoru daiļradei veltītā izstāde notika Krievijas Nacionālajā bibliotēkā, tādējādi plašākam sabiedrības lokam bija iespēja iepazīties ar Raiņa un Aspazijas oriģināldarbiem un tulkojumiem citās valodās.

Studenti, kuri jau agrāk bija iemēģinājuši roku literāru darbu tulkojumos, labprāt piedalījās šajā konkursā, savukārt citus, iespējams, atturēja saspringtais pavasara sesijas laiks, kad bija jākārto valsts eksāmeni un jānodod bakalaura darbs.

Mg. philol.
Everita Andronova

*Sanktpēterburgas Valsts
universitātes latviešu
valodas lektore*

Dr. philol.
Anna Daugaviete
(Daugavet)

*Sanktpēterburgas Valsts
universitātes latviešu
valodas lektore*

Darja Poholkova

Projekta konkursa laureāte, labākās esejas autore

Darja Poholkova,
Sanktpēterburgas Valsts
universitātes (Krievija)
Filoloģijas fakultātes Latviešu
valodas nodaļas abituriente

*Дарья Похолкова, выпускница
отделения латышского языка
Филологического факультета
Санкт-Петербургского
государственного
университета (СПбГУ (RU))*

*Latviešu valodu esmu studējusi augstskolā,
šāda studiju virziena izvēle Krievijā ir
retums, bet Sanktpēterburgas Universitātes
Baltistikas nodaļā tāda iespēja ir.*

*Sākumā es biju ieinteresēta pašā filoloģijā
un nedaudz (Latgales gadījumā) vēsturē,
bet laika gaitā man kļuva interesanta
Latvijas vēsture kopumā, īpaši kultūras
vēsture. Studijas Filoloģijas fakultātē ir
mani pietuvinājušas latviešu kultūrai.*

*Lai gan patlaban jau esmu absolvējusi
universitātes bakalaura studijas,
man patīk lasīt grāmatas un rakstus
latviski, kā arī klausīties latviešu
dziesmas – tas ir īpašs prieks.*

Дарья Похолкова. Заметки о докладе Райниса на Празднике культуры 5 июня 1920 года

Darja Poholkova. Piezīmes par Raiņa referātu Kultūras svētkos 1920. gada 5. jūnijā

Это не эссе в классическом понимании, это несколько разрозненных заметок на полях, объединенные лишь потому, что все это заметки на полях одного текста Райниса, посвященного связи молодости и новаторства в культуре.

В апреле 1920 года Райнис и Аспазия вернулись из эмиграции. Еще на границе для служащих таможи они, вероятно, были просто Янис Плиекшанс и Элза Плиекшане; они оба старше пятидесяти лет, они уже не молодые люди. Но вот они вернулись на родину, приехали в новую молодую страну (*jaunā valstī*), здесь они снова в большей степени становятся Райнисом и Аспазией, а не просто супругами Плиекшанс – они вернулись домой.

Любовь, а вернее, тягу Райниса к новому, его веру в то, что *новое* рифмуется с *лучшее*, можно проследить по его солнечной теме: солнце выступает как символ света, правды и справедливости в

Тā nav eseja klasiskā izpratnē, drīzāk dažas sporādiskas piezīmes lappuses malās, kuras vieno vien tas, ka visas šīs piezīmes ir viena teksta malās – Raiņa referāta fragmentā, kas nolasīts Kultūras svētkos 1920. gada 5. jūnijā un kas veltīts saiknei starp jaunatni un novatorismu kultūrā.

1920. gada aprīli Rainis un Aspazija atgriezās no emigrācijas. Vēl uz robežas muitas darbiniekiem viņi, visticamāk, bija vienkārši Jānis Pliekšāns un Elza Pliekšāne; abiem pāri piecdesmit, viņi vairs nav jauni cilvēki. Bet viņi atgriezās dzimtenē, atbrauca uz jaunu valsti, šeit viņi no jauna lielā mērā kļūst par Raini un Aspaziju, viņi nav vienkārši Pliekšāni – viņi ir atgriezušies mājās.

Raiņa mīlestību vai drīzāk tieksmi pēc jaunā, ticību, ka *jaunais* saskan ar *labāks*, var vērot viņa saules tēmā: saule ir gaismas, patiesības un taisnības simbols jaunajā dzīvē. Pēc dzejnieka teiktā, saule ienāku-

новой жизни. Со слов поэта, солнце пришло в его творчество из детских впечатлений: поля, зелень и солнце – картины летней природы побережья Даугавы. Это и национальная тема, национальная природа, и в то же время в высшей степени универсальная общечеловеческая символика. Почти одновременно с Райнисом русский поэт-символист Константин Бальмонт писал:

*Будем как Солнце! Забудем о том,
Кто нас ведет по пути золотому,
Будем лишь помнить, что вечно к иному,
К новому, к сильному, к доброму, к злому...*

Это стихотворение 1903 года. А вот так у Райниса:

*Saules jaunā, zaļā vara
Zibsnīdama stāv virs galvas.
Rīndo garas kvēļu dienas,
Īsas naktis iesprauž starpā,
Mazu dusu atļaudamās
Savos lielos gaismas darbos:
Tumsu gainot tāļos kaktos,
Ārdot veco sloga valsti -
Ceļu taisa jaunai dzīvei...*

Это отрывок из поэмы “Ave, Sol!” (1910). Стихотворения двух поэтов удивительно близки: солнце представляется как символ свободы и новой жизни. Но если оставить в стороне неопаганизм, солярную символику в искусстве рубежа веков, то здесь мы имеем дело с мифом о светлом будущем, о новом мире, который построят люди, юные сердцем и душой, и этот новый мир будет им впору и будет их достоин. “Ave, Sol!” опубликована в 1910 году, но похожие темы сквозят и в тексте 1920 года. Да, *La Belle Époque* и все ее отголоски вне франкоязычного мира минули, предвосхищение изменений изжило себя; есть травматический

si viņa daiļradē no bērnības iespaidiem: lauki, zaļums un saule – Daugavas krastu vasaras ainava. Tā ir arī nacionāla tēma, nacionāla daba, bet vienlaikus arī daudzējādā ziņā universāla vispārcilvēciska simbolika. Gandrīz vienlaicīgi ar Raini krievu dzejnieks, simbolists Konstantīns Baļmonts rakstīja:

*Būsim kā Saule! Aizmirsīsim to,
Kas mūs ved pa zelta ceļu,
Tikai atcerēsimies, ka mūžīgi uz citādo,
Uz jauno, uz stipro, uz labo, uz ļauno...¹*

Tas ir 1903. gada dzejolis. Savukārt Rainis raksta:

*Saules jaunā, zaļā vara
Zibsnīdama stāv virs galvas.
Rīndo garas kvēļu dienas,
Īsas naktis iesprauž starpā,
Mazu dusu atļaudamās
Savos lielos gaismas darbos:
Tumsu gainot tāļos kaktos,
Ārdot veco sloga valsti -
Ceļu taisa jaunai dzīvei...*

Tas ir fragments no poēmas “Ave, Sol!” (1910). Abu autoru dzejoļi pārsteidzoši tuvi: saule ir brīvības un jaunās dzīves simbols. Atstājot malā neopagānismu, solāro simboliku gadsimtu mijas mākslā, šeit mēs redzam mītu par gaišo nākotni, par jauno pasauli, ko uzcelš sirdi un dvēselē jauni cilvēki, un šī jaunā pasaule būs viņiem piemērota un viņu cienīga. “Ave, Sol!” publicēta 1910. gadā, bet līdzīgas tēmas pamanāmas arī 1920. gada tekstā. Jā, *La Belle Époque* un tās atbalsis ārpus frankofonās pasaules jau ir izgaisušas, pārmaiņu nojautas pār-

¹ Atdzejojusi Everita Andronova.

опыт Первой мировой войны, есть неоднозначная Октябрьская революция и последовавшая за ней гражданская война на многих фронтах. Однако достижения Прекрасной Эпохи остались: невероятный технический прогресс во многих областях (от кино и фотографии до медицины), подвижки в процессе эмансипации женщин, модерн и модернизм, политические устремления многих реализовались – пусть не совсем в том виде, в каком об этом мечталось, но все же. До Третьего рейха и до Большого террора еще больше десятилетия. Райнис, к счастью, их не застанет. И к еще большему счастью, он отойдет в мир иной на десятилетие раньше пакта Молотова-Риббентропа. (Аспазии в этом смысле повезло меньше.) Двадцатые годы – как раз время для великой мечты о светлом будущем. Даже если она – эта мечта – перекладывается на плечи молодежи. Война, плавно перетекшая из мировой в гражданскую, добавила толику печали к этой славной мечте. Мечты же молодого Райниса, борца за национальную свободу, воплотились слишком дорогой ценой. Еще в Швейцарском сборнике *“Те, которые не забывают”* Райнис перекладывал на плечи будущих поколений воплощение

dzīvotas; ir Pirmā pasaules kara traumatiskā pieredze, ir dažādi vērtētā Oktobra revolūcija un pilsoņu karš daudzās frontēs, kas tai sekoja. Par spīti tam visam, Skaistā laikmeta panākumi ir palikuši: neticams tehniskais progress daudzās jomās (no kino un foto līdz medicīnai), pozitīvās pārmaiņas sieviešu emancipācijā, jūgendstils un modernisms, daudzi politiskie centieni bija realizējušies – lai gan ne pavisam tā, kā tika sapņots, bet tomēr. Līdz Trešajam reicham un Lielajam teroram vēl vairāk nekā desmit gadu. Par laimi, Rainis to neredzēs. Un vēl lielāka laime, ka viņš dosies viņsaulē desmit gadus pirms Molotova–Ribentropa pakta. Aspazijai šai ziņā ir veicies mazāk. Divdesmitie gadi – īstais laiks lielajai cerībai par gaišo nākotni. Pat tad, ja tā – šī cerība – tiek pārliekta uz jaunatnes pleciem. Karš, kas līgani pārgāja no pasaules kara pilsoņu karā, pievienoja skumju pilienu šai lieliskai cerībai. Raiņa, cīnītāja par nacionālo brīvību, cerības piepildījās par pārāk augstu cenu. Vēl krājumā *“Tie, kas neaizmirst”* (1911) Rainis uz nākamo paaudžu pleciem pārlika savas idejas iemiestošanu par taisnīgumu un jauno pasauli.²

² Krājuma priekšvārdā Rainis raksta: „Gala vārds lai pieder tam, kam pieder nākotne: jaunībai un pamatšķīrai. Pamatšķīra iet savu nenovēršamo gaitu uz lielo pārvēršanos; viņai mērķi tik plaši, kādi nekad nekam nau vēl bijuši... Savu pagātņi un nākotni viņa nevar aizmirst. Bet jaunība lai redz, cik dziļu ilgu un sāpju ceļu iet šī pārvēršanās arī pāri mums; lai redz, cik tiesības uzvarēt lietai šo ciešanu dēļ, un, kad šī paaudze nespēs iet to ceļu, lai redz, cik spoža uzvara būs – trešai paaudzei”. (Pieejams: <http://www.korpuss.lv/klasika/Senie/Rainis/Tiekas/tiekas1.htm>). Pat, ja ne šai paaudzei, tad trešajai! Nav īpaši skaidrs, kas ir trešā paaudze, bet tieši trešā paaudze piedzīvoja vai nu Otro pasaules karu, vai Auksto karu – tāda rūgta dzīves ironija. Un tikpat stipra Raiņa ticība – ja ne mēs, tad vismaz mūsu bērni un mazbērni.

собственной мечты о справедливости и новом мире.¹

И да, Райнис уже обращался к молодым. Мне вспоминается его стихотворение из сборника *“Далекие отзвуки синим вечером”* (1903). Стихотворение называется *“Юношам”* (*“Jaunekļiem”*), в нем он призывал к смелости в бою, к борьбе за победу. Сейчас же борьба закончилась, нужен созидательный труд, и сейчас уже другой призыв: *“Идите и творите!”*

Райнис вернулся на родину, строить новое бытие. Он и политик, и поэт, он – публичная личность, всё это очень сильно чувствуется в тексте. Сложно понять, это романтический пафос или пафос оратора, который обязан быть верным жанру. Возможно, это замечание покажется кощунственным, ведь в Латвии Райнис – поэт номер один, а великие поэты – в первую очередь поэты, и замечание о политизированности может быть понято как упрек. Однако любое

Reiz jau Rainis bija vērsies pie jaunajiem. Man nāk prātā dzejolis no krājuma *“Tālas noskaņas zilā vakarā”* (1903). Dzejoli *“Jaunekļiem”* viņš aicināja uz cīņas drosmi, uz cīņu par uzvaru. Tagad cīņa ir beigusies, ir ražīgi jāstrādā, un tagad jau ir cits aicinājums: *“Ejiet un dariet šo darbu!”*

Rainis atgriezās dzimtenē, lai celtu jaunu esību. Viņš ir gan politiķis, gan dzejnieks, viņš – publiska persona, tas viss ļoti spēcīgi jūtams tekstā. Grūti saprast, vai tas ir romantisks patoss, vai oratora patoss, kam jābūt uzticīgam žanram. Iespējams, šī piezīme šķītīs ķecerīga, jo Latvijā Rainis ir dzejnieks „numur viens”, bet lielle dzejnieki, pirmkārt, ir dzejnieki, un piezīmes par politizēšanos var saprast kā pārmetumu. Tomēr jebkura māksla, un izcilā māksla nav izņēmums, ietver sevī gan estētiku, gan ideoloģiskās programmas patosu. Dzejnieks nezaudē savu dzejnieka identitāti, pat uzstājoties no tribīnes. Turklāt Rainis droši vien bija pazīstams ar dekabristu dzeju, šo virkni var papildināt arī ar vācvalodīgo dzejnieku pilsonisko liriku, piemēram, Adelberta fon Šamiso (*Adelbert von Chamisso*) vai Augusta fon Platena (*August von Platen*) dzeju, jo Latvija atrodas vairāku lielu kultūru perifērijā, kas kļuva par savdabīgu katlu, kur kopā sakūst dažādas mākslas un virzieni. Visus šos dzejniekus apvieno īpaša atbildības sajūta par pasauli, kāda tā ir. Tieši šī sajūta apvienojumā ar talantu vienkāršus rakstītājus pārvērta par izcilie radītājiem. Kā par Raini teicis cits ievērojams latviešu dzejnieks Imants Ziedonis: „Rainis ir mūsu

¹ В предисловии к сборнику Райнис пишет: *“Последнее слово принадлежит тем, кому принадлежит будущее: юности и основному классу. Основной класс идет своим неуклонным, неотвратимым путем к великим преобразованиям; перед ним стоят необъятные цели, какие до сих пор еще ни перед кем не стояли... Основной класс не должен забывать, ни о прошлом своем, ни о будущем. А юность пусть видит, сколь трудно и сколь далеко предстоит идти нам по пути страданий – к преобразованиям; пусть она увидит и поймет, что благодаря этим страданиям мы завоевали себе право победить. А если это поколение не в состоянии следовать за ними, пусть знает, победа третьего поколения будет блистательной.”* Если даже не это поколение, то третье! Не очень понятно, как считать поколения, но на третье поколение выпала то ли Вторая мировая, то ли Холодная война – такая грустная ирония жизни. И такая крепкая вера Райниса – пусть не мы, но хотя бы наши дети и внуки.

искусство, и великое не исключение, включает в себя и эстетику, и пафос идеологической программы. Поэт не теряет свою идентичность поэта, даже если выступает с трибуны. К тому же Райнис, наверняка, был знаком с поэзией декабристов, этот ряд можно дополнить и гражданской лирикой немецкоязычных поэтов, например, Шамиссо или Августа фон Платена (ведь Латвия находится на периферии нескольких больших культур, являясь своеобразным плавильным котлом разных искусств и течений). Всех этих поэтов объединяет особое чувство ответственности за мир в его данности. Именно это чувство наряду с талантом делает просто творцов великими творцами. Как говорил про Райниса другой известный латышский поэт Имантс Зиедонис: “Райнис – это наш знак равенства. Между великими культурами и нашей, латышской”.²

Очень сложно было переводить этот отрывок, потому то, что в латышском языке называется словом “*jauns*”, при переводе на русский раздваивается на “*молодое*” и “*новое*”, к этому ряду синонимов еще можно добавить “*свежее*” и “*юное*”. Из-за этих трудностей перевода отрывок можно трактовать двояко: можно видеть в нем надежды, касающиеся особой роли молодежи, но с тем же успехом можно увидеть здесь особое понимание молодости как свежести духа. Второй вариант кажется более оправданным, хотя, если внимательно вчитываться в другие тексты Райниса, порой все-таки кажется, что он действительно верит в силу именно молодых людей. Хочется возразить, мол,

vienlīdzības zīme. Starp cilvēces kultūras lielumiem un mums, latviešiem.”³

Bija grūti tulkot šo fragmentu, jo tas, ko latviešu valodā nosauc ar vārdu „jauns”, tulkojot krieviski, var atveidot kā *молодое* un *новое*, šajā sinonīmu rindā vēl var pievienot arī *свежее* (‘svaigs’) un *юное*. Šo tulkojuma grūtību dēļ fragmentu var traktēt divējādi: var saskatīt tajā cerības, kas saistītas ar jaunatnes īpašo lomu, bet vienlīdz labi šeit var saskatīt īpašo izpratni par jaunību kā gara svaigumu. Otrais variants šķiet vairāk piemērots, lai gan, rūpīgi ielasoties citos Raiņa tekstos, reizēm tomēr šķiet, ka viņš patiešām tic tieši jaunu cilvēku spēkam. Gribas iebilst, redz, Rainis – autors, ko literatūrā atceras kā cilvēku brieduma gados, no kurienes viņā tāda ticība jauniem cilvēkiem? Protams, arī jaunībā Rainis bija ļoti aktīvs: pabeidza un izdeva Gētes „Fausta” tulkojumu 1897. gadā, ko aizsāka vēl ģimnāzijas gados (tiesa, saskaņā ar leģendu Aspazija bija tulkojuma līdzautore), bija arī citi tulkojumi, tostarp Puškina (*Александр Пушкин*) darbu, bija satīriski darbi un atsevišķi liriski dzejoļi. Lidz krājuma „Tālas noskaņas zilā vakarā” iznākšanai viņš vēl nav liels dzejnieks, kādu viņu atceras jau gadsimtu. Pirms pirmā krājuma viņš bija revolucionārs, pārliecināts sociāldemokrāts, avīzes „Dienas Lapa” redaktors un jaunstrāvnīeks. Jaunā strāva – tā pati sakne – strāva un jauna, un svaiga! Bet varbūt Rainis slavu ieguva tieši ar savām jaunības domām, ar tām, kuru melnrakstus viņš uzdrošinājās parā-

² Ziedonis I. Mūžības temperaments. Studijas par Raini. Rīga: Liesma, 1991, 117. lpp.

³ Ziedonis I. Mūžības temperaments. Studijas par Raini. Rīga: Liesma, 1991, 117. lpp.

Райнис – это автор, запомнившийся в литературе зрелым человеком, откуда у него такая вера в молодых людей? Конечно, и в юности Райнис был крайне активен: закончил и выпустил перевод “Фауста” Гете в 1897 году, начатый еще в гимназические годы (правда, согласно легенде, Аспазия была его соавтором), были и другие переводы, в том числе из Пушкина, были сатирические работы и отдельные лирические стихотворения. Но до выхода сборника “*Далекie отзвуки синим вечером*” он еще не великий поэт, которым его помнят уже век. До сборника – он революционер, убежденный социал-демократ, редактор газеты “*Dienas Lapa*” и член Нового течения. (*Jaunā strāva* – тот же самый корень; волна и новая, и свежая!) А что если Райнис пришел к славе именно со своими юношескими мыслями, теми, черновики которых он осмелился показать лишь Аспазии? И поэтому так свято верил в силу молодости. Вдруг так?

И снова про будущее у Райниса. Понимал ли Райнис сложность построения “светлого будущего”, его невозможность и несбыточность такой мечты? Несбыточность мечты ведь не говорит ничего о ее бессмысленности. Можно понимать, что что-то невозможно, но, тем не менее, идти к этому с надеждой в сердце – такое отношение делает сам путь более осмысленным. Райнис, как и его современники, застал слишком много символических смертей: Бог умер, век кончился, искусство в поисках универсального языка заплутало среди бесчисленного количества «-измов». И несмотря ни на что, в этой атмосфере конечности всего, что казалось постоянным и неистощимым, Райнис одержим мечтой о светлом будущем.

Ār tikai Aspazijai? Un tāpēc tik svēti ticēja jaunības spēkam. Un ja nu tā?

Vēl par nākotnes izpratni. Vai Rainis saprata „saulainās nākotnes” celšanas grūtības, tās neiespējamību un šāda sapņa nepiepildāmību? Sapņa nepiepildāmība taču neliecina par tā bezjēdzību. Var saprast, ka kaut kas nav iespējams, taču, par spīti tam, virzīties uz to ar cerību sirdi – tāda attieksme padara pašu ceļu apzinātāku. Rainis, tāpat kā viņa laikabiedri, piedzivoja pārāk daudz simbolu nāvi: Dievs ir miris, gadsimts beidzies, māksla universālās valodas meklējumos apmaldījusies neskaitāmos -ismos. Šajā atmosfērā, kad visam, kas šķita pastāvīgs un neizsmeļams, pienāca gals, Rainis ir pārņemts ar ideju par gaišo nākotni. Šodien tas šķiet ļoti divaini. Dīvains šķiet viņa Nākotnes cilvēks, ko iepazīstam no 90. gadu sociālā romāna melnrakstiem. Bija vēl viens latvietis, kurš arī svēti ticēja nākotnes morāles ideālam – Gustavs Klucis. Tikai viņa ticība bija nedaudz naivāka un vienkāršāka. Tā nākotnes pasaule, ko viņš cēla, nogalināja viņu pagājušo laiku apsvērumu dēļ, pierādot, ka, ja arī pasaulē notiek izmaiņas uz labo, tad ne tādā ātrumā, kam gribas ticēt, un reizēm pasaule pat var atgriezties atpakaļ pie nežēlības un asinīm.⁴

⁴ Gustavs Klucis (1895–1938) – latviešu izcelsmes krievu avangarda mākslinieks. Klucis aizbrauca celt gaišo komunistisko nākotni, latviešu strēlnieku pulkā aizstāvēja Ļeņinu. Viņa fotomontāžas ar Staļina portretiem rotāja avīzes *Правда* pirmās lappuses, viņa radītās atklātnes pieteica 1928. gada Spartakiādā. 1938. gadā Kluci nošāva, apvainojot kontrrevolucionārā sazvērestībā. Nepareizais latvietis, kā viņu nosauc Pauls Bankovskis, Klucis cēla pasauli bez nacionalitātes un citām atšķirībām, bet tika nogalināts tāpēc, ka bija latvietis.

Сегодня это кажется очень странным. Станным выглядит его Человек Будущего из черновиков социального романа 90-х годов. Был еще один латыш, который тоже свято верил в нравственный идеал будущего – Густав Клуцис. Только вера его была чуточку наивнее и проще. И тот мир будущего, который он строил, убил его из соображений предыдущих времен, доказав, что если и происходят в мире изменения к лучшему, то не с той скоростью, в которую хочется верить, а иногда мир даже может откатиться назад к жестокости и крови.³

И как точно про слом веков! Как он сумел почувствовать в культуре, рождавшейся на осколках Античности, и ее брата-близнеца Ренессанса рождение новой современности! Ведь, кажется, действительно родилась новая современность с реабилитацией массовой культуры, с размыванием четких страт в обществе, с возможностью любой красоты. Однако мир не перевернулся с ног на голову: гуманизм как наследие эпохи Возрождения и Античности генетической связью с предыдущими временами проходит и через эпоху современности.

Un cik precīzi teikts par gadsimtu lūzumu! Kā viņš prata sajukt kultūrā, kas radās uz antikās kultūras un tās dvīņu māsas renesanses lauskām, jauno mūsdienu piedzimšanu! Šķiet, patiešām radās jaunas mūsdienas ar masu kultūras rehabilitāciju, sabiedrības slāņu izplūšanu, jebkāda skaistuma iespējamību. Tomēr pasaule neapgriezās kājām gaisā: humānisms kā antikās kultūras un renesanses laikmeta mantojums ar ģenētiskām saitēm iepriekšējos laikos iet cauri arī mūsdienām.

³ Густав Клуцис — художник русского авангарда, латыш по происхождению. Клуцис поехал строить светлое коммунистическое будущее, в числе латышских стрелков защищал Ленина. Его фотомонтажами с портретами Сталина украшались передовицы газеты “Правда”, открытки его работы предварили Спартакиаду 1928 года. В 1938 году Клуцис был расстрелян по обвинению в контрреволюционном заговоре. Неправильный латыш, как называет его Паулс Банковскис, Клуцис строил мир без национальностей и прочих различий, но был убит, потому что был латышом.

Natalja Alpatjeva

Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore

Natalja Alpatjeva,
Sanktpēterburgas Valsts
universitātes (Krievija)
Filoloģijas fakultātes Baltistikas
nodaļas 4. kursa studente

Наталья Алпатьева,
Санкт-Петербургский
государственный университет
(RU), Филологический
факультет, отделение
баллистики, IV курс

Es vienmēr gribēju apgūt kādu „neparastu”,
vien nedaudziem zināmu valodu, kurai ir
teksti, kas jātulko, tādēļ izvēlējos latviešu
valodu. Universitātē es to mācījos četrus
gadus un ceru, ka valodas apguvi turpināšu.
Man patīk latviešu literatūra, īpaši dzeja, un
šķiet, ka varētu to pētīt arī Krievijā, taču, lai
to izdarītu, vajag iztulkot vairāk dzejoļu... :)

Natalja Alpatjeva. Atdzejojumi

Наталья Алпатьева. Переводы поэзии

Rainis

Пасaulē pazudis

Lauku zēna dziesma svešumā

Ak, kur es esmu?
 Visapkārt manim aukstas sejas,
 Steidz ļaudis garām, triec un smejas;
 Es nesaprotu, ko tie triec,
 Nau, kas roku man sniedz –
 Ak, kur es esmu?
 Ak, kur es būšu?
 Kur vien es griežos, soļus speru,
 Nekā ne redzu es, ne ceru;
 Stāv nams pie nama biezs kā mežs,
 Visos es lieks un svešs –
 Ak, kur es būšu?
 Ak, kur es biju?
 Es biju tur, kur lapas krita,
 Kur bērzi auga cits pie cita;
 Tie aug vēl tagad, un tie augs,

Rainis

Потерянный В Мире

**(песня сельского паренька
 на чужбине)**

Скажите, где я?
 Чужие лица здесь мелькают,
 Спешат, смеются и болтают,
 о чём – не знаю... И сейчас
 Никто руки мне не подаст –
 Скажите, где я?
 Ах, где я буду?
 Куда пойду, куда я денусь –
 Узнать я даже не надеюсь.
 Дома стоят сплошной стеной,
 Везде я лишний и чужой.
 Ах, где я буду?
 Где был я раньше?
 Там листья падали, как звёзды,
 стеной стояли там берёзы,

Pulkā tik nebūs draugs –
Ak, kur es biju?

No dzejoļu krājuma „Tie, kas neaizmirst”

❖ Dzilās telpās

Ar ašu roku pavasars
No zemes noveļ sniega slogu, –
Dveš svaigums, rotā saules stars,
Tev stundu acīs spīd pa logu.
Ar neļķes sārtu pumpuru
Kā dzirkste iedegas tev sirdī,
Jums abiem silst, – ar gaišumu
Viss atlaižas, kas tā jūs tirdī.
Tik dziļi vien kāds atlikums
Kā smagi padibeņi krūtīs,
Šis pagrabtelpu smacīgums,
Reiz, reiz – tur svaigi gaisi pūtis.

No dzejoļu krājuma „Tie, kas neaizmirst”

❖ Agri no rīta

Agri no rīta
Guļ manā priekšā
Pilsēta, grimusi
Dubļos un tvaikos.
Riebjas man nokāpt
Pilsētā lejā:
Gremdēties pilsētas
Dubļos un tvaikos.
Sestajā stāvā
Brīvs sevi jūtos,
Bez gala debesis
Dvēselei vaļā.
Dvēsele debesis
Nepiekūst lidot,
Līdz agrā rītā
Miesas to atsauc.

стоят и будут так стоять –
жаль, друга мне не повидать...
Где был я раньше?

Из сборника стихов “Tie, kas neaizmirst”

❖ Глубоко

Весна проворною рукой
С земли снимает бремя снега,
И лучик солнца золотой
На окнах не замедлит бега.
Гвоздики розовый бутон
Горит в душе твоей, как искра.
Тепло и свет – повсюду он!
Всё, что вас мучит, сгинет быстро.
Но что-то глубоко в груди
Свербит больней всего на свете
И тянет вниз... Но подожди –
И там повеет свежий ветер.

Из сборника стихов “Tie, kas neaizmirst”

❖ Раннее утро

Раннее утро.
Передо мною -
Город, погрязший
В грязи и дыму.
Тошно спускаться
Вниз в этот город,
Чтобы вариться
В грязи и дыму.
Лишь на шестом этаже
Я свободен:
Небо без края
открыто душе.
Там она будет парить,
пока тело
Не позовёт её утром

Miesas to atsauc:
Pilsētā jākāpj
Gremdēties pilsētas
Dubļos un tvaikos.
Miesas grib azaida,
Miesas grib svārku,
Līdzī grimst dvēsele
Dubļos un tvaikos.

No dzejoļu krājuma
„Tālas noskaņas zilā vakarā”

Velna skuķis

Un kaut tu ņemsi citu,
Tev nebūs miera gūt,
Es acis tai izskrāpēšu,
Tev tomēr manam būs būt.
Lai baltas viņām rokas
Un tīnes no pilnības tūkst:
Manu pilno zelta matu
Un ziedošo vaiģu tām trūkst.
Kur tevīm otru tādu
Kā mani, tik spriganu, rast:
Tām muļķēm un vārgulēm tevi
Ne mūžam neizprast.
Es tomēr par viņām visām
Vēl esmu pārākā,
Tavs negantais prāts jau nerims
Tai lēnīgā ikdienā;
Un, ja es iešu tik skaista
Tev garām kairinot,
Tev vajdzēs tās gabalos saplēst
Un mūžam tām ardievas dot.

No dzejoļu krājuma
„Tālas noskaņas zilā vakarā”

назад.
Тело ей скажет:
Нам надо в город,
Будем вариться
В грязи и дыму.
Плоть хочет кушать
И одеваться...
Тонет душа с ней
В грязи и дыму.

Из сборника стихов
“Tālas noskaņas zilā vakarā”

Чертовка

Если найдёшь ты другую,
можешь покой забыть —
я выцарапаю глаза ей,
ты должен моим лишь быть.
Пускай у них белые руки
и золото в сундуках —
нет у них золота в косах
и мак не цветёт на щеках.
Где ты найдёшь вторую
такую живую, как я!
Глупеньким слабым девчонкам
вовек не понять тебя.
Что бы ты там ни думал,
я лучше, чем все они —
несносный твой ум неспокоен
в мирные эти дни...
И если пройду я мимо,
тебя красотой дразня,
ты с прошлым порвёшь навеки
во имя одной меня.

Из сборника стихов
“Tālas noskaņas zilā vakarā”

*Aspazija**Aspazija***Zalša līgava****Невеста ужа****III CĒLIENS****ДЕЙСТВИЕ III**

1. skats

Сцена 1.

Sams, Līdaks, Zutis, Gaigala.

Сом, Щука, Угорь, Гоголь.

SAMS. Ko jūs tik agri cēlāt mani no miega? Acis vēl pilnas snaudu. (Slauka acis ar kādu garu spuru no savām krūtīm.) Ko gribat? Ko esat tā sapulcējušies?

СОМ. Зачем вы разбудили меня в такую рань? Полные глаза дрёмы... (Протирает глаза своим длинным плавником). Что вам нужно? Из-за чего собрались?

ZUTIS. Miļo tēvoci, neļauņojies. Mēs jau labi ilgi tevi modinājām. Simtu vēžu laidām tev knubināt pie kājām, bet tu tikai noņurdēji vien un likies uz otriem sāniem dusēt tālāk.

УГОРЬ. Не сердись, отец родной. Мы уж давно тебя будим – сотню раков отправили кусать тебя за пятки, но ты только проворчал что-то да перевернулся на другой бок.

SAMS. Man bij ļauni, nemierīgi sapņi: es sapņoju, ka ezerā izcēlās liels uztraukums un zivis sacēlās cita pret citu. Ezeram draudēja bojā iešana, un lielā jūra blakām dzīrās to apīt.

СОМ. Я видел дурные, беспокойные сны: будто озеро взволновалось и рыбы пошли друг на друга войной. Озеру грозила гибель, и большое море по соседству норовило его поглотить.

LĪDAKS. Tu neesi sapņojis vien, tā patiešām ir. Mums draud posts, ja tu nenāc starpā ar savu autoritāti.

ЩУКА. Это не сон, так всё и есть. Если ты со своим авторитетом не вмешаешься, нам грозит беда.

SAMS. Ko es varu? Kur ir karalis?

СОМ. Что я могу?.. Где король?

LĪDAKS. Karaļa dēļ jau viss notiek. Viņš ir strīdus cēlonis.

ЩУКА. Из-за него-то всё и началось. Он – причина споров.

SAMS. Kas noticis? Ko viņš nodarījis?

СОМ. Что случилось? Что он сделал?

LĪDAKS. Lai Gaigala tev visu izstāsta, viņa visu redzējusi, kā noticis.

ЩУКА. Пусть тебе гоголь расскажет, он всё видел.

GAIGALA. Miļo tēvocīt, bēdīgi, bēdīgi!
Mūsu karalis aizgājis pie cilvēkiem uz
augšzemi.

ГОГОЛЬ. Беда, отец, беда! Наш король
вышел на сушу к людям.

SAMS. Hm! Hm! Tas man nav īsti pa
degunam. Vai viņš cilvēkus diezgan
nepazīst, kā tie nāk ar saviem āķiem un
tikliem ķert mūs, zivis!

СОМ. Гм, гм... Мне это не по нутру! Что
он, людей не знает? Они приходят со
своими крючками и сетями и ловят
нас, рыб!

GAIGALA. Tas vēl nav ļaunākais. Bet
karalis grib apņemt sievu.

ГОГОЛЬ. Это ещё не всё. Король решил
жениться.

SAMS. Tas, man šķiet, nebūtu tik ļauni. Es
nu gan pats esmu vecpūsis, bet tas tikai
tādēļ, ka es biju drusku piemidzis un tā
savu laiku aizgulēju.

СОМ. Ну, это не так плохо. Я-то,
правда, холостяк, но это только
потому, что я в своё время немножко
забылся и проспал свой час.

LĪDAKS. Par to nav tagad runa. Bet zaltis,
mūsu karalis, grib sev pārvest karalieni
no cilvēku dzimtas un ir jau visā godībā,
kā ligavainis, aizbraucis tai pakal.

ЩУКА. Не в этом дело. Уж, наш
король, решил взять королеву из
человеческого племени и честь по
чести, как жених, за ней отправился.

SAMS. Tad tā, tā, tā – nūja! Bet vai tad
viņš nevarēja nevienu izvēlēties no mūsu
pašu jaunavām!

СОМ. Так, так, так!.. Что он, не мог
выбрать кого-нибудь из наших девиц?

GAIGALA. Varēja, varēja, tēvocīt. Mēs
jau te esam daudzas. Un visskaistākā
un cēlākā no mums, kāda balta gulbju
jaunava, sēroja pēc viņa, un, kad dabūja
zināt, ka Zaltis iecerējis kādu citu un
aizbraucis jau to pārvest, tad viņa
pagājušo nakti uzpeldēja mēnesspožumā
uz ezera līmeņa un dziedāja žēli un
skaisti – dziedāja, kamēr nobeidzās, jo
gulbji, tu zini, dzied tikai vienreiz, tad, kad
tie mirst. Tagad viņas baltās spalvas peld
kā putas pa ezera virsu.

ГОГОЛЬ. Мог, отец, мог. Нас ведь
совсем не мало. Самая красивая и
благородная из нас, белая лебедь,
тосковала по Ужу и, как узнала, что он
выбрал другую и уже поехал за ней,
в прошлую лунную ночь выплыла на
озеро и пела так жалобно, красиво –
пела, пока не умерла. Ты знаешь,
лебеди поют только раз в жизни –
перед смертью. Теперь её белые перья,
как пена, плавают на воде...

ZUTIS. Jā, tā bija visskaistākā no jaunavām.

УГОРЬ. Да, она была краше всех.

LĪDAKS. Lai nu paliek gulbju jaunava!
Lai viņš prec, ko grib; ja nav ezerā labas diezgan, lai ņem kādu no jūras, varbūt delfīnu meitu, bet ne cilvēka bērnu!

ЩУКА. Бог с ней, с лебедью! Пусть он женится, на ком хочет; если в озере для него все нехороши, пусть возьмёт кого-нибудь из моря, хоть дочь дельфина... но не человека же!

ZUTIS. Tas var sajaukt divas naidīgas dzimtas un ievest lielu sajukumu. Tāds solis jānoliedz.

УГОРЬ. Два враждебных рода смешаются, и произойдёт большая путаница. Этому надо воспрепятствовать.

SAMS. Ko es tur varu vairs izdarīt, kad viņš jau ligavai aizbraucis pakaļ un pārņāks ar viņu!

СОМ. Что я могу сделать, если он уже отправился за невестой и вернётся с ней?

GAIGALA. Nelaid viņu iekšā, nelaid!

ГОГОЛЬ. Не пускать её к нам!

LĪDAKS. Ja atļauj, es to aprīšu uz vietas.

ЩУКА. Если позволишь ей войти, я её вмиг проглочу!

SAMS. Var būt, ka viņa nemaz nav tik ļauna, mēs to varētu pieradināt dzīvot ūdenī un palikt par mūsējo.

СОМ. Может, она и не так плоха. Мы могли бы приучить её жить в воде и сделать такой, как мы...

GAIGALA. Nē, nē, nē! Tā nekad nepieradis! Viņa dzīvojusi citā pasaulē, tur augšā, sausā un cietā gaisā. Tur viss ir ciets un nekustīgs: koki ar saknēm pieauguši pie zemes, puķes tā nevar kustēties kā mūsu ūdensliliņas, arī uguns tur nezied kā puķe, bet dedzina. Un cilvēkiem sirdis ir smagas no sapņiem kā līdēja zvans, kad tanī iekļuvis ūdens, un viņu pieres ir bālākas kā liliju lapas, kad tie – mīl.

ГОГОЛЬ. Нет, нет! Она не сможет. Она живёт в другом мире, высоком, сухом и твёрдом. Там всё твёрдое и неподвижное: деревья корнями вросли в землю, цветы не двигаются, как наши водяные лилии, и огонь не цветёт, как цветок, а обжигает. И сердца у людей тяжёлые от снов, как какой-нибудь подводный колокол, когда в него вода попадает; и лица у них бледнее, чем листья лилий, когда они влюблены.

SAMS. Karalis pats zinās. Nogaidīsim, tad jau varam vel visu izlabot.

СОМ. Король и сам это знает. Подождём, тогда ещё сможем всё исправить.

GAIGALA. Viņiem vajaga drīzi būt klāt. Es redzēju lielus barus pulcējamies, lai karali svinīgi sagaidītu. Viss ezera līmenis ir izrotāts zaļiem meldru karogiem un baltiem putu vainagiem. Visas upes gaviļēja un čaloja.	ГОГОЛЬ. Они должны скоро приехать. Я уже видел, как собираются толпы, чтобы торжественно встречать короля. Всё озеро украшено зелёными камышовыми флагами и белыми венками из пены. Все реки ликуют и журчат...
SAMS. Nu re! Ko tad mēs tur vairs izdarīsim!	СОМ. Вот видишь! Что мы можем сделать?
LĪDAKS. Mūsu pusē ir jūrasčūskas: viņām ir zelta atslēga no nemirstības kambariem. Ja viņas cilvēka meitu neielaidīs nemirstības kambarī, tad tā šeit tikai miesas mūžu nodzīvos.	ЩУКА. С нами морские змеи. У них золотой ключ от комнат бессмертия. Если они не пустят девушку в такую комнату, она сможет прожить здесь только отмеренный ей срок.
GAIGALA. Ak vai! Tad tai vecā čūska dos malt melnos nāves miltus jūras vidū uz akmens.	ГОГОЛЬ. Ах, да! Тогда старая змея посадит её на камень посреди моря молоть чёрную муку смерти.
SAMS. Nerunājiet par tik augstām lietām kā nemirstību. Jūs zināt, ka visi slepenie spēki, kas mūsu varā, atdarās tik tam, kas nāk pie mums no brīva prāta, ne piespiests. –	СОМ. Не болтайте о таких серьёзных вещах, как бессмертие. Вы знаете, что все наши тайные силы смогут открыться только тому, кто придёт к нам по своей воле, не по принуждению...
GAIGALA. Tie nāk! Tie nāk!	ГОГОЛЬ. Идут! Идут!
LĪDAKS. Labi. Nogaidīsim. Būsim modri. Mani zobi vienmēr stāv gatavi.	ЩУКА. Хорошо. Подождём. Будем бдительны. Мои зубы всегда наготове.
ZUTIS. Mums jāizliekas laipniem.	УГОРЬ. Сделаем вид, что мы ей рады.
SAMS. Mums viņa jāsaņem ar godu kā viesi. Nostāsim aiz viņām durvīm. Patlaban arī saule pie mums nolaižas. Viņi nāk pa tiem pašiem vārtiem kā vakara saule.	СОМ. Надо встретить её, как гостью. Постоим за теми дверями. Сейчас вот и солнце зайдёт... Они заходят в те же ворота, что и солнце вечером.

Pekinas Svešvalodu universitāte (Ķīna)

Pekinas Svešvalodu universitāte dibināta 1941. gadā. Tā ir pirmā svešvalodu universitāte Ķīnā.

Pekinas Svešvalodu universitāte dibināta 1941. gadā. Tā ir pirmā svešvalodu universitāte Ķīnā. Mūsdienās augstskolā var apgūt ap 70 valodu, un tas ir vislielākais svešvalodu kursu piedāvājums valstī. Papildus valodu programmām universitāte piedāvā arī ekonomikas, vadības, jurisprudences, sociālo zinātņu un citas studiju programmas.

Latviešu valodu un kultūru universitātē var apgūt kopš 2011. gada. To kā brīvās izvēles kursu piedāvā universitātes Eiropas valodu un kultūru institūts. Kursa ilgums ir viens gads. Tā mērķis ir iepazīstināt studentus ar Latviju un latviešu valodu, paplašināt viņu redzesloku. Daži studenti turpina latviešu valodas un kultūras apguvi vēl vienu gadu, ir arī studenti, kuri, lai padziļinātu savas zināšanas, iegūst valsts stipendiju un dodas studēt uz Latviju.

Projekta koordinators augstskolā

Latviešu valodu Pekinas Svešvalodu universitātē mācu kopš 2013. gada. Šajā laikā organizēti dažādi pasākumi, kuros studenti varēja gan iepazīties ar Latvijas kultūru un cilvēkiem, gan parādīt savus talantus un izmantot praksē savas latviešu valodas zināšanas. Studenti pat ir palīdzējuši vairākām latviešu delegācijām kā tulki.

„Atrasts tulkojumā. Rainis un Aspazija” līdz šim ir vislielākais un nopietnākais projekts, kurā ir iesaistījušies 10 studenti, kuri apgūst latviešu valodu. Studenti ir izrādījuši ieinteresētu un atbildīgu attieksmi gan pret tulkošanas procesu, gan pret patstāvīgu Raiņa un Aspazijas dzīves gaitas izpēti, ko viņi ir atspoguļojuši savos darbos. Viņi ir pierādījuši sev un citiem kursabiedriem, ka, izmantojot mūsdienu iespējas, pat iesācēja līmenī var baudīt nopietnus darbus oriģinālvalodā un piedalīties diskusijā par līdz tam nepazīstamu literātu ieguldījumu valsts dzīvē un kultūrā.

Projekta dalībnieki ir labāk iepazīnuši ne tikai ar Latvijas kultūru, bet arī ir vairāk uzzinājuši paši par sevi un savām spējām. Manuprāt, šī ir galvenā balva par piedalīšanos projektā.

Mg. philol.
Marija Nikolajeva

*Latviešu valodas un
kultūras vieslektore Pekinas
Svešvalodu universitātē*

Jaņžaņa Guo

Projekta konkursa laureāte, labākās esejas autore

Jaņžaņa Guo, Pekinas Svešvalodu universitātes Angļu valodas institūta Tulkošanas fakultātes Angļu valodas un tulkošanas studiju programmas 4. kursa studente

Yanran Guo, 郭晏然 (CN), fakultāte 英语学院翻译系, studiju programma 英语翻译, kurss 四年级

Mana pirmā saskarsme ar Latviju notika, apmeklējot Latvijas kora koncertu, kas mani dziļi saviļņoja. Kad uzzināju, ka mana universitāte piedāvā latviešu valodas un kultūras kursu, es ne brīdi nevilcinājos tam pieteikties.

Ja man jāraksturo latviešu valoda, tad jāatzīst, ka tā man ir pilnīgi jauna pasaule. Latviešu valoda bagātina manas lingvistiskās zināšanas un sniedz iespēju saskatīt to, cik dažādi var būt cilvēku domāšanas modeļi. Visvairāk man patīk latviešu valodas skanējums, kas ir tik burvīgs. Savukārt ar kultūru sagādāties tā, ka Latvijas kultūrai tik raksturīgā mūzika un dejas ir svarīga arī man. Es ceru, ka kādu dienu es došos uz Latviju, lai dziļāk izbaudītu latviešu tautas kultūras daudzšķautnību.

Projektu par Raini un Aspaziju es gribētu drīzāk nosaukt par mācību procesu, nevis par konkursu. Ievērojot manas ierobežotās latviešu valodas zināšanas, es saskatīju daudz grūtību jau pirms iesaistīšanās projektā. Pirmais solis bija teksta izvēle, bet nākamais – teksta tulkošana. Tomēr vislielāko enerģiju nācās ieguldīt esejas rakstīšanā. Pieejamā informācija par Raini un Aspaziju bija bagātīga, tomēr laiks tās pilnvērtīgai izpētei bija ierobežots. Es necerēju uzvarēt konkursā, jo uzskatu, ka tas, ko mēs tagad zinām par abiem dižajiem dzejniekiem, joprojām ir vien neliela daļiņa. Un pat vēl mazāk mēs zinām par Latvijas kultūru kopumā. Taču jāatzīst, ka tieši iespēja pašiem aktīvi izzināt ir lielākā šā projekta vērtība. Tā mēs, latviešu valodas apguvēji Kīnā, soli pa solim esam varējuši paplašināt savas zināšanas.

郭晏然。时代的引领者，祖国的爱人

Janžana Guo. Vēsturi virzot, dzimteni mīlot

在某个烽火连天的岁月，诗人Rainis爱上了他的国家，作家Aspazija爱上了Rainis。从此，在往后漫长的岁月里，拉脱维亚人民爱上了这两位伟大的文人，而远在东方的我们爱上了拉脱维亚。

Rainis和Aspazija的传奇和他们所处的时代脱不开关系，他们生活的19世纪末20世纪初，正是全世界政权交替，变革迭起，社会转型，思想动荡的时代。伴随着政治局势的变动，人们的思想也经历着激烈的碰撞。而在这个时候，社会思潮正需要先锋的引领。在普遍的迷惘中，无论谁率先看出了未来的走向，就有责任为社会引领道路，为人民指明方向。在世纪之交的拉脱维亚，诗人Rainis、Aspazija夫妇应运而起，扮演了引领者的角色，用手中的笔勾画未来，用文学创作凝聚起民族精神。时代孕育了他们的传奇人生，他们也造就了一个时代。

若想读懂Rainis，就要看到他作为政客和文人的两张面孔。作为政客的Rainis是热血而任性的，他对自己的祖国怀有一种近乎偏执

Pirms simts gadiem dzīvojušais Rainis mīlēja savu valsti, Aspazija mīlēja Raini. Latvijas tauta mīl abu dzejnieku daiļradi, un mēs, kas dzīvojam pasaules otrā galā, mīlam Latviju.

19. un 20. gadsimta mija bija lielu pārmaiņu laiks visā pasaulē. Parasti šādos apstākļos arī cilvēku domās rodas nemiers un tauta sāk meklēt vadoni, kurš rādīs pareizu ceļu. Nav svarīgi, kas ir šis cilvēks, ja vien viņš spēj norādīt virzienu, tauta viņam seko. Latvijā par šādiem vadoņiem kļuva Rainis un Aspazija, kuru daiļrade saliedēja tautu. Laikmets radīja Raiņa un Aspazijas likteņus, bet arī viņi radīja jaunu laikmetu.

Rainis bija dzejnieks un politiķis. Rainim politikim bija idealizējoša mīlestība pret savu valsti. Viņš sāpīgi pārdzīvoja, ja viņa idejas netika pieņemtas. Kad viņš atgriezās no trimdas Šveicē, sabiedrības vērtību

的理想式的热爱。然而当他的理想遭遇现实的否定，他就会感到一种怀才不遇的哀愁。流放瑞士、社会主义理想受挫、在议会中不受认可，这种种种境遇都使Rainis和祖国的爱情一波三折。像遭到爱人的误解和伤害之后那样，Rainis一面深爱着拉脱维亚，一面又无法和她相处。但当他真正离开祖国，飘荡四方，远离故土，又会从心底生出难以抑制的国族主义情怀。Rainis深爱着他的祖国，但似乎只有和她保持距离时，这种爱情才得以维持。就这样，Rainis的政治生涯呈现出一种和祖国若即若离，剪不断理还乱的爱情。

在这段苦闷纠葛的爱情中，在现实面前碰壁的Rainis把他的情感和理想投注到文学创作中。政治是严谨而冷漠的，容不得任性和狂热，然而文学却可以是感染和煽动的。当一腔爱国情怀无处挥洒的Rainis把他的感慨写成诗，便成就了一个成功的文人。虽然Rainis没能从政治上改造拉脱维亚，但他通过文学改变了拉脱维亚的文化面貌。在Rainis的引领下，拉脱维亚爆发了一场语言革新运动。他借翻译丰富拉语词汇，以创作革新语言风格，用他大胆而富有创造性的语言为拉语未来的发展指明了方向。作为翻译家和文学家的Rainis是世纪之交拉脱维亚语言革命的引领者。

而说到Aspazija，她本是才华横溢的诗人、剧作家，民心所向的国会议员，叱咤风云的社会活动家，然而却选择藏在Rainis的光环背后，做一个忠诚的支持者和爱人。论文学创作，她的才情不输Rainis，论政治参与，她甚至比Rainis更为得法。Rainis去世后，她坚守在文学创作的路途中，以一己之力将二人的理想抒写到尽头。拉脱维亚不是因为Rainis才记住Aspazija，更像有了Aspazija才塑造出Rainis。

sistēma jau bija mainījusies, Raiņa uzskati zaudējuši aktualitāti. Pārpratumi un nesaņķaņas attālina mīlošus cilvēkus, līdzīgā situācijā nonāca arī Rainis pēc trimdas. Lai samazinātu vilšanās rūgtumu, viņš daudz ceļoja ārpus Latvijas. Taču no attāluma viņš vēl vairāk idealizēja Latviju un savu tautu.

Pārdzīvojumus par valsts likteni Rainis pārvērtā literārajos darbos. Iesaistoties politiskajā darbībā, Rainim neizdevās pārveidot Latviju. Bet ar savu literāro talantu viņš spēja pārveidot Latvijas kultūras tēlu. Aktīvi un radoši iesaistoties rakstīšanā un tulkošanā, Rainis bagātināja latviešu valodu.

Aspazija, kas bija spilgta personība sabiedriskajā dzīvē un literatūrā, ļoti talantīga, ļoti aktīva, atbalstīja Raini, pati paliekot viņa ēnā. Arī pēc Raiņa nāves Aspazija turpināja to ceļu, ko bija izvēlējušies viņi abi. Nevis Latvija atceras Aspaziju Raiņa dēļ, bet Rainis pastāvēja, pateicoties Aspazijai.

Laiks iet, viss mainās. Arī mūsdienās abu literātu darbos var smelties noderīgas idejas, kā valstij saglabāt savdabīgumu ekonomikas un kultūras globalizācijas apstākļos. Pirms simts gadiem Rainis un Aspazija rādīja tautai pareizo virzienu, simts gadus vēlāk Latvija var izvēlēties, kā rīkoties: pakļauties kultūru saplūšanas vilnim vai aizstāvēt savas unikālās īpatnības? Arī tagad ir pārmaiņu laiks, un varbūt atbildes uz jautājumiem par Latvijas tālāko attīstību ir jāmeklē Raiņa un Aspazijas paustajās domās?

昔人已逝，时过境迁。然而时至今日，二位大师的精神仍可为拉脱维亚在现代的发展带来启示。在全球化日益推进的今天，经贸一体，文化趋同，世界呈现出彼此融合的趋势。在这种情形下，各个国家都热衷于敞开国门，与世界交融，又有多少民族还坚守着自己的文化阵地，保持着民族性和独有的文化面貌？一百年前拉脱维亚在先贤的引领下觉醒，开始了民族身份的构建。一百年后，面对全球化的推进，她是该投身文化融合的浪潮，还是呵护先人留下的遗产，保持拉脱维亚语言文化独有的特色？当今正是变动转型的时代，也许全球又将迎来百年前那样轰轰烈烈的变革。变动中的拉脱维亚应当何去何从？也许该从先贤Rainis和Aspazija的精神中寻找答案。

Guns Džans

Projekta konkursa laureāts, labākā tulkojuma autors

Guns Dzans, Pekinas Svešvalodu universitātes Arābu valodas institūta Arābu valodas studiju programmas 3. kursa students

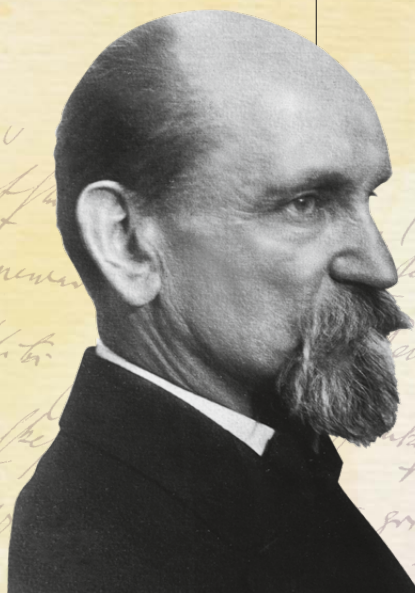
Gong Zhang, 张工 (CN),
fakultāte 阿拉伯学院,
studiju programma
阿拉伯语, kurss 三年级,

Vispirms es vēlos runāt par latviešu valodu, bez kuras es nebūtu uzzinājis par šo projektu. Tā ir sagādīšanās, ka es mācos latviešu valodu kā trešo svešvalodu, tomēr uzskatu to par liktenīgu sagādīšanos. Pirms latviešu valodas mācību uzsākšanas es neko nezināju par tautu, kas dzied, dejo un caur paaudzēm nodod tālāk tautas dzeju. Valoda ir tikai rīks, daudz lielāka nozīme ir kultūrai, kas slēpjas valodā.

Tulkošanas projekts ir veiksmē manā ceļā. Projekta laikā es daudz uzzināju par rakstnieku un cīnītāju, par to, kā viņš domā un rīkojas. Rainis ir rakstnieks, kurš raksta savai tautai, bet vienlaikus ir arī cīnītājs, kurš cīnās par nākotni, izmantojot vārdus kā ieročus.

Nevar arī ignorēt neaizmirstamo pieredzi, kas gūta projekta laikā. Tā ietver gan sarūgtinājumus, cīnoties ar grūtībām un meklējot atbalstu pie manas pasniedzējas Marijas, gan prieku, daloties savās pārdomās ar grupas biedriem.

Es ceru, ka arī nākotnē tiks piedāvātas līdzīgas iespējas latviešu un citu valodu apguvējiem.

Guns Džans. Atdzejojums

张工译作

Rainis.

Šī dzīve bij tukša

Šī dzīve bij tukša –
 Tu saturu lēji;
 Šī dzīve bij kaila –
 Tu puķes sēji;
 Šī dzīve bij auksta –
 Tu dvašu dvesi;
 Šī dzīve bij tumša –
 Tu sauli nesi.

Es atkal sauli
 Varēšu vēstīt,
 Mīrušās krūtīs
 Cerību dēstīt.

No dzejoļu krājuma
 „Tālas noskaņas zilā vakarā”

Rainis

生命曾经空洞

生命曾经空洞——
 是你倾注内容；
 生命曾经赤贫——
 是你植下花朵；
 生命曾经冰凉——
 是你口吐气息；
 生命曾经黑暗——
 是你带来太阳。

再一次

我将能誓日而宣，
 在死去的胸膛上
 遍植希望。

蓝夜里的远绪

Vītauta Dižā Universitāte (Kauna, Lietuva)

*Vītauta Dižā
Universitāte
(VDU) ir viena
no liberālākajām
Lietuvas
augstskolām.*

Vītauta Dižā Universitāte (VDU) ir viena no liberālākajām Lietuvas augstskolām, kas turpina 1922. gadā Lietuvas pagaidu galvaspilsētā Kauņā dibinātās Lietuvas Universitātes misiju. Pašlaik VDU ir viena no 14 augstākās izglītības iestādēm Kauņā.

VDU studentus, mācībspēkus un absolventus vieno *artes liberales* ideja. Universitātē plaukst brīva radošā doma, tiek nodrošināta studiju un zinātnes kvalitāte, tiek veidotas sekmīgas starptautiskās attiecības.

Vītauta Dižā vārds universitātei piešķirts 1930. gadā par godu Lietuvas Dižkunigaitim Vītautam, atzīmējot viņa 500 gadu jubileju. 1950. gadā universitāte tika slēgta, atjaunota – 1989. gadā.

Mūsdienās universitāti veido 10 fakultātes un divi institūti. Latviešu valodu kā brīvās izvēles priekšmetu var apgūt jebkuras specialitātes students, taču vispopulārākā tā ir humanitāro zinātņu fakultātes studentu vidū. Pēdējā laikā interese par latviešu valodu ir ļoti samazinājusies, jo tai ir jākonkurē vēl ar 30 citām svešvalodām. Latviešu valodas un citu svešvalodu apguvi universitātē administrē Svešvalodu institūts. Lekcijas notiek intensīvi – katru dienu pa vienai akadēmiskai stundai. Universitātē ir iespēja apgūt divu līmeņu valodas kursus (A1 un A2). Latviešu valodas programma izveidota, sadarbojoties ar VDU Humanitāro zinātņu fakultātes Letonikas centru un izmantojot tā mācību bāzi un bibliotēku. Reizi nedēļā interesenti tiekas VDU Baltu klubā, kur var turpināt Latvijas kultūras iepazīšanu neformālā gaisotnē.

Projekta koordinators augstskolā

Konkursa sākumā studenti par Raini un Aspaziju zināja ne vairāk, kā viņu uzvārdus un to, ka viņi ir Latvijas dzejnieki, dramaturgi. Projektā kopā pavadītais laiks bagātināja studentu izpratni par Raiņa un Aspazijas lomu Latvijas kultūrā, par viņu daiļrades plašumu un dažādību, par viņu personībām un dzīves gājumu. Īpaši vērtīgu pieredzi studenti guva, tulkojot Raiņa un Aspazijas tekstus, kas bija piedāvāti konkursam. Tulkojot noderēja ne tikai vārdnīcas, bet arī konsultācijas un pat diskusijas. Ne visi studenti, kas bija iesaistījušies, spēja pārvarēt šo sliekšni. Viena lieta ir lasīt pārtulkotos daiļdarbus, pavisam cita – pašam mēģināt darboties tādas valodas laukā, ko augstskolā nereti dēvē par „reto svešvalodu” un ko studenti lielākoties apgūst bez skaidras perspektīvas par tās izmantošanas iespējām

Nejauša un patīkama sakritība – 2015. gada oktobrī Lietuvas Tulkotāju savienība par labāko gada tulkotāju izcēla Renatu Zajančkauskaiti (*Renata Zajančkauskaitē*) – svētā Jeronīma prēmija viņai tika piešķirta par latviešu literatūras tulkojumiem lietuviešu valodā, it īpaši par lietuviešu lasītāju iepazīstināšanu ar Zentas Mauriņas humānisma idejām piesātināto daiļradi.

Latviešu kultūra un literatūra ir bagāta, Lietuvā vēl maz, kas ir tulkots, maz izdots – tā tad darba lauks lietuviešiem ir plašs.

Konkurss „Atrasts tulkojumā. Rainis un Aspazija” palīdzēja atrast ne tikai Raini un Aspaziju, bet arī atvērt jaunus apvāršņus jaunu cilvēku dzīvē, mudināja pārdomāt savu personīgā ceļa virzienus, attieksmi pret savu tautu un arī pret kaimiņvalsts kultūru.

Lai veiksmīgi turpinās ceļš uz radošiem atklājumiem!

Mg. philol.
**Kristina
Vaisvalavičienė**

*Vītauta Dižā Universitātes
Humanitāro zinātņu
fakultātes Letonikas centra
darbiniece, Lietuviešu
literatūras katedras
doktorante, asociācijas
„Lietuvas un Latvijas forums”
sekretāre*

Daina Zozaitė

Projekta konkursa laureāte, labākās esejas autore

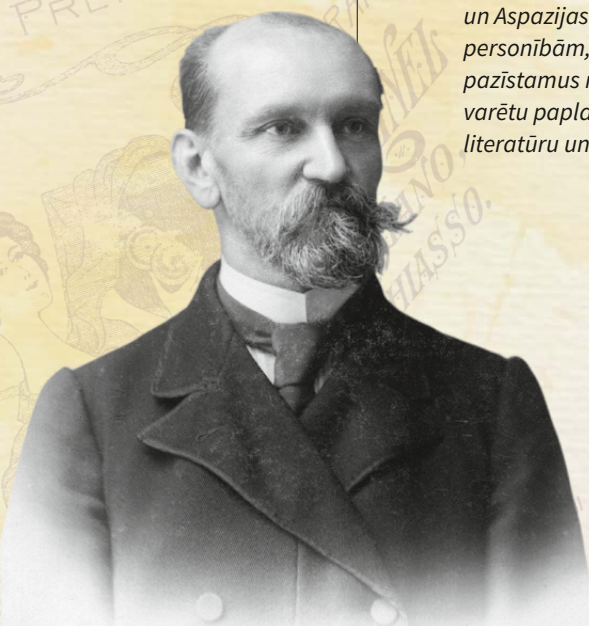
Daina Zozaitė, Vītauta Dižā Universitātes (Lietuva) maģistra studiju programmas Kultūras mantojums un tūrisms 1. kursa studente

Daina Zozaitė, Vytauto Didžiojo universitetas (LT), magistro studijų programa „Kultūros paveldas ir turizmas“, 1. kursas

Latviešu valodu Vītauta Dižā Universitātē mācījos divus semestrus (A1, A2), pusgadu – Latvijas Universitātē (B1).

Mācoties jebkuru svešvalodu, gadās lietas, kas ir vieglākas, kā arī tādas, kas padodas grūtāk. Tā bija arī ar latviešu valodu. Tās apguve man nesagādāja lielas grūtības, lai arī gramatika joprojām rada dažādas problēmas. Mācoties valodu, man bija ļoti interesanti uzzināt jaunus latviešu valodas vārdus, dažādas to nozīmes un nozīmju nianses, jaunas frāzes un izteicienus.

Konkurss bija patiešām lietderīgs un interesants, jo iepazināties ar slaveniem Latvijas kultūras darbiniekiem un viņu daiļradi. Teksta tulkošana ļāva pārbaudīt savas zināšanas un prasmes, bet esejas vai interpretācijas rakstīšana – kultūras un teksta izpratni. Būtu lietderīgi turpināt šādu konkursu organizēšanu arī nākotnē, neapstājoties tikai pie Raiņa un Aspazijas daiļrades un abu dzejnieku personībām, bet izvēloties arī citus pazīstamus rakstniekus. Domāju, ka šādi varētu paplašināt zināšanās par Latvijas literatūru un vairogt interesi par to.

Daina Zozaitē. Kai nēra atsakymū, lieka tik klausti

Daina Zozaitē. Kad nav atbilžu, atliek tikai jautāt

Taip ir matau Aspazijā, sēdinčią nuleis-
tomis rankomis, žvelgiančią kažkur ī toļī
priēš save. Sustingusią ir susikaupusią,
o viduje kenčiančią mums nežinomus
skausmus. Paskui ji atitoksta, sukruta ir
vēl imasi darbo.

Ar lengva būti rašytoju? Taip. Ne. Kas
žino. Atsakymā turbūt geriausiai žino tik
pats rašytojas. O kā mes, paprasti žmonēs,
kurie tik skaito, žinom? Ar suprantam, kiek
savēs yra įdedama į kūrinį, kokia dalis yra
paaukojama? Gal. Galima tik įsivaizduoti...
Nekalbu apie lengvų romanų autorius,
kurie po kurio laiko nublanksta ir kažkur
dingsta. Ne, mintyse mąstau apie tuos, ku-
rie iš tikrųjų atiduoda save darbei. Tačiau
yra ir kita – tamsesnė – pusė. Kai reikia
rinktis tarp to, kā nori rašyti ir to, kā reikia
rašyti. Kiekvienas laikmetis diktuoja savo
tiesas, idealus, mintis. Sunku atspėti, kā
iš tikrųjų nori girdėti visuomenė. Vienas

Manu acu priekšā parādās Aspazijas tēls.
Viņa sēž ar nolaistām rokām, skatās kaut
kur tālumā. Sustingusi un koncentrējusies,
bet dziļi sevī – cieš mums nezināmas sā-
pes. Pēc mirkļa viņa atjēdzas, sakustas un
atgriežas pie darba.

Vai viegli būt rakstniekam? Jā. Nē. Kas to
lai zina... Atbildi droši vien vislabāk zina
tikai pats rakstnieks. Bet ko gan mēs, pa-
rasti ļaudis, kuri tikai lasa, varam zināt? Vai
varam saprast, cik daudz pūļu jāiegulda
daiļdarbā un cik daudz tam tiek ziedots?
Varbūt. Varam tikai iedomāties... Es neru-
nāju par vienkāršo romānu autoriem, kas
pēc kāda laika nobāl un kaut kur pazūd.
Nē, domāju par tiem, kas patiešām sevi at-
dod darbam. Taču ir arī cita – drūmāka –
pusē. Kad vajag izvēlēties starp to, ko tu
gribi rakstīt, un to, kas ir jāraksta. Katram
laikmetam ir sava taisnība, ideāli, idejas.
Grūti ir uzminēt, ko patiešām grib dzirdēt

neteisingas žingsnis – ir tu jau pamirštas. Tai ar lengva būti rašytoju? Jei paklaustum Aspazijos, ką ji atsakytų? Ne, nelengva, tačiau verta. Ar ne?

Aspazija atsilošia ir užsimerkia. Veidu nuslenka palengvėjimo šešėlis. Kaži kas dabar dedasi jos mintyse?

Ką reiškia būti rašytoju? Būti tautos šaukliu, jos švietėju? Teisybės ieškotoju? O gal linksminti ir liūdinti skaitytoją? Vieno atsakymo nėra. Galbūt geriausias atsakymas – būti savimi. Rašyti tai, ką nori rašyti. Nesislėpti, nebijoti būti kitokiam. Ir klausyti savo širdies, ar ne taip, Aspazija? Juk galiausiai tokį atsakymą tu suradai ir priėmei.

Ji vėl sėdi sustingusi, žiūrėdama į nieką. Staiga sujuda iš sąstingio ir vėl ima plunksną į ranką. Lūpos sukruta, tačiau žodžių negirdėt.

Koks vis dėlto tas rašytojo kelias? Pilnas nusivylimų ir ašarų, įkvėpimo ir aistros. Kelias pilnas pakilimų ir nuosmukių. Ne visos dienos bus laimingos ir šviesios. Bet ne visos naktys bus tamsios ir sunkios. Argi ne tu tai žinai geriausiai, Aspazija?

Aspazija lėtai pakyla iš kėdės. Nueina prie lango ir stebi gatvę. Ką matai, Aspazija?

sabiedriba. Viens nepareizs solis – un tu jau esi aizmirsts. Vai tad viegli būt rakstniekam? Ja pajautātu Aspazijai, ko viņa teiktu? Nē, tas nav viegli, taču ir tā vērts. Vai ne?

Aspazija atsēžas krēslā un aizver acis. Sejā atplaukst viegluma ēna. Kas pašlaik notiek viņas domās?

Ko nozīmē būt rakstniekam? Būt tautas vadonim, tās apgaismotājam? Taisnības meklētājam? Bet varbūt lasītājs ir jāuzjautrina vai jāskumdina? Vienas atbildes nav. Varbūt vislābākā atbilde ir būt pašam sev. Rakstīt to, ko tu gribi. Neslēpties, nebaidīties būt citādam. Un klausīties savā sirdī. Vai taisnība, Aspazija? Vai tad ne tādu atbildi beidzot tu atradi un pieņēmi?

Viņa atkal sēž sastingusi, skatoties tukšumā. Pēkšņi sakustas no sastinguma un atkal ņem spalvu rokās. Lūpas sakustas, taču vārdus nevar sadzirdēt.

Kāds tad ir tas rakstītāja ceļš? Pārpilns ar vilšanas un asarām, iedvesmu un degsmi. Ceļš pārpilns ar pacēlumiem un kritumiem. Ne visas dienas būs laimīgas un gaišas, tāpat arī ne visas naktis būs tumšas un grūtas. Vai tad ne tev tas ir zināms vislabāk, Aspazija?

Aspazija lēni pieceļas no krēsla. Aiziet pie loga un vēro ielu. Ko tu redzi, Aspazija?

Regīna Sabonīte

Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore

Regīna Sabonīte, Vītauta Dižā Universitātes (Lietuva) maģistra studiju programmas Lietišķās lietuviešu valodniecības 1. kursa studente

Regina Sabonyté, Vytauto Didžiojo universitetas (LT), magistro studijų programa „Taikomoji lietuvių kalbotyra“, 1. kursas

Latviešu valodu Vītauta Dižā Universitātē mācījos divus semestrus (A1, A2). Mācībās veicās labi. Man personiski mācīties bija noderīgas gan kā lietuvietei, gan kā lituānistikas studentei – bija interesanti vērot, cik ātri var apgūt lietuviešu valodai radniecīgu valodu, cik daudz jau saprotu pirms tās apguves. Latviešu valodas prasmes noderēja, jo iegūtās zināšanas varēju izmantot studijās, protot latviski, varēju labāk iepazīt arī latviešu kultūru.

Piedaloties projektā, bija interesanti tuvāk iepazīt Raini un Aspaziju – vairāk uzzināt ne tikai par viņu daiļradi, bet arī par personībām. Visgrūtākais darbs projektā bija teksta tulkošana (problēmas sagādāja garie un sarežģītie teikumi, sintaktiskās konstrukcijas). Ne mazāk sarežģīti bija izveidot kontaktu ar Raiņa tekstu, rakstot interpretāciju. Taču priedājos, ka abi uzdevumi nebija pārlietu viegli – tas mudināja iedziļināties un pilnveidot latviešu valodas prasmes.

*Kungsti jenujama
Rafenberg jaduje!
jandjama man tola jchodeen jraunus,
ka' drama "Gandhtas jafjbas
jnuos of lajfta jraun usf, us-
jant a b'bbels arhivdu "weat
R. 11*

Rainis. Bērnu audzināšana (fragments) Regīnas Sabonītes tulkojums

Rainis. Vaiku auklējimas (fragmentas) Regīnos Sabonytēs vertimas

Bērnu audzināšana ir pamats, uz kuru tiklab katra ģimene, kā tauta dibina un var dibināt savu pastāvēšanas un laimības ēku. Krietna, prātīga bērnu audzināšana ir tas avots, no kura verd dzīvība, prieks un svētība pašiem bērniem, viņu vecākiem, veselām ģimenēm un tautām, kamēr bērnu pienācīga neievērošana un nolaišana atnes postu un visādu nelaimi visiem. Pēdējā laikā arī pie mums sāk piegriezt lielāku vērību, nekā tas agrāk notika, labības, koku, lopu u. c. audzināšanai. Katrs zina, ka jaunā ābelīte dārzā, neuzpotēta, nepiesieta pie koka un citādi neapkopta, izaug kā meža ābele, lika, greiza, un dod sikus, skābus ābolus. Kad nu mēs tā, lai sagaidītu labākus augļus, tik ļoti rūpējamies par stādu un lopu audzēšanu, cik daudz lielāka vērība gan nebūtu jāpievērš savu bērnu – cilvēku – audzināšanai, kuri nesalīdzināmi augstāki radījumi par zāli laukā, kokiem dārzā un par katru citu dzīvnieku pasaulē. Šī au-

Vaiku auklējimas yra pamatai, ant kurių tiek kiekviena šeima, tiek tauta kuria ir gali kurti savo gyvavimo bei palaimos namus. Doras, išmintingas vaikų auklėjimas yra tas šaltinis, iš kurio trykšta pačių vaikų, jų tėvų, ištisų šeimų ir tautų gyvybė, džiugesys bei palaiminimas, o neatsakingas požiūris į vaikus ir aplaidumas juos auklėjant visiems atneša žalą ir visokias nelaimes. Pastaruoju metu pas mus imta skirti daug daugiau dėmesio javų, medžių, gyvulių ir kt. priežiūrai. Kiekvienas žino, kad jauna obelaitė, pasodinta sode, bet nepaskiepyta, nepririšta prie kuolelio ir kitaip neprižiūrėta, išauga kaip laukinė obelis – kreiva, sukrypusi, ir veda mažus, rūgščius vaisius. Jeigu mes, norėdami sulaukti geresnių vaisių, taip jau rūpinamės daigų ir gyvulių priežiūra, ar nevertėtų daug didesnę dėmesį skirti ir savo vaikų – žmonių – auklėjimui, būtybėms, išsivysčiusioms nepalyginamai labiau nei

dzināšana tiešām jāveic ar sevišķu rūpību. Nepietiek vien, kad bērnam dod apģērbu un paēst, – viņam jāsniedz arī gara barība, jāattīsta viņa saprašana un jāloka viņa prāts uz labiem, krietniem tikumiem un centieniem. Tikai caur audzināšanu cilvēks top par cilvēku. Kas bērns būtu bez audzināšanas? Stāsta, ka cilvēka bērns, uzaudzis kopā ar kazu un nedzirdējis nekādas cilvēku valodas skaņas, prātis, liels uzaudzis, tikai blēt kā kaza. Nav nekāds brīnums, ja cilvēka gars un prāts attīstās pēc tā, ko un cik daudz iegaumējama un izprotama viņš savā mūžā ievāc, ko viņš redz un mācās. Ir bijuši un vēl tagad rodas daži teorētiķi, kuri aizstāv domas, ka cilvēks, kas no viņa iznāk, rodas tikai caur audzināšanu. Kad arī nepiekrītu šīm domām, pieņemot, kas arī zinātniski pierādīts, ka cilvēkā iedzimst dažas gara dāvanas, daži gara virzieni, taču, nenoliedzami, ļoti daudz cilvēka attīstībā vai neattīstībā spēj darīt audzināšana. Vecāki bērns, tas droši nosakāms, var ieaudzināt dzīšanas uz čaklumu vai arī kūtrumu, uz patiesību vai meliemi, uz vecāku un savas dzimtenes mīlēšanu vai otrādi – tieši tā, kā viņi bērniem ar savu priekšzīmi un vārdiem māca labu vai ļaunu.

Krietnam bērnu audzinātājam pašam jābūt apgaismotam cilvēkam. Tādēļ, ja gribam, lai arī svarīgais darba lauks – bērnu audzināšana – mūsu tautā dienu no dienas sasniegtu lielāku pilnību, tad bez apstājas jā rūpējas par to, ka gaismā arvien vairāk izplatītos tautā. Jo sapratīgāki vecāki būs, jo sapratīgākus, dzīves un cilvēces prasījumiem piemērotākus viņi uzaudzinās savus bērnus.

pievū žolē, vaismedžiai ar bet kuris kitas gyvūnas pasaulyje. Auklėti vaikus reikia su ypatingu rūpestingumu. Neužtenka, kad vaikas būtų tik aprengtas ir pavalgydintas, jam reikia duoti ir dvasios peno, reikia skatinti mąstyti, lavinti jo protą, kad jis įgytų gerus įpročius ir jo siekiai būtų dori. Tik auklėjamas žmogus tampa žmogumi. Kuo taptų vaikas be auklėjimo? Pasakojama, kad vaikas, kuris augo kartu su ožka ir visai negirdėjo žmonių kalbos, suaugęs irgi bliovė kaip ožka. Nieko čia keisto – juk žmogaus protas ir dvasia vystosi priklausomai nuo to, kokią informaciją per savo gyvenimą jis įsidėmi ir apmąsto, ką mato ir ko mokosi. Yra buvę, o ir dabar atsiranda teoretikų, kurie teigia, kad žmogus ir tai, kuo jis tampa, priklauso tik nuo auklėjimo. Nors ir nepritartume šioms mintims, sakydami, kad kai kurios dvasios dovanos bei polinkiai yra įgimti (o tai įrodyta ir mokliškai), tačiau negalime paneigti, kad žmogaus dvasinė raida ar jos sąstingis labai priklauso nuo auklėjimo. Galima drąsiai teigti, kad tėvai savo vaikams gali įskiepyti polinkį į darbštumą ir tingumą, sąžiningumą ir veidmainystę, meilę tėvams ir gimtinei ir atvirksčiai – priklausomai nuo to, ko – gero ar blogo – savo pavyzdžiu ir žodžiais jie moko savo vaikus.

Tikras vaikų ugdytojas pats turi būti šviesus žmogus. Todėl, jei norime, kad ir svarbus tikslas – vaikų auklėjimas – mūsų tautoje diena iš dienos tobulėtų, reikia nepaliaujamai rūpintis, kad šviesa vis plačiau sklįstų tarp mūsų. Kuo išmintingesni bus tėvai, tuo išmintingesnius, gyvenimo ir žmonijos poreikius atliepiančius vaikus jie užaugins.

Arī skolotājiem jāievēro viņu amata augstais svars un arvien jācenšas paplašināt un papildināt savas zināšanas. Skolotājs, kas, savu amatu ieņēmis, jūtas nu esam pilnīgs, kas turklāt arī aktīvi neiesaistās tautas priekos un bēdās, nav īsts tautas skolotājs, bet tikai algots gans, kam viņa amats un viņa ganāmais pulks nav pieauguši pie sirds. Paldies dievam, mums ir daudz krietnu skolotāju, bet netrūkst arī vēl daudz tādu, kuri drīzāk noderētu kaut kādā citā amatā nekā skolotāja.

Mokytojai taip pat turėtų suvokti savo amato svarbą ir nuolat stengtis plėsti bei gilinti savo žinias. Mokytojas, kuris išmano savo amatą ir jaučiasi visko pasiekęs, bet kartu su savo tauta neišgyvena jos džiaugsmų ir sunkumų, negali vadintis tikruoju tautos mokytoju, nes jis – tik samdomas piemuo, kuris širdies gelmėse nėra suaugęs su savo darbu ir kaimene. Ačiū Dievui, turime daug dorų mokytojų, tačiau nestinga ir tokių, kurie labiau tiktų ne mokytojo, o kitokiam darbui.

Collegium Minus un Collegium Novum

Poznaņas Ādama Mickeviča universitāte (Polija)

Poznaņas Ādama Mickeviča universitātē ideju par latviešu valodas mācīšanu poļu studentiem pirmo reizi sāka īstenot 20. gadsimta 80. gadu beigās.

Poznaņas Ādama Mickeviča universitātē ideju par latviešu valodas mācīšanu poļu studentiem pirmo reizi sāka īstenot 20. gadsimta 80. gadu beigās, šo kursu iekļaujot lietuviešu filoloģijas studiju programmā. Orientālistikas un Baltistikas nodaļa Mihala Hasjuka (*Mihal Hasiuk*) vadībā 1988. gadā ieguva tiesības uzņemt studentus lietuviešu filoloģijas studijām, un šās programmas studenti trešajā kursā sāka apgūt arī latviešu valodu.

Lēmums piedāvāt latviešu valodas studiju iespējas Poznaņas Ādama Mickeviča universitātē nebija pieņemts nejauši. Valodniecības institūtā studenti var apgūt ļoti daudz dažādu valodu – gan Eiropas valodas, gan arī afrikāņu un Āzijas tautu valodas.

Lēmums par latviešu valodas mācīšanu bija saistīts ar domu turpināt profesora Staņislava Francišeka Kolbuševska (*Stanisław Franciszek Kolbuszewski*) iesākto darbu. Profesors strādāja universitātē no 1955. līdz 1986. gadam, savus pētījumus viņš veltījis latviešu valodai, latviešu dialektoloģijai, slāvu un baltu valodu kontaktu izpētei u. c.

Pirmie studenti latviešu filoloģijas studiju programmā tika uzņemti 2003./2004. akadēmiskajā gadā. Patlaban Baltistikas nodaļa ir iekļauta Valodniecības institūtā, kas savukārt ietilpst Moderno valodu fakultātē. 2015./2016. akadēmiskajā gadā latviešu valodu mācās divas lietuviešu filoloģijas studentes.

Projekta koordinators augstskolā

Latviešu valodu Poznaņas Ādama Mickeviča universitātē pasniedzu kopš 1999. gada. Šajā universitātē esmu arī ieguvusi doktora grādu salīdzināmajā valodniecībā. Regulāri sadarbībā ar kolēģiem un studentiem organizēju Latvijas kultūras dienas. Ļoti priecājos, ka mūsu augstskola varēja piedalīties šajā konkursā, jo latviešu filoloģijas studijas Valodniecības institūtā pašlaik izvēlas diezgan maz studentu, daudz vairāk jauniešu vēlas studēt zviedru vai, piemēram, ķīniešu valodu. Mūsu institūtā ir iespēja studēt 30 valodas, tostarp arī eksotiskās, tomēr arī latviešu filoloģijas studijas pagaidām pat ar ļoti mazu studentu skaitu turpina ik pēc diviem gadiem uzņemt jaunus studentus. Ceram, ka kopīgiem spēkiem pārvarēsim šos grūtos laikus un panāksim, ka latviešu kultūra un valoda arī turpmāk būs pieejama ikvienam interesentam Poznaņā.

Ziņu par UNESCO organizēto konkursu mūsu studenti uzņēma ar pacilātību, taču sākumā pieteikties vēlējās tikai piektā kursa studente Aleksandra Mroziņska (*Aleksandra Mrozińska*). Ar laiku viņai pievienojās vēl divas trešā kursa studentes – Anna Haščiņska-Ruda (*Anna Chaszczyńska-Ruda*) un Ramona Matuleviča (*Ramona Matulewicz*). Dalība konkursā deva viņām papildu stimulu uzzināt vairāk par literātu dzīvi, darbiem un viņu paustajām idejām. Nodarbību laikā ne reizi vien analizējām abu literātu darbus, video sižetus par Raiņa un Aspazijas 150. jubilejas gada pasākumiem. Šādi mūsu studentes varēja uzlabot savas tulkošanas, runas un rakstīšanas prasmes. Nenovērtējama ir arī uzstāšanās, dzejas deklamēšanas pieredze, kā arī pasākumu organizēšanas darbi, kas saliedēja kolektīvu.

Dr. philol.
Tatjana Navicka

*Latviešu valodas un kultūras
lektore Poznaņas Ādama
Mickeviča universitātē*

Anna Haščiņska-Ruda

Projekta konkursa laureāte, labākās esejas
un labākā tulkojuma autore

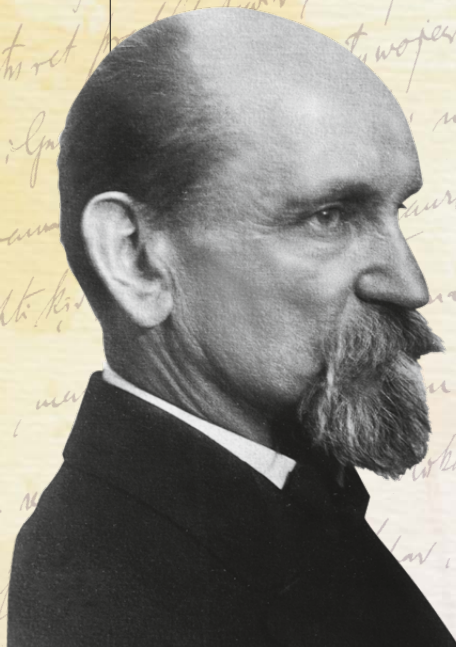
Anna Haščinska-Ruda,
Poznaņas Ādama Mickeviča
universitātes (Polija) Moderno
valodu un literatūras studiju
fakultātes Baltoloģijas – latviešu
filoloģijas 3. kursa studente

*Anna Chaszczyńska-Ruda,
Uniwersytet im. Adama
Mickiewicza w Poznani
(PL), Wydział Neofilologii,
Specjalność baltologia -
filologia łotewska, III rok*

*Piedalīšanās konkursā bija liels piedzīvojums!
Man patika, ka UNESCO un Eiropas
Savienība palīdz attīstīt un izplatīt zināšanas
par latviešu kultūru Eiropā un pasaulē.
Tas ir ļoti svarīgi, lai iespējami daudz
cilvēku uzzinātu par latviešu kultūru un
literatūru, jo līdz šim, man šķiet, latviešu
kultūra pasaulē ir mazpazīstama.*

*Esmu apmierināta, ka studēju latviešu
filoloģiju un ka studējot man bija iespēja
uzzināt, kāda ir dzīve, tradīcijas un kultūras
mantojums Latvijā. Nodarbības universitātē
bija ļoti svarīgas un interesantas.*

*Tagad es zinu, ka izvēle studēt latviešu
filoloģiju bija lielisks lēmums.*

Anna Chaszczyńska-Ruda. Esej o referacie Rainisa „Referat na Święta Kultury. 5.06.1920 r.”

Annas Haščińska-Ruda. Eseja par Raiņa referātu Kultūras svētkos 1920. gada 5. jūnijā

Praca Rainisa wygłoszona z okazji Świąt Kultury dla mnie ma jeden wydźwięk: młodzież to najważniejsze ogniwo kultury i sztuki. Według mnie, właśnie tę myśl autor chciał podkreślić w swym przemówieniu. Z owej pracy wylaniają się trzy kluczowe tezy, z którymi się całkowicie zgadzam, a mianowicie: młodość tworzy kulturę i sztukę, dzięki sile młodości kultura i sztuka są podtrzymywane, poprzez uniwersalizm młodość prowadzi do długowieczności zarówno kultury, jak i sztuki.

Z wypowiedzi Rainisa można wywnioskować, że młodość szybko się nudzi, wpada więc na nowe pomysły, co daje początek nowej kulturze, a ta z kolei, prowadzona świeżymi ideami, powołuje do życia sztukę. Zastanówmy się, czy sztuka mogłaby istnieć bez nowych, młodych pokoleń? Jeśli odpowiemy tak, to następnie zapytalibyśmy: jaka by ona była? Jeśli z kolei

Esejas nosaukumā minētajam Raiņa referātam, šķiet, ir viena jēga: svarīgākais mākslas un kultūras elements ir jaunatne. Manuprāt, autors savā runā vēlējas uzsvērt tieši šo domu. Darba galvenās tēzes, kurām es pilnībā piekritu, ir sekojošas: jaunatne rada kultūru un mākslu, pateicoties jaunatnes spēkam kultūra un māksla turpina dzīvot, jauniešu universālisms ved uz kultūras un mākslas ilgmūžību.

No Raiņa vārdiem varam secināt, ka jaunatne drīz nogurst un no šā noguruma rodas arvien jaunas idejas, kas veido jaunas kultūras sākumu. Savukārt uz jaunatnes idejām balstīta kultūra veido mākslu. Aizdomāsimies, vai māksla varētu pastāvēt bez jaunām paaudzēm? Ja atbildēsim jā, tad nākamais jautājums būs – kāda tā varētu būt? Ja tomēr dosim negatīvu atbildi, tad būtu vērts apsvērt, vai protam saskatīt jaunatnes potenciālu mākslas kontekstā?

odpoviemy negatywnie, to warto byłoby rozważyć, czy dostrzegamy potencjał młodości w kontekście sztuki? Odpowiedzi na te pytania nie są wcale skomplikowane. Gdyby nie nowe pokolenia sztuka nie mogłaby się rozwijać. To młodość porwana nowymi ideami, dostaje impuls do działania, a więc i tworzenia.

Najwspanialsze dzieła młodego ducha to kultura i sztuka, lecz czym byłby dzisiejszy świat bez dorobku kultury antycznej? W pełni zgadzam się z trafnie przez Rainisa przytoczonym przykładem odwołującym się do sztuki greckiej. Oczywiście na świecie nie brakuje i innych wartościowych dzieł sztuki, ale najczęstsze są powroty do antycznego dorobku Greków i Rzymian, czego najlepszym przykładem jest epoka renesansu. To w nim poszukiwał on inspiracji, a jego sztandarowym hasłem i celem było odrodzenie sztuki i idei antycznych. To antyk zatem wyznaczał kanon piękna i wytyczne, którymi artyści renesansowi byli prowadzeni. Jak wiemy, także np. klasycyzm czerpał pełnymi garściami z antyku, dostosowując go do realiów klasykistycznego świata.

Mimo że niekiedy kojarzymy kulturę antyczną z mędracami, a więc osobami doświadczonymi, już w starszym wieku, to nie możemy zapominać, że to nie kryterium wiekowe wpisuje antyk w młodą duchem kulturę, ale młody duch jej twórców i świeżość ich świątłych umysłów. Gdyby ówczesni Grecy nie pozwolili działać i tworzyć swemu młodemu duchowi, czy mielibyśmy zapierającą dech w piersiach architekturę i rzeźbę antyczną w niemałej części zachowaną po dziś dzień? Jak dłu-

Īstenībā atbildēt uz šiem jautājumiem ne-maz nav sarežģīti – bez jaunās paaudzes māksla nevarētu attīstīties. Tieši jaunatni uz radošumu dzen kāda īpaša iedvesma, kas liek tai pievērsties kaut kā jauna radīšanai.

Visievērojamākie jaunā gara darbi veido kultūru un mākslu, bet kas būtu mūsdien-pasaule bez antīkās kultūras sasniegumiem? Pilnībā piekritu trāpīgajiem Raiņa vārdiem par grieķu mākslu. Protams, vērtīgie mākslas darbi ir atrodami visos laikmetos, taču Eiropas kultūra joprojām atsaucas uz antīko mākslu, uz kuras pamata tā ir radusies. Iedvesmas meklējumi grieķu un romiešu sasniegumos bija īpaši raksturīgi renesanses laikmetam, kura galvenais moto un mērķis bija antīko ideju un mākslas atjaunošana. Antīkā kultūra iezīmēja skaidrā kanonu, kam sekoja renesanses mākslinieki. Kā zināms, arī klasicisma mākslinieki bieži ir atsaukušies uz antīkās pasaules kultūras idejām, pielāgojot tās savai realitātei.

Lai gan mūsdienās bieži vien identificējam antīko pasauli ar gudrājiem, viedājiem, tā-tad gados vecājiem, nedrīkstam aizmirst, ka ne vecuma kritērijs ievieto antīku garā jaunajā kultūrā, bet to radītāju jaunais gars un to apgaismoto prātu svaigums. Ja toreizējie grieķi neļautu darboties un radīt savam jaunajam garam, vai līdz mums nonāktu šie izcilie senās arhitektūras un tēlniecības paraugi? Cik ilgi mums būtu jāgaida sasniegumi matemātikā, ja grieķi savulaik nebūtu tik izcili šajā jomā? Vai mūsdienu morāles kritēriji līdzinātos šodienā esošajiem, ja tie nebūtu balstīti uz seno filozofiju? Vai modernie mākslinie-

go cze kalibymy na waźniejsze dokonania matematyczne, gdyby Grecy nie byli tak dobrymi matematykami? Czy dzisiejsze morale byloby podobne do wspolczesnie obowiazujacych gdyby nie byly one oparte na starozytnej filozofii? Czy artysci mogliby tworzyc nowe, wartosciowe style plastyczne gdybymy nie posiadali podstaw opartych na unikalnej sztuce greckiej?

To wszystko sa pytania retoryczne, nadmienie tylko, ze to mlodość przez swoje pomysly, chęc dzialania, swiezosc i kreatywnosc doprowadzila do stworzenia wielkiej sztuki greckiej. Mlodzi duchem artysci wciadz tworza nie tylko nowe przedmioty, ale i pojecia. Ponadto mlodość cechuje sie sila i pomyslowoscia, dzieki czemu moze ona odkrywac wciadz nowe idee, a dodatkowo ma moc i silę przebicia by wprowadzac je w zycie poprzez własna dzialalnosc tworcza. Dlatego teź autorami najbardziej innowacyjnych rozwiadz i projektów (tych artystycznych, ale nie tylko) sa zazwyczaj glownie mlode pokolenia. Aspazija wypowiedziala sie trafnie na temat swiezych pomyslow w sztuce: „Cała sztuka jest rewolucyjna, poniewaź przelamuje zycie, a niezadowolona z tego z efektu tworzy mu nowe formy. Každy artysta, czy jest tego swiadom, czy nie, jest rewolucjonista – dumnym synem samego diabla Lucyfera”. Mlodość zatem w swojej rewolucyjnosci przyczynia sie do swego rodzaju przelomu w sztuce. Przez swoja buntowniczość i odwage nigdy nie pozwala sie zniewolic i nie podporzadkowanie sie nikomu i niczemu, stawiajac na indywidualizm.

ki varētu radīt jaunus, vērtīgus mākslas stilus, ja tiem nebūtu zināmi pamati, kas balstās uz unikālu grieķu mākslu?

Protams, tie ir retoriski jautājumi, uz kuriem atbildi zina ikviens. Pieminēšu tikai, ka tieši jaunība ar savām idejām, vēlmi darboties, svaigumu un radošumu radija lielo grieķu mākslu. Garā jauni mākslinieki arvien turpina radīt ne tikai jaunas lietas, bet arī jēdzienus. Turklāt jaunību raksturo spēks un izdoma, kas ļauj tai atklāt arvien jaunas idejas, savukārt prasme panākt savu palīdz tās radoši īstenot. Tāpēc arī bieži vien visvairāk inovatīvu risinājumu un projektu (galvenokārt mākslas jomā, taču ne tikai) piedāvā tieši jaunā paaudze. Aspazija precīzi izteicās par svaigām idejām mākslā: „Visa māksla ir revolucionāra, jo viņa salauž dzīvi, neapmierināta ar to, rada dzīvei jaunas formas. Katrs mākslinieks, vai viņš to apzinās vai ne, ir revolucionārs – Lucifera lepnais dēls.” Tādējādi jaunība savā tieksmē pēc kardīnālām pārmaiņām veicina sava veida izrāvienu mākslā. Ar savu dumpnieciskumu un drosmi nekad un nevienam neļauj sevi paverdzināt, neatkarīgi no apstākļiem saglabājot savu individualismu.

Ar neatlaidību un konsekvenci jaunākā paaudze pārņem un savā veidā pārveido iepriekšējo paaudžu kultūras mantojumu, smeļoties iedvesmu senā kultūrā un mākslā. Tādējādi jaunā paaudze atbalsta veco kultūru un mākslu, neļaujot tai pazust un pielāgojot to savām vajadzībām.

Kā savā referātā saka Rainis, jaunās kultūras identificējam ar jaunību, savukārt jaunību ar izklaidību. Protams, var apgalvot,

Dzięki wytrwałości i konsekwencji, młode pokolenie podchwytuje i (na swój sposób) przetwarza dorobek kulturowy poprzednich pokoleń, czerpiąc inspiracje z dawnych kultur i sztuk. Zatem młode pokolenia podtrzymują dawną kulturę i sztukę, nie pozwalając im obumrzeć, lecz dostosowując do własnych potrzeb.

Jak wspomina Rainis w swoim referacie, młode kultury utożsamiamy z młodością, a młodość z roztrzepaniem. Owszem, możemy przyjąć, że młodość jest roztrzepana, bo interesuje się wszystkim. Należy jednak przyznać rację wielkiemu pisarzowi, że to uniwersalność bardziej przebija się w młodości niż owo roztrzepanie. To właśnie dzięki uniwersalności młodości sztuka może być zachowana, tak jak np. sztuka antyczna, ponieważ dzięki młodemu myśleniu, jest ona ponadczasowa i będzie trwała kolejne tysiąclecia. Jej dorobek nigdy nie przepadnie, bo młode idee są w tej sztuce wciąż żywe.

Według mnie, Rainis trafnie stwierdził w jednej ze swych wypowiedzi: „Setki nowych myśli przynosi chwila. Całe życie objąć potrafi jedna chwila, tysiąc chwil każdego dnia – czy widzisz, jak jesteś bogaty!” Pisarz podkreślił w ten sposób jak wiele jest chwil, które przynoszą nowe rozwiązania. Te momenty konsekwentnie wylapuje młodość – chwyta się ich i czerpie z nowych pomysłów i to dlatego jest w stanie nie tylko zrewolucjonizować świat, ale także zachować i przekazywać dalej idee swojej twórczości.

Poprzez wspomniany uniwersalizm młodość prowadzi również do długowieczno-

ka jaunatne ir izklaidīga, jo tai ir diezgan plašas intereses. Taču, piekūrtot lielajam rakstniekam, būtu jāpiebilst, ka šī tiekšme aptvert pēc iespējas vairāk jeb universālisms jaunību raksturo precizāk par izklaidību. Tas arī ir tas iemesls, kāpēc antīkā māksla arvien turpina eksistēt, jo, pateicoties jaunā gara ieinteresētībai, tā kļūst pārļaicīga un mūžīga. Antīkā māksla nezudīs, jo tās jaunās idejas joprojām ir aktuālas.

Manuprāt, Rainis ļoti pareizi teica vienā no savām runām: „Simt jaunu domu dod mirklis. Visu dzīvi ietvert spēj viens mirklis, tūkstoš mirkļu ikkatrā dienā – vai tu redzi, cik bagāts esi!” Ar šiem vārdiem rakstnieks norādīja, cik daudz ir mirkļu, kas nes jaunus risinājumus. Šos brīžus konsekvēnti izmanto jaunieši, un uz šā pamata tie spēj revolucionizēt pasauli, kā arī nodot nākamajām paaudzēm savas daiļrades idejas. Ar savu universālismu jaunatne noved pie kultūras un mākslas ilgmūžības. Pateicoties jauno tautu jaunajam garam, kultūras un mākslas mantojums ir mūžīgs un mēs joprojām dzīvojam tā iespaidā, kā apgalvoja Rainis. Tieši šis jaunības gars veicināja antīkās mākslas nodošanu jaunajām paaudzēm, līdz ar to grieķu māksla joprojām saglabā savu universālismu – pat pēc vairāk nekā 2000 gadiem. Jaunās enerģijas spēks, kas izceļas un izvirzās priekšplānā, kļūst par paraugu nākamajām paaudzēm.

No minētā izriet svarīgs secinājums – mums ir jāseko Raiņa domai un jāsaprot, cik svarīga ir jaunatne un cik ļoti tās stiprais gars un potenciāls uzlabo pasauli, atstājot neiznīcināmas un ārkārtīgi vērtīgas

ści kultury i sztuki. To dzięki młodemu duchowi młodych narodów dorobek kultury i sztuki jest ponadczasowy, a my wciąż żyjemy pod jego wpływem i wrażeniem, jak twierdził sam Rainis. To głównie ten młody duch przyczynił się do przekazywania sztuki antycznej nowym pokoleniom i zachował przy życiu sztukę grecką, która przeżyła wszystkie epoki, i wciąż zachwyca uniwersalizmem, nawet po ponad 2000 lat. Młoda energia wybija się na pierwszy plan, tworząc wzorzec dla kolejnych pokoleń.

Z powyższego wynikają ważne wnioski. Przede wszystkim, powinniśmy podążać za myślą Rainisa i uświadomić sobie jak ważna jest młodość i jak bardzo jej silny duch i potencjał zmieniają świat na lepsze i jak trwale zapisują się na kartach historii sztuki. Młode idee należy zatem wspierać, by sztuka i kultura, które są przez nie tworzone były wiecznie żywe, nawet wtedy gdy my i ich twórcy przeminiemy.

pēdas mākslas vēsturē. Jaunās idejas būtu jāatbalsta, lai māksla un kultūra varētu aktīvi un radoši atjaunoties arvien no jauna pat tad, kad tās radītāji aizies viņsaulē.

Rainis. Referāts Kultūras svētkos. 1920. gada 5. jūnijā (fragments). Annas Haščiņskas-Rudas tulkojums

Rainis. Referat na Święta Kultury. 5.06.1920 r. (Fragment) Tłumaczenie Anny Chaszczńskiej-Rudej

Es gribu runāt par jaunatnes lomu kā kultūras nesēju. Kultūras nesējas ir jaunas tautas, un jaunās tautās ir jauna arī individualitāte – jaunatne. Šo es gribētu ņemt par aksiomu.

Jaunas kultūras sākumam ir vajadzīgi lieli spēki – tie ir jaunatnē un jaunās tautās, un jaunais kultūras ceļš ir tur, kur vecās tautas ir savas kultūras izsmalcinājušas līdz pēdējai pakāpei un kur tā paliek vai nu uz vietas, vai grimst atpakaļ. Tad mēdz nākt jaunas tautas, un tās mēdz sagraut to veco kultūru, ne visu, bet līdz zināmam mēram. Vecā kultūra netiek izpostīta, viņas spēcīgākie dziļi paliek neaizskarti.

Saka, ka jaunība ir izklaidīga un pieķeras visiem jauniem iespaidiem un parādībām uztver no ārpuses, neieejot iekšpusē. Tas pierāda, ka jaunība ir universāla, viņa interesējas par visu, tiešām pieķeras katram jaunam iespaidam, uzņem arī pavirši un vēlāk pāriet uz citu. Bet te ir runa par to, vai to nosaukt par izklaidību vai universālību. Kurš vārds būtu vairāk piemērots, redzams no faktiem, un fakti lielākoties pierāda, ka jaunība ir vairāk universāla nekā izklaidīga.

Runājot par izpriecās kāri, te atkal var būt pārpratums. Jaunatne ir kā zieds, kas tikko atveras. Zieds ir spožs, visās krāsās spulgo, no visām pusēm smaržo un grib izlaist savu spēku. Arī jaunatne savās izpriecās izlaiž

Chcę mówić o roli młodzieży, której zadaniem jest przekazywanie kultury. Kulturę reprezentują młode narody, posiadające nową indywidualność – młodość. To chciałbym uznać za aksjomat.

Początkowo młodej kulturze potrzebne są ogromne siły, którymi są młodość i młode narody. Droga tej właśnie młodej kultury tkwi tam gdzie stare narody wyczerpały swoje kultury do ostatniego stadium, pozostały na miejscu lub legły unicestwieniu. Wtedy też przychodzą na ich miejsce nowe narody i niszczą tę starą kulturę, lecz nie całą, a jedynie do pewnego stopnia. Tak więc stara kultura nie została zrujnowana, bo jej najpotężniejsze zarodki pozostały nietknięte.

Mówią, że młodość jest roztrzepana i chwytta się wszystkich nowych wrażeń, a zjawisk dotyka z zewnątrz, nie z wewnątrz. To pokazuje, że młodość jest uniwersalna, że interesuje się wszystkim, faktycznie chwytając się każdego nowego wrażenia, powierzochnie je przyjmuje, a później przechodzi do kolejnego. Jednakże tutaj mowa o tym czy nazywać to roztargnieniem czy uniwersalnością. Które słowo byłoby bardziej adekwatne wynika z faktów, a fakty w dużej mierze świadczą o tym, że młodość jest bardziej uniwersalna niż roztargniona.

Mówiąc o pragnieniu zabawy znów może dojść do nieporozumienia. Młodość jest jak

savu prieku, savu laipnību, savu humanitāti un savas cilvēcības jūtas, un kaut gan viņu sauc par izprieču, šai izpriecai pamatā nav bauda kā tāda, bet izprieča dod jaunu spēku – tā nav izprieča, kur jaunatne zaudē savus spēkus, bet gan spēku pieplūdums.

Jaunatne visur ir bijusi jaunu ideju nesēja, un šīs jaunās idejas vienmēr ir kultūras idejas – jaunatnes idejas visur ir bijušas progresīvas kā organiskas un nevis kā mehāniski izdomātas, uzspiestas. Tādas viņas paliek arī vēsturē, tādēļ grieķiem, piemēram, ir jauna kultūra, kuras iespaidā mēs dzīvojam joprojām.

Ja mēs gribam atjaunot savu kultūru, atdzīvināt kaut ko novecojušu, tad, lai mēs pievērsāms ikkatrai mākslai, mēs vienmēr atgriezīsimies pie grieķu mākslas. Šī kultūra ir sena – jau kādus 2000 gadus sena, tomēr tā vēl tagad ir jauna. Tā ir iezīme kultūras idejām, kas nolemtas ilgai dzīvei, cilvēces gara svaiguma uzturēšanai.

Grieķi varēja radīt kultūru, kas pastāv 2000 gadu, jo viņi savā universālā garā aptvēra tālu nākotni. Arī jūs stāvat tādā laikmetā, kas ir liela lūzuma laikmets, tāpat, kā tas toreiz bija grieķiem.

Humanitāte, cilvēcība un kultūra ir iezīmes, kas pieder ideālismam, kas pieder jaunatnei. Esiet arī jūs tikpat jauni savā dziļumā, kā bija grieķu tauta, lai ikkatrs jūsu darbs paliek tik ilgi, kā tas bija grieķu tautas gadījumā.

Es varu tikai teikt: "Ejiet un dariet šo darbu!"

kwiat, który dopiero co rozkwitł. Kwiat jest łśniący, mieniący się wszystkimi kolorami, pachnący z każdej strony i chce emanować swoją siłą. Także młodość w swoich zabawach emituje swoją radość, swoją dumę, humanizm i swoje poczucie człowieczeństwa, i chociaż nazywają ją zabawą, to u jej podstaw nie ma rozkoszy jako takiej, lecz zabawa daje nową siłę – to nie jest rozrywka, w której młodość traci swe siły, ale skąd te siły czerpie.

Młodość wszędzie jest nośnikiem nowych idei, a te nowe idee zawsze są ideami kulturowymi. Idee młodości wszędzie były postępowe jako organiczne, a nie jako mechanicznie wymyślane czy narzucone. I takie pozostają też w historii, dlatego np. Grecy mają młodą kulturę, pod której wpływem wciąż żyjemy.

Jeśli chcemy odmłodzić swoją kulturę, ożywić coś przestarzałego, to zwróćmy uwagę na jakąkolwiek sztukę – zawsze będziemy wracać do sztuki Greków. Ta kultura jest stara – ma już jakieś 2000 lat, ale nawet dziś wciąż jest młoda. To cecha charakterystyczna dla idei kulturowych, którym jest dane długie życie i podtrzymywanie ludzkiego ducha.

Grecy potrafili stworzyć kulturę, która istnieje 2000 lat, ponieważ w swym uniwersalnym duchu ogarnęli daleką przyszłość. Także wy życie w epoce wielkiego przełomu, tak jak niegdyś Grecy.

Humanizm, człowieczeństwo i kultura to cechy charakterystyczne, które należą do indywidualizmu, a więc do młodości. Bądźcie i wy tak młodzi w swej głębi jak młody był naród grecki. Niech każda wasza praca będzie tak trwała, jak było to w przypadku Greków.

Mogę powiedzieć tylko jedno: „Idźcie i podejmijcie tę pracę!”

Ivana Franko Ļvovas Nacionālā universitāte (Ukraina)

2011. gada janvārī Ivana Franko Ļvovas Nacionālajai universitātei palika 350 gadu. Ļvovas Universitātes vēsture aizsākās tālajā 17. gadsimtā.

2011. gada janvārī Ivana Franko Ļvovas Nacionālajai universitātei palika 350 gadu. Ļvovas Universitātes vēsture aizsākās tālajā 17. gadsimtā. 1661. gadā, ar karaļa Jana II Kazimira lēmumu jezuītu kolēģijai tika atļauts dibināt „akadēmiju ar universitātes titulu” un ar tiesībām pasniegt universitātes disciplīnas, kā arī piešķirt bakalaura, maģistra, licenciāta un doktora zinātnisko grādu. Toreiz universitātei bija tikai divas fakultātes – Filozofijas un Teoloģijas fakultāte, kas piedāvāja apgūt dažādus studiju priekšmetus – vēsturi, ģeogrāfiju, matemātiku, astronomiju, bioloģiju, meteoroloģiju, grieķu valodu.

Augstskolas strauja attīstība sākās 18. gadsimta beigās, kad Galīcija kļuva par Austrijas impērijas daļu. Universitātē veidojās dažādu zinātņu nozaru fakultātes. Ļoti ražīgs bija arī 19. gadsimts. Ļvovas Universitātes vārds saistīts ar daudzu vietējā un pasaules mēroga humanitāro un eksakto zinātņu jomu pētnieku vārdiem. Arī 20. gadsimtā, par spīti kariem un totalitārajiem režīmiem, universitāte deva valstij un pasaulei daudz derīgu izgudrojumu. Ļvovas Universitātē gadsimta vidū ievērojamus panākumus guva matemātiķi. Te tika izveidota pasaulslavenā „Ļvovas matemātikas skola”, ko vadīja funkcionālās analīzes klasiķis Stefans Banahs (Стэфан Банах).

Ukrainas neatkarības gados Ivana Franko Ļvovas Nacionālā universitāte ir kļuvusi par vienu no prestižākajām mācību iestādēm valstī, iemantojot augstu starptautisko autoritāti un attīstoties par mūsdienīgu zinātnes centru. Universitātē darbojas arī pētniecības, kultūras un valodu centri. Viens no šiem centriem ir Baltistikas centrs, kur studentiem ir iespēja iepazīties ar latviešu tautas kultūras mantojumu, kā arī apgūt latviešu valodu. Latviešu valoda kopš 2010. gada ir akadēmisks kurss Starptautisko attiecību fakultātes svešvalodu katedrā, un tā tiek piedāvāta kā trešā valoda.

Projekta koordinators augstskolā

Esmu beidzis Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultāti. 2005. gadā Latvijas Universitātē ieguvu filoloģijas doktora zinātnisko grādu cittaute literatūras vēsturē. Kopš 2009. gada dzīvoju un strādāju Ļvovā (Ukraina), kur jau piekto gadu Ivana Franko Ļvovas Nacionālajā universitātē pasniedzu latviešu valodu – esmu universitātes Baltistikas centra vadītājs. Esmu Latvijas Rakstnieku savienības biedrs, Ukrainas Rakstnieku savienības biedrs, Ukrainu rakstnieku asociācijas (АУП) biedrs, *The International Association of Franko Scholars* biedrs, dzejnieks un atdzejotājs, Ukrainu–latviešu sarunvārdnīcas sastādītājs (*Українсько-латиський розмовник*. Rīga: Garā pupa) un LAT 2 bilingvālo stundu lektors (2001–2002). Pašlaik gatavoju izdošanai latviešu–ukraiņu vārdnīcu.

Kopš laika, kad tika izsludināts radošo darbu konkurss ārvalstu augstskolās „Atrasts tulkojumā. Rainis un Aspazija”, jau pēc dažām lekcijām par dzejniekiem visi ķērās pie darba. Studenti izvēlējās tekstus un sāka tulkot. Jau šā gada martā Latvijā dienu un Raiņa un Aspazijas lasījumu laikā universitātes bibliotēkā notika mūsu tulkojumu pirmā prezentācija. Studenti lasīja savus atdzejojumus, bet universitātes Kultūras un mākslas fakultātes studenti dziedāja visiem pazīstamo Aspazijas šūpuļdziesmu „Dzied circenītis aizkrāsnē” ukraiņu valodā. Šajā pasākumā piedalījās Latvijas Republikas vēstniece Ukrainā Argita Daudze un LR konsuls Ļvovā Volodimirs Garcula. Līdzīgi lasījumi notika Ļvovas un citu Ukrainas pilsētu augstskolās un bibliotēkās.

Dr. philol.
Jurijs Sadlovskis

Latviešu valodas un literatūras lektors Ivana Franko Ļvovas Nacionālajā universitātē, Baltistikas centra vadītājs

*Kas darbu nedara, tas par darbu runā.
Kas darbu nespēj, tas darbu kritizē.
Kas darbu dara, tas klusē,
un darbs par viņu runā.*

Rainis

Vita Didjaka

Projekta konkursa laureāte, labākās esejas autore

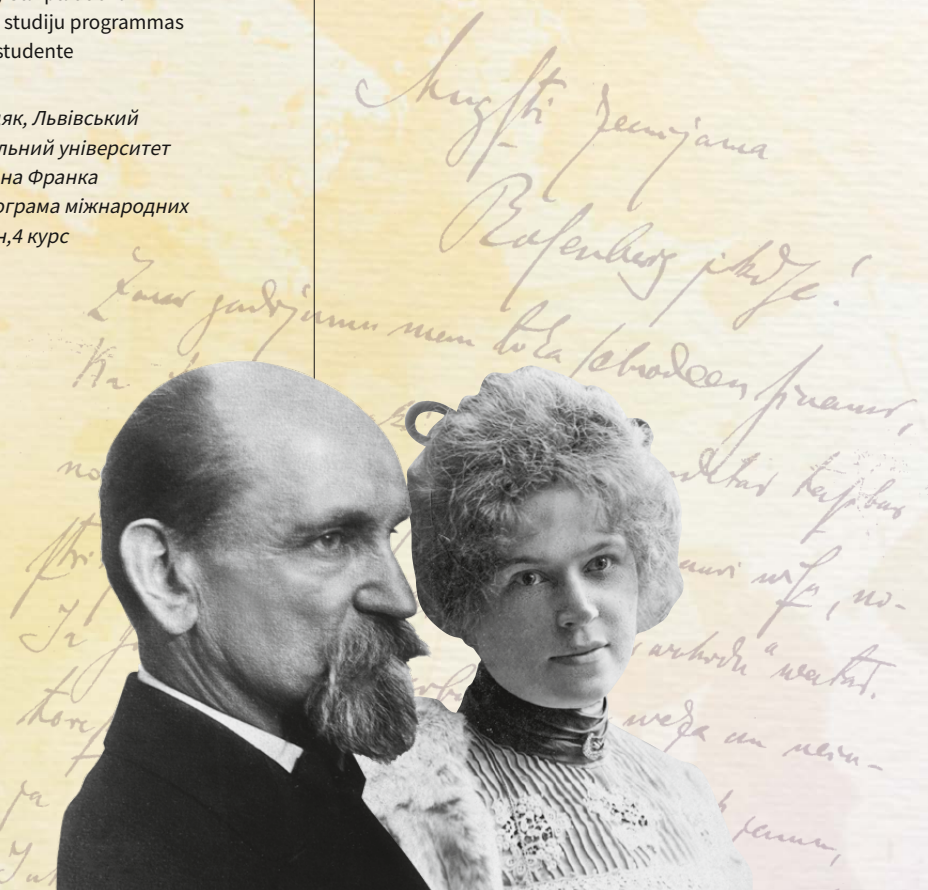

Vita Didjaka, Ivana Franko
Ļvovas Nacionālās universitātes
(Ukraina) Starptautisko
attiecību studiju programmas
4. kursa studente

Віта Дидяк, Львівський
національний університет
імені Івана Франка
(UA), програма міжнародних
відносин, 4 курс

*Es mācos latviešu valodu tikai vienu gadu,
tieši šis uzdevums – atdzejojot un tulkot! –
man bija īpaši grūts, jo agrāk daiļliteratūru
nebiju tulkojusi. Veicot konkursa uzdevumu,
mani vienmēr atbalstīja latviešu valodas
pasniedzējs un tulkotājs Jurijs Sadlovskis.*

*Konkurss man ļoti patika, jo tas bija
interesants, saistošs un izglītojošs.
Pierādījums tam ir mana eseja par Raini un
Franko un viens Raiņa dzejoļa atdzejojums.
Paldies par iespēju piedalīties!*

**Віта Дидяк. Вершини двох великих поетів: Біблійні
мотиви у творчості Франка й Райніса:
“Мойсей” і “Йосип та його брати”
(у співпраці з Юрієм Садловським)**

**Vita Didjaka. Divu diženo dzejnieku virsotnes:
Bībeles motīvi Franko un Raiņa daiļradē –
„Mozus” un „Jāzeps un viņa brāļi”
(sadarbībā ar Juriju Sadlovski)**

Зіставлення знакових імен світової культури завжди передбачає загальні, більш-менш частково наближені чинники життя та творчості. Єдиний часовий контекст надає цьому збігові особливого характеру. Тут починають простежуватися загальні тенденції історичного, світоглядно-культурного чинника. Одночасно Франко жив і творив у Галичині, тобто у тій частині, де панував режим Австро-Угорської монархії, зв'язок із культурними західноєвропейськими осередками був ближчий, національно-громадське життя мало організованіший характер і, зрештою, культурно-історичний процес відбувався без особливих перемін,

Pasaules kultūras atslēgvārdu salīdzināšana vienmēr paredz vispārējus, vairāk vai mazāk salīdzināmus dzīves un daiļrades faktoros. Vienīgi laika konteksts piešķir šai sakrītibai īpašu nozīmi. Te sāk atklāties kopējas vēsturiskās, kultūras un pasaules uzskatu tendences. Raiņa laikabiedrs Ivans Franko (*Іван Франко*) dzīvoja un radīja savus darbus Galicijā, proti, tajā Galicijas daļā, kurā valdīja Austroungārijas režīms un kurā saikne ar Rietumeiropas kultūras centriem bija daudz ciešāka, tādēļ sabiedriski nacionālā dzīve bija organizēta un līdz ar to kultūrvēsturiskais process noritēja bez krasām pārmaiņām, krīzēm un katastrofām. Vārdu sakot, tā nebija Krievija, kurā augs, guva

криз чи бодай катастроф. Словом, це була не Росія, де виховувався, навчався і тривалий час працював Райніс: тут життя та діяльність національного діяча, а саме – неросіянина, була приречена на повсякчасну невпевненість, прикру залежність від політики уряду, примх місцевого губернатора чи жандарма. Але, незважаючи на це, творчі шляхи обидвох громадських діячів і письменників дуже подібні. Вершиною творчості Франка є філософська поема «Мойсей», вершиною ж творчості Райніса – драма «Йосип та його брати». І це закономірно. Тут – усе життя одного й іншого. Життя пошуків і знахідок. У сих творах присутність самих авторів очевидна. Це також твори, «що на довгі часи переживуть самого автора», – зазначив історик українського письменства С. Єфремов. Як у Франка, так і у Райніса трагедія їхніх героїв – це насамперед трагедія особистостей, котрі не знаходять розуміння сучасників. Отже, в основу поеми «Мойсей» Франка покладено біблійний сюжет. Те саме робить Райніс у своїй трагедії. Вони у жодному випадку не переспівують біблійні історії, а використовують лише один зі сюжетів. І кожен – свій. «Мойсей» – це філософська поема, що складається з прологу і двадцяти пісень. Поштовхом до створення образу Мойсея стала скульптура Мікеланджело – образ біблійного Мойсея, яку побачив автор у Римській базиліці Сан-П'єтро 1904 р., перебуваючи в Італії, а пролог написаний після закінчення поеми. «Йосип та його брати» – трагедія у п'яти діях. Її Райніс писав упродовж п'яти

ізглітību un ilgu laiku strādāja Rainis: tur nacionāla darbinieka dzīve un darbs bija lemti mūžīgai nedrošībai un nožēlojamai atkarībai no valdības politikas, vietējā žandarma vai gubernatora kaprīzēm. Tomēr abu sabiedrisko darbinieku un rakstnieku daiļrades ceļi bija ļoti līdzīgi. Franko daiļrades virsotne ir filozofiskā poēma „Mozus”, savukārt Raiņa daiļrades virsotne ir drāma „Jāzeps un viņa brāļi”. Tas bija likumsakarīgi, jo šajos darbos ietverta abu rakstnieku dzīves kvintesence. Meklējumam un atradumu ceļā kvintesence. Abos darbos autoru klātbūtne ir acīmredzama. Kā atzīmējis ukraiņu literatūras vēstures pētnieks S. Jefremovs (*C. Єфремов*), tie ir darbi, „kas uz ilgiem laikiem pārdzīvos savu autoru”. Gan Franko, gan Rainim viņu varoņu traģēdija ir savu laikabiedru nesaņasto personību traģēdija.

Franko poēmas pamatā ir Bībeles sižets. Bībelisko sižetu savam darbam izvēlas arī Rainis. Taču viņi nekādā gadījumā nepārstāsta Bībeles sižetus, bet vienīgi izmanto vienu no stāstiem. Katrs – savu. „Mozus” ir filozofiska poēma, kura sastāv no prologa un divpadsmit dziesmām. Par iedvesmas avotu Mozus tēla radīšanai kļuva Mikelandželo skulptūra – bībeliskā Mozus tēls, ko 1904. gadā Itālijas apciemojuma laikā poēmas autors ieraudzīja Romas bazilikā Sanpjetro, bet prologs bija uzrakstīts jau pēc poēmas pabeigšanas. Savukārt „Jāzeps un viņa brāļi” ir traģēdija piecos cēlienos. To Rainis radīja piecus gadus, atraddamies itāliski runājošajā Šveices daļā Lugāno, kur viņš kopā ar sievu, dzejnieci Aspaziju, pavadīja 15 dzīves gadus (1906–1920).

років у період перебування в італомовному швейцарському м. Лугано, де він разом з дружиною поетесою Аспазією прожив 15 років (1906–1920).

Франко ж писав «Мойсея» недовго: від січня до липня 1905 р., тоді ж він вийшов у Львові окремих накладом. Сам автор коротко пояснив зміст твору так: «Основною темою поеми я зробив смерть Мойсея як пророка, не признаного своїм народом. Ся тема в такій формі не біблійна, а моя власна, хоч і основана на біблійнім оповіданні... Смерть Мойсея на вершині гори в обличчі бога мотивована тим, що його відіпхнув його власний народ, зневірений його 40-літнім проводом і сумним станом обіцяного краю, який треба було здобувати тяжкими зусиллями».

А у трагедії «Йосип та його брати» Райніс використовує біблійну легенду про доброго та ніжного Йосипа, яка, до речі, на той час була дуже популярною у світовій літературі та мистецтві. В єврейському юнакові Райніс побачив бунтарський дух та етично яскраву особистість. Відповідно до Біблії, Яків наймолодшого сина любить найбільше, тому брати, відчуваючи особливе ставлення до Йосипа, зненавиділи його. Відтак автор у творі намагається знайти відповідь: як діяти, коли людину нестерпно ображають, принижують, топають та знищують? чи мстити, чи простити? Тому трагедія «Йосип та його брати» стає для автора процесом пошуків відповіді й істини. На час написання творів письменникам виповнилося 50 років, і все свідоме життя вони, як

Франко поëму радija neilgā laikā: no 1905. gada janvāra līdz jūlijam. Jau tajā pašā gadā poëma Ļvivā tika izdota atsevišķā grāmatā. Pats autors savu darbu raksturoja šādiem vārdiem: „Par poëmas ģpašo tēmu es padarģju Mozus – savas tautas neatzģtā pravieša – nāvi. Šģ tēma pēc savas formas nav Bģbeles tēma, bet mana personiskā, kaut arī balstģta Bģbeles stāstā... Mozus nāve kalna galā Dieva vaģga priekšā ir motivēta ar to, ka Mozu atstūma paša tauta, zaudējusi ticģbu vģņa 40 gadus ilgušajai virsvadģbai un pieredzējusi ar tik smagām pūlēm iegūtās apsolģtās zemes bēdģgu stāvokli.”

Tragēdijā „Jāzeps un vģņa brāģi” Rainis izmanto Bģbeles leģendu par labo un maģgo Jāzepu. Starp citu, šģ leģenda tolaik bija ļoti populāra pasaules literatūrā un mākslā. Ebreju jaunekli Rainis saskatģja dumpģgu garu un ētiski spilgtu personģbu. Saskaņā ar Bģbeles stāstu Jēkabs savu jaunāko dēlu mģl vairāk par citiem dēliem, tādēļ Jāzēpa brāģi, redzēdami tēva ģpašo attieksmi pret Jāzepu, ienģda vģņu. Rainis cenšas atrast atbildi: kā rģkoties, kad cilvķku apvaino, pazemo, iznģcina un mģda kājām vģņa pašcieņu. Atriebties vai piedot? Tādējādi tragēdija „Jāzeps un vģņa brāģi” autoram kļūst gan par atbildes, gan patiesības meklējumu ceļu. Darba radģšanas laikā abi rakstnieki ir piecdesmit gadu vecģ. Visu savu apzinģgo dzģvi vģņi, tāpat kā Mozus un Jāzeps, bija atdevuši, kalpojot tautai. Lidz ar to galvenā problēma šajos darbos ir pūļa un personģbas problēma. Tā ir globāla un vispārcilvķciska problēma.

Ne Rainis, ne Franko nebija reliģiozi domātāji. Vģņi kristietģbu uzskatģja vienģgi

і Мойсей, як і Йосип, віддали народові. Головною ж проблемою постає проблема особистості й маси. І проблема ця залишається загальнолюдською та споконвічною. І Райніс, і Франко не були релігійними філософами, розглядаючи християнство лише як сферу великих ідеалів. У біблійних історіях вони шукали архетипи мудрості. Йосип, як і Мойсей, знає, що існують вагоміші завдання, ніж повсякденні турботи. Отже, герой, як і сам автор, приречений служити вищим законам, а не тим чи іншим нормам. Такою є метафізика Райніса. Такою ж є і метафізика Франка. Людину обидва поети розглядають вершиною розвитку людства, однак усвідомлюють її приреченість у складних взаєминах зі світом та іншими людьми й масами. А послуговуючись засобами романтичного символізму, митці намагаються зрозуміти сутність людських взаємин і прагнень, поза буденною видимістю.

par lielo ideālu sfēru. Bībeles sižetos viņi meklēja gudrības arhetipu. Jāzeps, tāpat kā Mozus, zināja, ka pastāv daudz nozīmīgāki uzdevumi par ikdienas rūpēm. Tādēļ varonim, tāpat kā pašam autoram, ir lemts kalpot augstākiem likumiem, nevis tām vai citām normām. Tāda ir Raiņa metafizika. Un tāda ir arī Franko metafizika.

Abi dzejnieki cilvēku uzlūko kā cilvēces attīstības virsotni, tomēr apzinoties viņa nolemtību atrasties sarežģītās attiecībās ar pasauli, ar citiem cilvēkiem un masām. Izmantojot romantiskā simbolisma izteiksmes līdzekļus, abi mākslinieki cenšas izprast cilvēcisko attiecību būtību ārpus ikdienišķās realitātes šķituma.

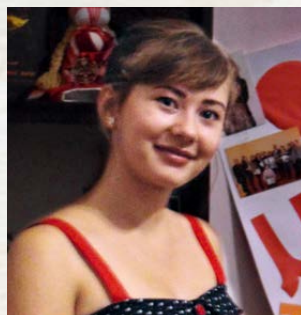

Oksana Miheļa

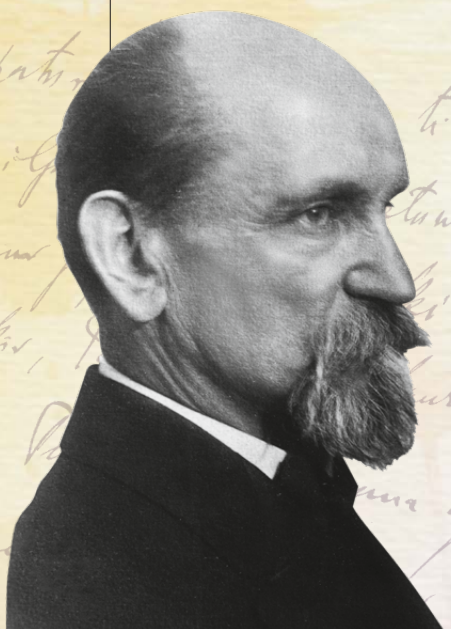
Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore

Oksana Miheļa, Ivana Franko Ļvovas Nacionālās universitātes (Ukraina) Starptautisko attiecību studiju programmas 4. kursa studente

Оксана Міхель, Львівський національний університет імені Івана Франка (UA), програма міжнародних відносин, 4 курс

Mans vārds ir Oksana Miheļa. Es mācos Ivana Franko Ļvovas Nacionālajā universitātē. Šis ir mans pirmais UNESCO projekts. Es vienmēr piedalos dažādos projektos, arī tajos, kuri ir saistīti ar literatūru. Uzskatu, ka šā projekta ideja ir ļoti laba un lietderīga, jo jauniešiem dod iespēju iedziļināties literatūras pasaulē. Es ļoti vēlos, lai līdzīgi projekti būtu arī turpmāk!

Oksanas Miheļas atdzejojums un tulkojumi

Віршовані переклади та переклад Оксани Міхель

Rainis

Balta laime

Bez gala upe sniecas
Uz ziliem kalnājiem.
Tur debess pret zemi liecas
Aiz mūžu tālumiem;

Kur debess ar zemi tiekas,
Kur tālums neplūst vairs,
Tur balta laime man liekas,
Tur tu, tur nogrimst dairs.

(No dzejas krājuma
"Tālas noskaņas zilā vakarā")

Райніс

Вічне щастя

Ріка безмежно утіка
До синьо-білих гір.
Там з небом падає земля
У вічний небосхил.

Де з небом сходитьсся земля,
Де далеч у віках,
Там щастя вічне покрива,
Там ти, там зникне жах.

(З поетичної збірки
"Далекі відгуки у синій вечір")

Rainis

Jaungada vēlējums Latvijai 1920. gada 31. decembrī

Nav pareizi teikt: nekad nepagurt! – jo
pats dzīves ritums iet viņos; pareizi ir:
vienmēr atjaunoties!

Райніс

Новорічне привітання Латвії 31 грудня 1920 року

Не правильно казати: *ніколи не впадати
у відчай!* – бо життєвий потік йде хви-
льями; правильно казати: *завжди відро-
джуватися!*

Райніс. Пāрдомас пар морāли un мāкслu

Svārstīties meklējumos, mūžīgi gaidīt uz kaut ko nenoteiktu.

Mesiju gaidīt.

Lielā labestība: lauvas labestība.

Mazā labestība: kristīgā labestība, uzpurēšanās, jēra labestība.

Valdniekam nepietiek ar zeltu un dimantu vien, viņam vajag siltas cilvēku asinis.

Nākotnes cilvēks nav utopija, bet ievadījums utopijai, nākotnes valstij: rādīt, uz kuriem iet tagadējā attīstība, kā nākotnes cilvēks top, rodas.

Райніс. Роздуми про мораль та мистецтво

Вагатися у пошуках, – вічно чекати на щось невизначене.

Месію чекати.

Велика доброта: доброта лева

Мала доброта: християнська доброта, принесення у жертву, доброта ягнятка.

Володарю не вистачає лише золота та діамантів, йому потрібна тепла людська кров.

Людина майбутнього – це не утопія, а введення в утопію, у державу майбутнього: показувати, куди йде сучасний розвиток, як людина майбутнього твориться, народжується.

Greifswaldes Ernsta Morica Arnta universitāte (Vācija)

1993. gadā universitātes paspārnē tika izveidots Baltistikas institūts, kas ir atbildīgs par Baltistikas programmas īstenošanu.

Greifswaldes Ernsta Morica Arnta universitāte ir vienīgā augstskola Vācijā, kur baltu valodas var apgūt kā atsevišķu studiju programmu. 1993. gadā universitātes paspārnē tika izveidots Baltistikas institūts, kas ir atbildīgs par Baltistikas programmas īstenošanu. Baltistikas programma tiek piedāvāta bakalaura studiju līmenī, un tā ir apgūstama savienojumā ar citiem studiju virzieniem, t. i., citām studiju programmām, piemēram, vēsturi, filozofiju vai valodniecību u. c. Latviešu valodu studenti apgūst līdz B2 valodas prasmes līmenim.

Kopš 2014. gada augstskola piedāvā arī starpdisciplināru maģistra studiju programmu Valodu daudzveidība, kurā līdztekus citiem valodu studiju virzieniem (anglistika, ģermānistika, skandināvistika vai slavistika) studenti var izvēlēties padziļināti studēt arī baltistiku.

Projekta koordinators augstskolā

Esmu dzimusi Omskā, Rietumsibīrijā. No 1998. līdz 2004. gadam studēju vispārīgo valodniecību un baltistiku Sanktpēterburgas Valsts universitātes Filoloģijas fakultātē. 2004. un 2006. gadā piedalījos Latvijas un Sanktpēterburgas Valsts universitātes ekspedīcijās uz latviešu un latgaliešu ciemiem Austrumsibīrijā. 2005. un 2007. gadā piedalījos Letonistu semināros, 2014. gadā – LVA seminārā latviešu valodas lektoriem. 2005. gadā pasniedzu latviešu un lietuviešu valodu Sanktpēterburgas Valsts universitātes Filoloģijas fakultātē, no 2006. līdz 2009. gadam, un no 2013. līdz 2015. gadam strādāju par latviešu valodas lektori Greifswaldes Ernsta Arnta Morica universitātes Baltistikas institūtā. Pašlaik kopā ar vīru un mūsu meitiņām Lauru un Polinu dzīvoju piejūras pilsētiņā Greifswaldē.

Piedaloties konkursā, mēs katrs tikām bagātināti – gan projekta dalībnieki, gan prezentācijas pasākuma klausītāji. Studenti varēja uzlabot tulkošanas iemaņas, viņiem pavērās iespējas patstāvīgi veidot kontaktus ar kultūras iestādēm Latvijā, piemēram, ar Memoriālo Muzeju Apvienību, kā arī apdomāt tulkotāja karjeras iespējas nākotnei. Projekta īstenošanas laikā pēkšņi apzinājāmies, ka Raiņa vēstules un dienasgrāmatas ieraksti, ko viņš sākotnēji sarakstījis vācu valodā, nav izdoti oriģinālā – tas varētu kļūt par nākamo sadarbības projektu.

Prezentācijas pasākums notika jūlijā, kad tika lemts institūta turpmākais liktenis – vai tas pastāvēs, vai tiks slēgts. Pasākuma laikā valdīja īpaša atmosfēra – kā pierādījums tam, ka, lai gan institūts ir neliels, tas tomēr spēj piedalīties starptautiskos projektos, jo institūtā strādā un studē motivēti un atsaucīgi cilvēki.

Dipl. philol.
**Jekaterina
Fedorina**

*Latviešu valodas un
literatūras lektore
Greifswaldes Ernsta Arnta
Morica universitātē no 2013.
līdz 2015. gadam*

Dāvids fon der Līe

Projekta konkursa laureāts, labākās esejas autors

Dāvids fon der Līe, Greifswaldes Ernsta Morica Arnta universitātes (Vācija) Baltistikas studiju programmas 1. kursa students

David von der Lühde, Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, (DE), Baltistik, 2. Semester

Projekts ir ļoti interesants, jo kļūst redzams, ka jau pirms daudziem gadiem cilvēki domāja un rakstīja par lietām un jautājumiem, kas joprojām ir svarīgi. Domāju, ka arī mūsdienās ir svarīgi pakavēties pie pagātnes rakstnieka un intelektuāla cilvēka domām, jo no tām var daudz mācīties. Lai tas būtu iespējams, ir nepieciešami tulkojumi.

David von der Lühe. Gedanken zu Moral und Kunst – Meine Gedanken während der Übersetzungsarbeit

Dāvids fon der Līe. Raiņa tekstu „Pārdomas par morāli un mākslu” tulkojot...

Im Rahmen des Übersetzungsprojektes zu Rainis und Aspazijas 150-jährigem habe ich mich mit einem Textfragment von Rainis auseinandergesetzt, welches als Pārdomas par morāli un mākslu (Gedanken zu Moral und Kunst) betitelt ist.

Der Tagebucheintrag handelt von der Sehnsucht des Menschen nach etwas größerem, was ihn aus dem Alltagsleben befreit, und auch vom Streben des Künstlers etwas Neues zu schaffen. Die zwei großen Themen, um die es Rainis geht, sind zum einen das Verlangen der Menschen nach Sensationen zum anderen, die in gewisser Weise daraus resultierende Kunst. Dies sind somit auch die Bereiche, über die ich während der Übersetzungsarbeit die meisten Gedanken gemacht habe.

Es gibt verschiedene Wege, auf denen sich die Sehnsucht nach Außergewöhnlichem zeigt. Das war auch Rainis bewusst. Zu seinen Beispielen zählt neben

Raiņa un Aspazijas 150. jubilejai veltītā radošo darbu projekta „Atrasts tulkojumā. Rainis un Aspazija” rosināts, iztulkoju Raiņa dienasgrāmatas fragmentu „Pārdomas par morāli un mākslu”.

Savā dienasgrāmatā Rainis raksta par cilvēka ilgām pēc kaut kā lielāka, par lietām, kas viņu atbrīvo no ikdienas, kā arī par mākslinieka tiekšanos radīt ko jaunu. Raini saista divas lielas tēmas – cilvēku kāre pēc sensācijām un māksla, kas bieži vien rodas tieši šīs sensāciju kāres dēļ. Tādēļ, tulkojot konkrēto teksta fragmentu, es visvairāk iedziļinājos tieši šajos tematos.

Ilgas pēc kaut kā ārkārtēja var atklāties dažādās situācijās. To apzinājās arī Rainis. Starp viņa minētajiem piemēriem ir gan kautiņi krogā, gan izraksti no tā laika avīžu slejām. Ja Raiņa dzīves laikā cilvēki lasīja tikai vienu avīzi dienā, tad mūsdienai cilvēkam ziņas ir pieejamas ik uz soļa – tās var iegūt visur un jebkurā brīdī.

Kneipenschlägereien auch Zeitungen. Durch Nachrichten erfährt der Mensch regelmäßig, was auf der Welt passiert. Zu Rainis Zeiten hat man einmal am Tag eine Zeitung gelesen, heute findet man Nachrichten überall und jederzeit. Es wird über alles und jeden berichtet. Es sind wohl vor allem die großen Katastrophen die die Leute brennend interessieren. Und es scheint, als würden diese kommen und gehen. Denn wirklich lange hält sich kein Thema mehr in den Nachrichten. Es dauert nicht lange und es gibt etwas spannenderes, aktuelleres, womit sich mehr Menschen vor den Fernseher bringen oder zum Zeitungskauf animieren lassen.

Als Künstler oder auch als Prominente Person anderer Art in unserer Zeit bekommt man das Verlangen der Menschen nach Sensationen wohl sehr stark am eigenen Leib zu spüren. Die Menschen rennen nicht mehr nur zur Feuersbrunst, sie erfreuen sich an den Fehlritten derer, die im Rampenlicht stehen. Künstler müssen ständig darauf aufpassen, was sie sagen und was sie tun, damit sie nicht von den Medien zerrissen werden. Viele Leute stellen sich sicherlich die Frage, wieso Schauspieler, oder auch Sportler wie Fußballer so viel Geld verdienen. Wenige sehen, in dem was diese Leute tun, irgendeinen Beitrag für die Gesellschaft. Dabei erfreut sich doch jeder regelmäßig an einem Film oder fiebert mit seiner Lieblingsmannschaft mit. Diese Menschen tragen etwas sehr wichtiges zur Gesellschaft bei. Sie unterhalten uns und lenken uns ab. Und nebenbei bieten sie uns auch noch Angriffsfläche, wenn wir unseren Frust abbauen wollen. Jeder kleine Fauxpas wird ihnen angerechnet,

Masu mediji ziņo par visu un visiem. Lie-lākoties cilvēki droši vien interesējas par lielām katastrofām. Tās nerimstoši nāk un iet. Neviena notikums ilgstoši nevar noturēt mūsu uzmanību, jo viena notikuma vietā nāk cits – vēl aktuālāks un saistošāks. Tas piesaista arvien vairāk cilvēku un mudina viņus pirkt avīzes un skatīties televizoru.

Mākslinieki, kā arī daudzi citi slaveni un sabiedrībā atpazīstami cilvēki paši uz savas ādas izbauda cilvēku kāri pēc sensācijas. Ļaužu pūli piesaista ne tikai ugunsgrēki, viņi mēdz tiksmīnāties arī par slavenu cilvēku personīgās dzīves neveiksmēm. Māksliniekiem allaž jābūt modriem par to, ko viņi saka vai dara, lai mediji ar savu uzmanību viņus nesaplosītu gabalos. Daudziem noteikti rodas jautājums, kādēļ aktieri vai sportisti, piemēram, futbolisti, pelna tik daudz. Retais viņu darbā saskata kādu nozīmīgu piensumu sabiedrībai. Tai pašā laikā gandrīz katram no mums ir sava mīļākā filma, par ko jūsmojam, vai mīļākā sporta komanda, par ko fanojam. Šīs „slavenības” dod sabiedrībai kaut ko ļoti svarīgu – izklaidi. Tajā pašā laikā ļauj mums izlādēt savas dusmas un neapmierinātību. Ikviens viņu nepareizi spertais solis tiek ātri vien pamanīts un piefiksēts, viņi ir spiesti panest visdažādākos apvainojumus. Pateicoties plaši pieejamajam internetam, sašutuma paušana mūsdienās nesagādā nekādas problēmas, jo mēs taču vienmēr varam paslēpties aiz šķietamas anonimitātes. Tādēļ milzīgās algas, kas tiek maksātas sabiedrībā pazīstamiem cilvēkiem, ir pamatotas un attaisnojamas.

Bet kāpēc „normālajiem” cilvēkiem nepietiek ar savu dzīvi, ar savu mazo pasauli? Vai mūsu dzīves nav pietiekami no-

sogar Beleidigungen müssen sie über sich ergehen lassen. Vor allem dank des Internets, ist es kein Problem mehr, sich zu empören. Man steht nun doch unter dem Schutz der scheinbaren Anonymität. Ein Stück weit sind monströse Gehälter für Personen, die stark in der Öffentlichkeit stehen, also gerechtfertigt.

Aber wieso reicht dem „Normalen“ nicht sein eigenes Leben, seine eigene kleine Welt? Sind unsere Leben wirklich so unbeeindruckend, so langweilig, dass wir daraus ausbrechen müssen und uns jemand anderen suchen, der uns spektakuläres und etwas Glamour bietet?

Es scheint einfach ein grundlegendes Verlangen des Menschen zu sein, ab und zu den Alltag hinter sich zu lassen. Und eigentlich ist das auch leicht nachzuvollziehen. Man findet sich oftmals in einem gleichmäßigem Trott wieder, der einen langweilt, oder man fühlt sich gestresst, weil einen beispielsweise der Job zu sehr in Beschlag nimmt. Es gibt wohl viele Gründe dafür, dass der Mensch Zerstreuung braucht. Genauso gibt es viele verschiedene Wege, diese zu finden. Dem einen reicht es womöglich sich nach der Arbeit für zwei Stunden vor den Fernseher zu setzen, der andere liest lieber einen Abenteuerroman. Leider gibt es auch viele, die nach den kleinen Fehlern und großen Unglücken der Mitmenschen suchen. Zu dieser Zerstreuung trägt demnach auch die Kunst bei.

Der Begriff Kunst ist ein sehr komplizierter. Denn wer kann schon sagen, was genau Kunst ist. Außerdem scheint es keine festen Grenzen zu geben, was Kunst ist und was nicht. Darüber kann man sich heute gut streiten. So gibt es

zīmīgas, vai tās tiešām ir tik garlaicīgas, ka mums no tām ir jāizraujas un jāmeklē kāds, kas varētu mums piedāvāt kaut ko aizraujošu, izklaidējošu un „glamūrīgu”? Šķiet, ka gandrīz katrs no mums laiku pa laikam ir izjutis kvēlu vēlēšanos izrauties no ikdienas rūpēm. Patiesībā tas ir tikai saprotami. Mēs dzīvojam savā ierastajā ritmā. Dažiem šis ritms šķiet pārāk garlaicīgs, rada viņos apnikumu, citi izjūt pastāvīgu spriedzi, jo darba pienākumi paņem visu viņu laiku. Droši vien ir daudz un dažādu iemeslu, kāpēc cilvēkiem ir nepieciešama izklaide, turklāt viņiem ir visas iespējas to iegūt. Kāds ir apmierināts, ja pēc darba vēl dažas stundas var pavadīt pie televizora, savukārt cits labprātāk šajā laikā izlasa kādu piedzīvojumu romānu. Diemžēl ir arī daudz tādu, kuri kāri seko līdzi citu cilvēku sīkām neveiksmēm vai skumjiem notikumiem viņu dzīvē.

Jēdziens „māksla” ir ļoti sarežģīts. Kurš gan var precīzi pateikt, kas ir māksla? Šķiet, ka mākslai nav stingri nospraustu robežu, ir gandrīz neiespējami pateikt, kur tā sākas un kur beidzas, par to var ilgi diskutēt. Piemēram, daži saka, ka īsta mūzika ir tikai sen radītas simfonijas, bet popmūzika nebūtu uzskatāma par mākslu. Līdzīgas diskusijas var izvērst arī par kino. Vai Kventins Tarantīno (*Quentin Tarantino*) ir īsts mākslinieks vai tikai izklaides žanra pārstāvis?

Pievērsoties ierakstam Raiņa dienasgrāmatā, varētu teikt, ka starp mākslinieka un parasta cilvēka prasībām pret dzīvi nav gandrīz nekādu atšķirību: abi tiecas izrauties no ikdienas un garlaicības. Kā šīs prasības tiek piepildītas? Mākslinieks cenšas radīt atbrīvojošo elementu pats, viņš vēlas radīt kaut ko jaunu, lielu, kaut

zum Beispiel einige, die sagen, dass nur die alten Sinfonien Kunst in Form von Musik sind und Populärmusik mit Kunst nichts zu tun hat. Das ganze lässt sich ähnlich auf Filme übertragen. Ist ein Quentin Tarantino nun ein Künstler oder unterhält er nur? Oder ist er vielleicht ein Unterhaltungskünstler?

Wenn man sich nun auf Rainis Tagebuchfragment beziehen möchte, könnte man sagen, dass es zwischen den Bedürfnissen der Künstler und der einfachen Leute keinen Unterschied gibt: Man strebt nach der Erlösung vom Alltag und der Langeweile. Das was den Künstler zum Künstler macht, ist die Art und Weise, wie dieses Bedürfnis erfüllt wird. Der Künstler versucht das Erlösende Element selbst zu schaffen, er will etwas neues, nie da gewesenes, großes selbst erstellen, während wir einfachen Leuten danach suchen. Der Künstler schafft also die Erlösung nicht nur für sich selbst, sondern auch für andere. Ein Bild, ein Buch, eine Sinfonie oder ein Film, all das dient zunächst der Flucht des Schaffenden aus der Alltagswelt, aber sobald er sein Werk der Öffentlichkeit zugänglich macht, kann es auch sie Nutzen, um Zerstreuung zu finden, oder etwas Erhebendes.

Neben Kunst steht in der Überschrift des Textes noch Moral. Allerdings ist das Problem mit der Überschrift, dass diese nicht von Rainis kommt, sondern erst bei der Übersetzung dieses Tagebuchauszuges vom Deutschen ins Lettische hinzugefügt wurde und eine Gruppe von Einträgen betitelt. Daher ist die Überschrift etwas irreführend. In dem von mir bearbeitetem Fragment denkt der Verfasser nicht wirklich über Moral nach, son-

ko tādu, kas vēl nav bijis, nav redzēts, turpretī parastie cilvēki to tikai meklē. Tādējādi mākslinieks atbrīvo ne tikai sevi, bet arī citus. Glezna, grāmata, simfonija vai filma vispirms un galvenokārt ir līdzeklis, lai izrautos no savas ikdienas, bet, tiklīdz šis mākslinieka radītais gara darbs tiek padarīts pieejams plašākai sabiedrībai, to var izmantot arī visi citi, gūstot no tā pacilājošas un pozitīvas emocijas, kā arī izklaidi.

Raiņa teksta fragmenta nosaukumā līdzās mākslai pieminēts arī vārds „morāle”, tomēr šis vārds sākotnējā tekstā nav bijis, tas ir pievienots vēlāk, tulkojot latviešu valodā Raiņa dienasgrāmatas fragmentus, kā arī apkopojot tos vienā tekstā. Līdz ar to nosaukums ir mazliet maldinošs. Manis lasītajā fragmentā atrodamas nevis autora pārdomas par morāli, bet drīzāk pārdomas par to, kas dod ierosmi vai iedvesmu jebkuram cilvēkam, jo īpaši māksliniekam.

Raiņa pieteiktais temats ir aktuāls arī mūsdienās. Rainis nodarbojas ar jautājumiem, kuri savu aktualitāti nekad nezaudē, jo tie ir pārlaicīgi un mūžīgi jautājumi. Tie skar ne tikai Latviju vai Eiropu, bet gan visu pasauli. Tie ir universāli.

dern eher über die Frage, was Menschen antreibt und was Künstler antreibt.

Die Frage der Aktualität stellt sich bei diesem Text von Rainis gar nicht. Er behandelt hier Themen, die im Prinzip zeitlos sind, die immer Aktuell bleiben werden. Des weiteren lässt sich die Thematik nicht einzig auf Lettland oder Europa beziehen. Sie ist universell.

Berita Krama

Projekta konkursa laureāte, labākā tulkojuma autore

Berita Krama,
Greifswaldes Ernsta
Morica Arnta universitātes
(Vācija) Baltistikas
studiju programmas
3. kursa studente

*Berit Cram, Ernst-Moritz-
Arndt-Universität Greifswald,
(DE), Baltistik, 6. Semester*

Man patīk tulkot. Tulkot Aspazijas un Raiņa darbus ir ne tikai kas jauns un neparasts, tas ir arī izaicinājums nemūsdienīgās valodas dēļ, šo izaicinājumu labprāt pieņemu.

Aspazija un Rainis Latvijā joprojām ir pazīstamas personas – ne bez iemesla. Viņi dzīvoja laikā, kad bija sarežģīti rakstīt patiesību, bet viņi atrada iespēju, lai to darītu. Viņu darbi ir raiti uzrakstīti.

Vācieši (un citu zemju iedzīvotāji) neko nezina par Aspaziju un Raini. Daudzi viņu darbi nav tulkoti. Tas ir slikti. Tādēļ man bija jāpiedalās šajā projektā, jo tur, kaut kur Latvijā, joprojām ir netulkoti dārgumi, kas mums būtu jāpārtulko, lai cilvēki labāk saprastu pasauli.

Beritas Kramas tulkojumi

Die Übersetzungen von Berit Cram

Rainis

Runa Daugavpils stacijā 1920. gada 9. aprīlī.

Jūs, Latvijas kareivji, jūs esat brīnumus darijuši. Ja mēs tagad varam atgriezties [no trimdas Šveicē], tad par to jāpateicas vienīgi jums. Manus sapņus, pat tos, kuriem es pats nedrīkstēju ticēt, jūs esat par tiešamību pārvērtuši.

Es nāku no tālām zemēm un esmu redzējis daudzas lielu un vecu valstu armijas, bet tik stipras un apzinīgas armijas nav nevienai valstij kā Latvijai. Tas tādēļ, ka mēs negribam svešas zemes un svešu mantu, mēs aizstāvam savu zemi un savu brīvību. Mēs negribam izliet brāļu asinis. Kareivji, tās asaras, ko es redzu jūsu acīs, tās nāk no jūsu sirds. Viņas liecina, cik stipri jūs, kas ar dzelzi un savām asinīm esat Latviju atbrīvojuši. Kamēr jūs sargājat Latviju,

Rainis

Rede am Daugavpils Bahnhof am 9. April 1920

Ihr, die Soldaten Lettlands, ihr habt Wunder vollbracht. Wenn wir jetzt zurückkehren können [aus dem Exil in der Schweiz], dann müssen wir uns allein bei euch dafür bedanken. Meine Träume, selbst diese, die ich mir selbst nicht zu glauben erlaubte, habt ihr in Wirklichkeit verwandelt.

Ich komme aus fernen Ländern und habe die Armeen vieler großer und alter Staaten gesehen, aber kein Staat hat eine solch starke und pflichtbewusste Armee wie Lettland. Das liegt daran, dass wir keine fremden Länder und fremdes Eigentum haben wollen, wir stehen hinter unserem Land und unserer Freiheit. Wir wollen kein Bruderblut vergießen. Soldaten, diese Tränen, die ich in euren Augen sehe, diese kommen aus eurem Herzen. Sie zeugen

tikmēr viņai briesmas nedraud, jo jūs esat stipri uz rītiem un vakariem.

Sargāsim savu tautu un brīvību, sargāsim Latviju!

Aspazija

◊ Cīņa par nākamību. ◊ Novēle. (Fragments)

Sievietei, īpaši latviešu sievietei, esot lielāki dzīves uzdevumi nekā savu laiku pavadīt, Marlitas un Heimburgas romānus lasot un smalkus rokdarbiņus strādājot, kurus var dabūt pirkt daudz glītākus, no mašīnām izstrādātus un par to pašu cenu, kā tās maksājušas, materiālus vien iepirkdamas.

Viņa ņēmās aizrādīt, ka pie lielām kultūrtautām, kuras jau savu attīstību zināmā mērā nodibinājušas, mazāk kritot svarā, ar ko kāda daļa sieviešu nodarbojas, pie mazās Latvijas turpretim katram darba spēkam sava liela nozīme un mūsu sievietes esot līdz šim it kā nedzīvs kapitāls.

Virieši tiekot šinī ziņā pārāk apgrūtināti, tiem esot divkārs uzdevums – gādāt par savas ģimenes eksistenci un rūpēties par visu tautu. Tiem nevarot tādēļ ņemt ļaunā, ka tie tautas uzdevumus mēdzot izšķirt tikai vaļas brīžos, kad tie citus dienas darbus pastrādājuši, un visvairāk piekopjot tautas intereses pie alus glāzes. Cik dažu labu latviešu jaunekli, savas tautas nopietnu, karstu mīlētāju, aiz pārmērīgām pūlēm jau dilonis bez laika kapā iedzinis! Vai nevarētu arī sievietes šo vispārējo tautas

davon, wie stark ihr seid, die ihr mit Eisen und eurem Blute Lettland befreit habt. Während ihr Lettland beschützt habt, solange drohte ihm keine Gefahr, weil ihr am Morgen und am Abend stark seid.

Wir beschützen unser Volk und unsere Freiheit, wir beschützen Lettland!

Aspazija

◊ Kampf um das Kommende. ◊ Novelle. (Ausschnitt)

Die Frau, besonders die lettische Frau, habe größere Lebensaufgaben als ihre Zeit mit den Romanen von Eugenie Marlitt und Wilhelmine Heimburg¹ und feinen Handarbeiten zu verbringen, die man viel hübscher von Maschinen hergestellt kaufen kann und die man zum gleichen Preis erhält, den sie bezahlt hat, als sie allein die Materialien dafür eingekauft hat.

Sie begann darauf aufmerksam zu machen, dass bei großen Kulturvölkern, die ihre Entwicklung gewissermaßen schon hinter sich hatten, weniger ins Gewicht falle, womit sich welcher Teil der Frauen beschäftigte, beim kleinen Lettland hingegen habe jede Arbeitskraft große Bedeutung und unsere Frauen seien bisher gar lebloses Kapital.

Männer würden diesbezüglich zu sehr behelligt, sie hätten eine zweifache Aufgabe:

¹ Eugenie Marlitt (eig. Eugenie John) und Wilhelmine Heimburg (eig. Bertha Behrens) waren deutsche bekannte Schriftstellerinnen des 19. Jahrhunderts, die sich mit der geistigen Unabhängigkeit der Frau beschäftigten.

labumu ņemt savās rokās? Vai nevarētu tās it kā senās priesterienes kopt vispārējā labā svēto uguni, bet daudz lielākā un cēlākā ziņā, gara gaismu izplatīdamas pār visu savu apkārtni? Vai nevarētu dibināt sieviešu biedrības ar uzdevumu veicināt tautas izglītību, attīstīt un pārlabot tautas sabiedrisko saimniecības stāvokli?

Dedzīgiem vārdiem Marija ņēmās pārliecināt, lai neļaujoties atbaidīties no aizrādījuma, ka sieviete mazāk apdāvināta nekā vīrietis, ka mūsu jaunavām tikpat daudz gara spēju un tās ar daudz lielāku dedzību mēdz pieķerties kādai lietai nekā vīrieši, kuru sajūsmināšanas līdzeklis pa lielai daļai ir alus glāze.

Jaunavas arvien uzmanīgāk sāka klausīties Marijas teiktajā. Vecākās kundzes, kuras sākumā aiz ziņkārības Marijas runu bija klausījušās, nespēja vairs savas aizskartās „mūžīgās sievišķības” jūtas atturēt un izgāza tās vispārējā kņadēšanā un čalošanā.

Ar visu sparū kāda kundze ņēmās pierādīt, ka sieviešu goda kronis esot viņu atturība un kautrība, ka nevajagot vīriešiem acis lēkt un bāzties viņu darišanās. Dievs pats jau paradīzes dārzā esot vilcis robežu starp vīrieti un sievieti.

„Taisni tur dievs nemaz nenodalīja darbu, kāds jādara vīrietim, kāds sievietei,” Marija sacīja, „viņš nenoteica vis, ka levai paradīzes dārzā kartupeļi jāstāda un Ādamam jādara citi darbi, bet deva abiem jauko Ēdeni par kopēju pūliņu un baudījuma īpašumu.”

Dūšīgā kundze ņēmās „sievišķības” lietu aizstāvēt ar vēl lielāku sparību un visdziļākās sirdspārliedzināšanas balsi, it kā kāds

die Existenz ihrer Familien zu sichern und sich um das ganze Volk zu kümmern. Man könne es ihnen deshalb nicht verübeln, dass sie sich den Volksaufgaben gewöhnlich erst in den Mußestunden, wenn sie die Aufgaben des Tages erledigt haben, zu widmen entschieden, und meistens verfolgten sie die Interessen des Volkes bei einem Glas Bier. Welch manchen jungen lettischen Mann, ernsten und heißen Liebhaber seines Volkes, hat die Schwindsucht schon vor übermäßiger Anstrengung vorzeitig ins Grab getrieben! Könnten nicht auch Frauen dieses allgemeine Volksgut in ihre Hände nehmen? Könnten sie nicht wie einst die Priesterinnen zum allgemeinen Wohl das heilige Feuer pflegen, aber in einem viel größeren und edleren Sinne und das Geisteslicht in ihrer ganzen Umgebung verbreiten? Könnte man nicht Frauengesellschaften mit der Aufgabe gründen, die Bildung des Volkes zu fördern, den Zustand der Volkswirtschaft zu verbessern?

Mit feurigen Worten bemühte sich Marija die Umstehenden zu überzeugen, sich nicht von der Behauptung abschrecken zu lassen, dass die Frau weniger begabt sei als der Mann, dass unsere Mädchen genauso viel Geisteskraft haben und sie es gewohnt sind, mit größerem Eifer Dinge anzugehen als Männer, deren Antrieb zum Großteil ein Glas Bier ist.

Die Junge Frauen begannen immer aufmerksamer Marijas Aussagen zu lauschen. Die älteren Damen, die anfangs aus Neugierde Marijas Rede zugehört hatten, konnten die gekränkten Gefühle ihrer „ewigen Weiblichkeit“ nicht länger zurückhalten und brachen in Tumult und Geschwätz aus.

Dēmostens, kurš uzvilcis sieviešu brunčus, tā triecās savai pretiniecei virsū un ņēmās pierādīt, ka viņa gribot izpostīt jaunavu labo slavu, jo, kad tās sāksot tādās biedrībās pulcēties un uz katedrām kāpelēt runas teikt, tad jau visi uz viņām ar pirkstiem rādišot un precēt negribēšot – ko tad muļķa sievišķi tautas labā varot darīt!

„Nu, muļķīgākas par zosīm mēs taču nesam, un arī tās izglāba Kapitolu,” Marija puzdusmīga, puzsobodamās sacīja.

Mit aller Wucht bemühte sich eine solche Dame zu beweisen, dass die krönende Ehre der Frau ihre Zurückhaltung und Scheu sei, dass sie den Männern nicht den Rang streitig machen und sich nicht in deren Tun einmischen solle. Gott selbst habe bereits im Garten Eden die Grenze zwischen Mann und Frau gezogen.

„Gerade dort hat Gott die Arbeit, welche der Mann und welche die Frau machen solle, gar nicht festgelegt,“ sagte Marija, „er hat ganz und gar nicht gesagt, dass Eva im Paradies die Kartoffeln pflanzen und Adam eine andere Arbeit machen solle, sondern er gab beiden das hübsche Eden als Eigentum gemeinsamer Anstrengungen und Genüsse.“

Die tüchtige Dame bemühte sich, die Sache der „Fraulichkeit“ mit noch größerer Wucht und der Stimme tiefster Herzensüberzeugung zu verteidigen, ganz so, als ob Demosthenes Frauenröcke angezogen hätte, so wettete sie gegen ihre Gegnerin und bemühte sich, zu beweisen, dass diese den guten Ruf junger Frauen zerstören wolle, weil, wenn sie begännen, sich in solchen Gesellschaften zu versammeln und auf Kanzleien zu klettern, um Reden zu halten, schon dann würden alle mit dem Finger auf sie zeigen und keiner würde sie mehr heiraten wollen – was dann nur eine dumme Weibsperson zum Wohle des Volkes tun könne!

„Nun, dümmer als Gänse sind wir doch nicht, und auch die haben das Kapitol gerettet,“ sagte die halbzornige Marija halbspottend.

Augusti Jeuniana
Rafenberg jkdy!

Handwritten text in cursive script, partially obscured by the photograph. Visible fragments include:
...jeuniana
...judy pan
...dramatis
...of last
...a weatht.
...a bonnet
...pa nafukto
...Wardelati
...angst
...P. R. K. J. J. J.

Pateicība

Projekta īstenotāji vēlas pateikties ikvienam studentam, augstskolas koordinātoram, lektoram un sadarbības partnerim, kurš piedalījies projekta "Atrasts tulkojumā. Rainis un Aspazija" īstenošanā.

Īpašs paldies UNESCO Līdzdalības programmai un Latvijas Republikas Kultūras ministrijai par sniegto finansiālo atbalstu projekta realizācijai.

Katra kustība iet kopdarbā.

(Rainis)

Izdevuma sagatavotājs:

© UNESCO Latvijas Nacionālā komisija, 2015

Redaktori: Indra Lapinska un Sigita Kušnere

Dizains, makets: Vanda Voiciša

Publikācijā izmatotie autoru darbi:

© Maija Kūle, 2015

© Ieva Struka, 2015

© Jānis Zālītis, 2015

Vāka noformējumā izmantotie fotoattēli:

© Rakstniecības un mūzikas muzeja krājums

Publikācijā izmantotie fotoattēli:

© Rakstniecības un mūzikas muzeja krājums (3.; 15.–17.; 22.–23.; 38.; 44.; 60.; 66.; 74.; 80.; 88.; 96.; 106.; 110.; 114.; 118.; 124.; 134.; 140.; 146.; 152. lpp.)

© Jānis Deinats (6. lpp.)

© Ivana Franko Ļvovas Nacionālās universitātes Preses centrs (24.–25. lpp.)

© Tatjana Navicka (24. lpp.)

© Everita Andronova (24.–25. lpp.)

© Kristina Vaisvalavičiene (25. lpp.)

© Iveta Grīnberga (26. lpp.)

© Ilze Zagorska (26. lpp.)

© Pāvels Štolls (26. lpp.)

© Jekaterina Fedorina (27. lpp.)

© Marija Nikolajeva (27. lpp.)

© Jons Petronis (112. lpp.)

Izmantoti fotoattēli no Ivetas Grīnbergas, Rolanda Upenieka, Emīlijas Beieres, Pāvela Štolla, Nadjas Vaverovas, Ivanas Kmentovas, Ilzes Zagorskas, Evelīnas Arustes, Aives Mandeles, Everitas Andronovas, Annas Daugavietes, Darjas Poholkovas, Nataļjas Alpatļevas, Evijas Maļkevičas, Marijas Nikolajevas, Jaņžaņas Guo, Guna Džana, Kristiana Vaisvalavičiēnes, Dainas Zozaites, Regīnas Sabonītes, Tatjanas Navickas, Annas Haščinskas-Rudas, Jurija Sadlovska, Vitas Didjakas, Oksanas Miheļas, Jekaterinas Fedorinas, Dāvida fon der Līes, Beritas Kramas personīgajiem foto arhīviem

Iespiests: SIA "Drukātava"